

Gardeners' World

Monty's moestuin

Vergroot je
zomeroogst

Haal de tuin in huis

Complete gids
voor plukbloemen

Water brengt leven

Van minivijver
tot fontein

5 topbomen
voor kleine
ruimten

Maak van je
tuin een thuis
en help de natuur!

Vurige kleurencombinaties op je terras • Verzamel en bewaar tomatenzaden
Buiten koken en eten • Tips van de Bijenstichting • Maak een wild hoekje voor de natuur

€6,99

Gratis!
t.w.v. € 49,95

**Boek in juli en ontvang
Canvasdoek van CanvasCompany.nl**

3 dagen Veluwe

7,5 Goed

Elspeet | Gelderland | Nederland

Veluwe Hotel Stakenberg ★★★

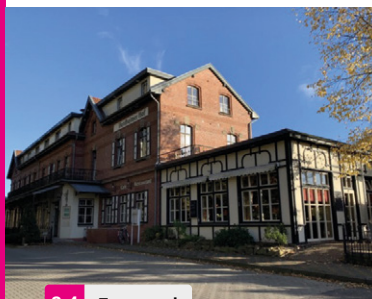
3-daags diner arrangement

- ✓ Welkomstkopje koffie of thee met Stakenbergertje
- ✓ 2x overnachten
- ✓ 2x uitgebreid ontbijtbuffet
- ✓ 1x diner met soep en broodjesplank
- ✓ 1x 3-gangendiner en meer...

Geniet te midden van rijke natuur, aan de rand van de Elspeterheide en het Leuvenumse bos. Verken de tuinen van dit landgoed en laat weten hoe u deze tuinen nog mooier zou maken!

125,00*
p.p.

3 dagen Bentheimer Woud

8,4 Zeer goed

Bad Bentheim | Nedersaksen | Duitsland

Hotel Bentheimer Hof ★★★

3-daags halfpension arrangement

- ✓ Gratis fles water op de kamer
- ✓ 2x overnachten
- ✓ 2x uitgebreid ontbijtbuffet
- ✓ 2x 3-gangen dagmenu
- ✓ Gratis 1x entree Badepark Bad Bentheim
- ✓ Gratis wandel- en fietsroute
- ✓ 25% korting bij dierentuin Nordhorn
- ✓ Gratis Bentheimer Gastenkaart
- ✓ Gratis WiFi en meer...

129,00*
p.p.

4 dagen Drents-Friese Wold

8,7 Zeer goed

Doldersum | Drenthe | Nederland

GrenzeLoos Slapen-Eten-Beleven ★★★

4-daags diner arrangement

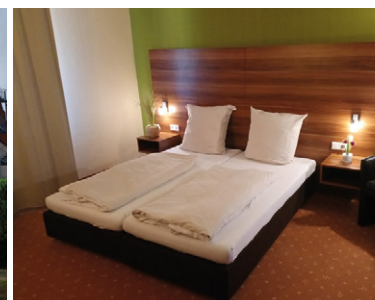
- ✓ 3x overnachten
- ✓ 3x uitgebreid ontbijtbuffet
- ✓ 1x 3-gangendiner
- ✓ 25% korting op entree
- ✓ Gratis wandel- en fietsroutes
- ✓ Gratis parkeren
- ✓ Gratis WiFi
- ✓ Sauna Het Friese Woud

155,00*
p.p.

4 dagen all inclusive Teutoburgerwoud

7,7 Goed

Nieheim | Noordrijn-Westfalen | Duitsland

Parkhotel Nieheim ★★★

4-daags all inclusive arrangement

- ✓ Welkomstkopje koffie met lekkernij
- ✓ 3x overnachten
- ✓ 3x uitgebreid ontbijtbuffet
- ✓ 3x lunch of lunchpakket
- ✓ 3x 3-gangen dinerbuffet
- ✓ Gratis consumpties
- ✓ Gratis parkeren
- ✓ Gratis WiFi en meer...

269,95*
p.p.

Boek via www.voordeeluitjes.nl/gw of bel naar 0900 66 777 88 (25 c/m).

Alle aanbiedingen zijn geldig t/m 30 november 2023 (m.u.v. feestdagen). Let op: de vermelde prijzen zijn vanaf en kunnen verschillen per aankomstdatum. De prijzen zijn per persoon (p.p.), o.b.v. twee personen in een standaardkamer, excl. administratiekosten (1-3 personen € 14,50, 4+ personen € 24,50 per boeking) en stads- en toeristenbelasting. Kijk online voor de volledige voorwaarden. Prijs-, druk- en zetfouten voorbehouden.

96% van de klanten beveelt ons aan

Unieke & voordelige arrangementen

Méér dan 10 jaar de specialist

Waar het om gaat

Tuinieren kan heel duurzaam zijn. Het kan de natuur redden en maakt ons bovendien heel gelukkig. Maar het kan er ook een zootje van maken: bespoten planten, turf in potgrond en grote hoeveelheden plastic 'benodigdheden' waarvan winkels ons vertellen dat we er niet zonder kunnen. We worden er als tuiniers – die het juist zo proberen goed te doen – mee om de oren geslagen.

Social media kan een geweldig fijne plek zijn voor tuiniers, maar ook hier zit een andere kant aan. Van een warme online tuin-community drijft het soms af richting één grote kijk-en-vergelijkplek, waardoor zelfs iets prachtigs als tuinieren ineens een 'mijn bloemen bloeien eerder dan de jouwe dus koop dit product dan lukt jou dit ook'-show.

Ook dit heeft mijns inziens niets te maken met tuinieren. Het echte tuinieren is met modderige handen planten laten groeien, genieten zien hoe een tuin – of die nu groot is of klein – tot leven komt tot het er gonst, kwettert en fladdert. Vinden jullie ook niet? Het is dus eigenlijk een kwestie van meedoen, of je rug recht houden. Tuinieren om het tuinieren en niet voor de perfecte foto. Die goedkope turfgrond laten liggen en genieten van de gezellige tuin-community op Instagram, maar je niet gek laten maken door influencers en verkopers.

En voor mij is het soms ook actief nee zeggen. Zo word ik vaak gevraagd om iets te promoten, want bedrijven vinden het wel interessant, dat 'duurzame tuinimago'. Dat dit gewoon is wie ik ben: een intrinsiek gedreven plantfanaat en trotse geitenwollensok bovendien, dat maakt ze niet uit. 'Gewoon even zeggen dat je dit een leuk product vindt', en hoppa, er kan een factuur met een astronomisch bedrag de deur uit. Dat soort aanvragen lijken altijd binnen te komen op momenten dat ik het eigenlijk wel erg goed kan gebruiken. Kunnen bedrijven ruiken dat mijn schilderwerk hoognodig aangepakt moet worden, of dat die warmtepomp toch wel heel duur is? Het lijkt bijna wel zo.

En dan zeg ik dus 'nee'. Ik zeg heel vaak en veel nee, wat ondanks het feit dat ik er 100% achter sta toch altijd weer onaardig voelt. En dan ga ik maar weer met de handen in de aarde, tot het gonst, kwettert en fladdert om me heen, waarna die astronomische bedragen – toegegeven, soms langzaam – in het niet komen te staan bij de natuurlijke pracht om me heen. Want daar doe ik het voor. Je ziet dan ook niet voor niets een covermodel pronken op dit prachtige augustusnummer, waar wij als redactie heel blij van worden. Het is een zijdebij, en op pagina 7 lees je er meer over. Op pagina 50 lees je ook nog van alles over de vleermuis en waarom je die echt in je tuin wil. Onze nieuwste aanwinst Iona schreef dit prachtartikel. Voor veel mensen zijn bijen en vleermuizen misschien niet het top-punt van chique en mooi in de tuin. Maar voor team *Gardeners' World* zijn zij wel degelijk waar het om gaat.

Anne

awieggers@fnl.nl

Anne is ook op Instagram te vinden via @anne_wieggers

augustus 2023

Inhoud

Seizoen

- 14 Wij houden van augustus**
Lythrum salicaria 'Feuerkerze' is de ster van de maand.
- 19 The Full Monty**
Soms moeten we allemaal terug naar de basis, aldus Monty.
- 20 Topkeuze**
Keuze te over bij de Afrikaanse lelie (*Agapanthus*).
- 22 Red de bij**
Tips van De Bijenstichting.
- 24 Tuingast van de maand**
De fraaie schijnboktor (*Oedemera nobilis*).
- 26 Vers uit de tuin**
Rekha koestert de overvloed van augustus.

Op de cover

- 22** Tips van de Bijenstichting
- 29** Buiten koken en eten
- 38** Vergroot je zomerroest
- 44** Vurige kleurencombinaties op je terras
- 50** Maak van je tuin een thuis en help de natuur!
- 56** Van minivijver tot fontein
- 68** 5 topbomen voor kleine ruimten
- 74** Complete gids voor plukbloemen
- 86** Alle tuintjes helpen: samen aan de slag voor de natuur
- 92** Maak een wild hoekje voor de natuur

FOTO: DE BIJENSTICHTING

- 29 Smakelijk buiten eten**
Adam Frost bespreekt de beste manieren om in de tuin te koken.
- 33 Met de kinderen de tuin in**
Laat kinderen hun eigen groente en fruit kweken en verzorgen.

Groene school

- 38 Monty's zomermostuin**
Monty geeft oogsttips en vertelt hoe je wintergewassen voorruit plant.
- 44 Markante zomerpotten**
Beplant krachtige, kleurrijke potten die passen bij het seizoen.
- 47 Jouw snoeimaand**
Zo laat je borders tot ver in de herfst bloeien.
- 50 Vleermuizen in de tuin**
De onzichtbare, maar belangrijke rol van vleermuizen in onze tuinen.

56 **Waar moet ik beginnen? Deel 12**
Neem een waterpartij op in je tuin.

62 **Vraag & antwoord**
We geven antwoord op de meestgestelde tuin vragen.

Inspiratie

68 **Planten met een missie, deel 6**
Carol over onweerstaanbare bomen.

74 **De complete gids voor plukbloemen, deel 1**
Tips om zelf bloemen te kweken, te snijden en te schikken.

79 **Klein budget, grote oogst**
Oogst op tijd, voorkom plagen en bewaar zaad voor volgend jaar.

86 **Beperk je afvalproductie**
Tuinier duurzamer door materialen te hergebruiken.

91 **Inheemse held**
Geel walstro (*Galium verum*) stelt zichzelf voor.

92 **Terug naar de natuur**
Laat een deel van je tuin verwilderen.

Aan de slag

- 100** Monty's maand
- 104** Bloemen in augustus
- 106** In de kas
- 108** Groente en fruit
- 110** Algemene tuintaken

En verder

- 6** Prikbord
- 8** Ambachtelijke plantenmarkt
- 12** In de tuin van ...
- 103** Puzzel en win
- 112** Colofon

"Ons covermodel is niet voor niets een bij. In onze tuinen maken we het verschil! Ik ga dus weer lekker aan de slag met de tips van de Bijenstichting (pagina 22)."

Anne Wiegers - hoofdredacteur

"Augustus is zonder twijfel de beste maand voor de moestuin."

Monty Don - tuinexpert en presentator

"De moestuin produceert op volle toeren allerlei lekkers. Dat smaakt naar meer! Met Monty's adviezen (pagina 38) ga ik me vanaf nu ook wagen aan de wintergroenten."

Helga Kluiter - redacteur

"Helaas ben ik niet lief genoeg geweest voor mijn Japanse esdoorn. Met de tips van Carol (pagina 68) ga ik op zoek naar een andere kleine boom voor op mijn balkon."

Jos Heijmans - redacteur

"Ook een kleine tuin kun je 'rewilden'. Kweek bijvoorbeeld inheemse bloemen in potten en laat mooi onkruid staan! Meer tips vind je op pagina 92."

Iona van den Dries - redacteur

"Ik ben me dit jaar meer en meer aan het verdiepen in het kweken van snijbloemen. Op pagina 74 lees je er meer over!"

Linda Passies - redacteur

Gardeners' World

Volg @GardenersWorldNL ook op Facebook, Pinterest en Instagram

Welkom

Lees hier alles over wat er deze maand te doen valt op tuingebied, nieuws, weetjes en nog veel meer

Fladderen door de nacht

Vleermuizen bevolken al minstens 54 miljoen jaar de aarde. En ondanks hun duistere imago zijn ze ontzettend belangrijk voor ons ecosysteem.

Ze helpen insectenplagen voorkomen, verspreiden zaden en veel (tropische) planten zijn voor hun bestuiving van deze dieren afhankelijk. De meeste Europese soorten eten insecten, maar aangezien

er daarvan in de winter minder te vinden zijn, gaan de vleermuizen in winterslaap. Wil je ze helpen, zorg dan voor voldoende schuilplekken, bijvoorbeeld voor deze veelvoorkomende soorten.

Ook jij kunt de vleermuis helpen! Lees er alles over op p. 50.

Rosse vleermuis

Nyctalus noctula

De rosse vleermuis – 6 tot 8 cm lang met een spanwijdte tot 45 cm – wordt ook wel vroegvlieger genoemd, omdat hij vaak al voor zonsondergang uitvliegt. Hij vliegt hoog, tussen de 10 en 40 meter, en jaagt vaak in zwermen op grote insecten, zoals krekels, en vooral boven vochtige weilanden, bosranden, moerassen en open water.

1 Gewone dwergvleermuis

Pipistrellus pipistrellus

Dit is een van de kleinste Europese vleermuissoorten, met een lengte van slechts 5 cm en een gewicht van slechts 3,5 tot 8,5 gram. Maar ondanks zijn kleine formaat heeft hij een grote honger. Hij kan tot wel 3000 insecten in één nacht eten.

2 Franjestaart

Myotis nattereri

Franjestaarten zijn circa 5 cm lang met een spanwijdte tot 30 cm. Zijn ongeveer 4 cm lange staart is van boven grijsbruin en van onderen wit. Laag bij de grond jaagt hij voornamelijk op vliegen, kevers, schietmotten en spinnen. Kraamkolonies vind je in boomholten, maar ook in oude schuurtjes.

3 Laatvlieger

Eptesicus serotinus

Laatvliegers zijn vrij groot, 8 cm met een spanwijdte tot 38 cm. De hele kolonie vliegt een kwartier na zonsondergang samen uit, op jacht naar muggen, vliegen, motten of zelfs meikevers. 's Zomers vind je de mannetjes in schuren, onder daken, in vleermuiskasten en zelfs in vogelhuisjes.

4 Meervleermuis

Myotis dasycneme

Met zo'n naam is het logisch dat de meervleermuis (tot ca. 6,5 cm lang en een spanwijdte tot 32 cm) zich graag bij water ophoudt. Ze jagen op insecten, die ze met hun poten van het water 'harken'. De kolonies vind je vrijwel altijd in gebouwen, bijvoorbeeld op zolders, in spouwmuur of vleermuiskasten.

Even voorstellen: dit is onze nieuwste redacteur!

We hebben een nieuw gezicht bij Gardeners' World! Iona van den Dries komt ons team versterken als (web)redacteur en haar eerste artikelen zijn inmiddels een feit. Hoog tijd om kennis te maken met Iona! Ze stelt zichzelf graag aan je voor.

"In mijn balkontuin experimenteer ik graag, bijvoorbeeld door frambozen en aardbeien te kweken. De tuin verrast me steeds weer. Zo overwinterde er een prachtige mot in de dahlia-pot en kwamen er spontaan korenbloemen op tussen de klapprozen. Op de redactie is het net zo: ook daar leer ik elke dag weer iets nieuws, over tuinen en over het werk van een redacteur. Mijn collega's ontvingen mij met open armen in het team en geven mijn nieuwsgierigheid de ruimte. Zo kwam ik bijvoorbeeld uit bij het artikel over hoe je tuinen vleermuisvriendelijk maakt (je leest er alles over op pagina 50). Met een gevoel van avontuur kijk ik uit naar wat ik nog meer ga leren en delen bij Gardeners' World!"

FOTO: LIESBETH DISBERGEN

Agenda | De leukste tuinevents van de komende tijd

Nazomeren in Niedorp

Wanneer: 10 en 20 augustus

Waar: Diverse dorpen in de gemeente Hollands Kroon

Info: www.nazomereninniedorp.nl

In negen dorpen in de voormalige gemeente Niedorp (nu Hollandse Kroon) kun je elk jaar op diverse locaties lekker nazomeren. Verspreid over de deelnemende dorpen worden er 32 privétuinen opengesteld voor het publiek. Daarnaast kun je allerlei musea, foto- en kunstexposities bezoeken, genieten van muzikale optredens en meedoen aan diverse andere activiteiten. Een compleet overzicht en meer informatie vind je op de website.

Zomerbloemenfestijn op De Boschhoeve

Wanneer: 28-29 juli en 4-5 augustus

Waar: Kwekerij/Tuin De Boschhoeve, Wolfheze

Info: www.boschhoeve.nl

Ben je op zoek naar inspiratie voor je eigen tuin, bezoek dan zeker het zomerbloemenfestijn op De Boschhoeve, want daar doe je volop ideeën op. Geef je ogen de kost en geniet van alles wat groeit en bloeit in de vele borders, de siermoes-tuin, de moederbedden en de pluktuin. Neem ook een schaar-tje en een emmertje mee, zodat

je naar hartenlust kunt plukken van de zinnia's, cosmea's, malva's, zonnebloemen, dille, sier-tabak, sierlijke grassen en natuurlijk allerlei dahlia's. Bekijk de website voor alle informatie.

Covermodel

Op de cover deze maand schittert de grote zijdebij (*Colletes cunicularius*). Het is een van de negen soorten zijdebijen die in Nederland voorkomen. De meeste hiervan vliegen in juli en augustus, alleen de grote zijdebij vliegt al eerder in het seizoen, met een piek in april. Zijdebijen hebben hun Nederlandse benaming te danken aan het feit dat ze hun broedcellen bekleden met een polyesterweefsel uit hun kaakklier dat lijkt op zijde.

Je kunt deze bijen op twee manieren helpen: plant ten eerste wilgen en laat paardenbloemen in je gazon bloeien. En ten tweede is een kaal stukje grond in je tuin fijn, want daar graven zijdebijen hun nest.

Overige evenementen

Zomerbomen

t/m 31 augustus

Arboretum Kalmthout (België)

www.arboretumkalmthout.be

Holland Koi Show

18 t/m 20 augustus

Kasteeltuinen Arcen

www.kasteeltuinen.nl

Flower Parade Rijnsburg 2023

11 t/m 13 augustus

Rijnsburg en Noordwijk

www.rijnsburgscorso.nl

**66% KORTING
OP TICKETS**

Koop nu je tickets op
[www.dewiersse.com/
plantenmarkt](http://www.dewiersse.com/plantenmarkt)

Een regulier ticket is te bestellen voor 7,50 p.p. Met het oktober-nummer krijg je 66% korting, en koop je je kaart vooraf voor maar 2,50!

Ambachtelijke Plantenmarkt

TEKST: ANNE WIEGERS

Op 1 oktober vindt de eerste 'Ambachtelijke Plantenmarkt' plaats op landgoed De Wiersse in Vorden. Aan de oprijlaan vind je alles waar je als plantenliefhebber van gaat watertanden: van biologische rozen, de mooiste

onbespoten vaste planten en pootgoed, tot biologische zaden, inheems plantgoed en pluktuinplanten. We stellen je graag voor aan de ambachtelijke kwekers die je er gaat treffen. Zij lichten een tipje van de sluier op. Wie zijn zij, wat gaan ze meenemen en waar kunnen we ons op verheugen?

Landgoed DE WIERSSSE

Het prachtige Landgoed de Wiersse is waar het allemaal gaat gebeuren. Er vinden op de Ambachtelijke Plantenmarkt rondleidingen door de tuinen plaats, zodat je niet alleen je hart kan ophalen aan de Plantenmarkt, maar ook aan de prachtige locatie. Meer informatie over Landgoed de Wiersse: www.dewiersse.com

Biologische kwekerij De Hessenhof *Hans en Miranda Kramer*

Wat is er zo mooi aan jullie vak?

Dat je nooit en nooit uitgeleerd bent. Je hebt telkens weer nieuwe planten die je leert kennen waarvan je denkt: waar kom je vandaan en wat wil je graag? Er is altijd weer iets nieuws, altijd weer iets spannends. Dat er voor het eerst iets bloeit en dat je elkaar erbij haalt en zegt: moet je nu toch eens kijken. En dan die seizoenen die ieder jaar anders zijn. Het wordt nooit oud. De klanten zijn ook zo leuk. Sommige komen eens in het jaar, andere iedere week – die nemen ook weer planten mee waar wij weer mee aan de slag gaan. Ik doe dit nu 42 jaar en je bouwt echt een leven op met die klanten. Zaterdags doe ik graag de verkoop en dan kan ik me terwijl ik de poort open doe echt verheugen op wie er nu weer komen.

Wat is jullie expertise?

Dat is toch vooral eigenlijk dat je een heel ander sortiment ziet bij ons dan in de handel. We kopen helemaal niets in. We hebben een eigen sortiment, met veel botanische soorten waar niet aan gesleuteld is. Dus echinacea's in trendkleuren die niet goed groeien, daar doen we niet aan. En dan zijn we natuurlijk goed

toegespitst op de droge zandgrond waar we op zitten. Dit is inmiddels echt onze specialiteit. Zo hebben we planten die prima tegen droogte kunnen. Onze biologische potgrond (met als basis bladaarde), waar iedereen gek op is, maken we nu dertig jaar. We zijn er als kwekerij helemaal mee vergroeid. We herkennen onze planten en hoe ze groeien dan ook altijd overal. We durven het bijna niet te zeggen, maar we hebben het grootste sortiment op onze kwekerij van Europa. We hebben 8000 soorten aan moederplanten. Ieder jaar vermeerderen we hiervan zo'n 3500 soorten die op de kwekerij te koop komen te staan. Zeker in de herfst tijdens de plantenmarkt is het oogsttijd voor ons. Waar anderen de piepers uit de grond halen, hebben wij een overvloed aan planten. Het is er allemaal.

Wat nemen jullie mee naar de plantenmarkt?

Mooie herfstplanten om te laten zien wat er dan nog prachtig in bloei kan staan. Daarnaast nemen we vlinder- en bijenplanten mee, en ik denk ook nog wat bijzondere eetbare soorten. We helpen je graag, dus kom vooral langs! www.hessenhof.nl

FOTO: MAAIKE DE RIDDER

Arjan Schepers Vaste Planten

Arjan Schepers

Wat is er mooi aan je vak?

Dat we de wereld een beetje mooier kunnen maken. Je kunt natuurlijk van alles met schuttingen en terrassen en hoekjes in een tuin, maar het gaat pas leven wanneer de planten komen. Dan ervaar je de seizoenen pas en zie je bijen, insecten en vlinders komen.

Wat is je expertise?

We grappen weleens dat je de planten bijna gratis kunt ophalen, als je maar een uur luistert naar ons. Ik durf met recht te zeggen dat we veel plantenkennis hebben en onze kracht ligt bij het helpen van onze klanten.

Wat neem je mee naar de plantenmarkt?

Heel veel! Meer dan honderd soorten. Ik wil voor ieder hoekje, voor iedere plek, een geschikte plant bij me hebben. En we nemen onze kennis en onze adviezen mee.

www.arjanschepers.nl

“Het gaat pas leven wanneer de planten komen. Dan ervaar je de seizoenen pas en zie je bijen, insecten en vlinders komen.”

VijverplantenLand

Rob en Angelique van der Meer

Wat is er zo mooi aan je vak?

Dat je mensen kan helpen om te ervaren hoe fantastisch het is om water in de tuin te hebben. Het brengt namelijk echt leven. Van een schaalpje tot een grote vijver, het is echt geweldig te zien hoe een tuin tot leven komt door een goed aangelegde vijver. We adviseren dan ook ontzettend graag.

Wat is jullie expertise?

Hoe je een mooie, heldere vijver krijgt zonder kunstmatige ingrepen zoals pompen, chemicaliën en filters. Daarnaast merken wij een verschralling op in de vijverplantenmarkt. Er zijn steeds minder soorten beschikbaar. Wij willen daar tegenin zwemmen door een heel divers aanbod aan (vaak inheemse) planten beschikbaar te hebben.

Wat nemen jullie mee naar de plantenmarkt?

We staan helemaal klaar om mensen van advies te voorzien. Daarnaast hebben we mooie oeverplanten bij ons voor de bezoekers en laten we graag zien hoe onze zuurstofplanten eruit zien.

www.vijverplantenland.nl

De Glinstertuin

*Jos Timmermans en
Wietske Dekkers*

Wat is er zo mooi aan je vak?

Het natuurlijke proces dat planten zichzelf vermeerderen en dat je je elke dag verwondert over hoe dat gaat. De natuur helpt je enorm en geeft zelf aan wat je doen moet om te helpen. Je versnelt en vergemakkelijkt het proces door lichtjes bij te sturen. Een plant geeft zelf al aan dat het tijd is om te scheuren, en zaait zichzelf uit op plekken waar hij wil staan. Zo doen we het samen met de natuur en zo voelt het ook echt: als een samenspel.

Wat is jullie expertise?

Wij onderscheiden ons door in een gesloten kringloop te werken. We hebben onze eigengemaakte bladgrond, we kweken planten op die het hier goed doen en kweken puur lokaal. Als iemand uit de buurt hier aankomt, dan weet ik altijd dat onze planten het er goed doen. Zo zijn we echt het antwoord voor zo lokaal mogelijk kweken en afzetten. We hebben een groot assortiment inheemse planten. Deze soorten zijn in onze ervaring ook beter bestand tegen klimaatverandering.

Wat neem je mee naar de plantenmarkt?

Wij kweken planten die passen binnen de permacultuur. Dat betekent voor ons dat onze planten eigenlijk altijd twee functies hebben. Zo zijn ze eetbaar en goed voor bijen, zijn ze mooi en goed om te plukken en ga zo maar door. We nemen bessenstruikjes, kleinfruit, veel inheemse planten, en veel kruidenplanten die ook geschikt zijn als plukbloemen, mee.

www.glinstertuin.nl

Groene takken

Pip Gilmore

Wat is er zo mooi aan je vak?

Het dichtbij de natuur zijn. Ik ben evenveel buiten als binnen. Een positieve bijdrage leveren aan de natuur vind ik belangrijk. Wij gebruiken een afvalproduct dat we omzetten naar iets waardevols. Ik geniet enorm van het vele uitzoekwerk dat bij dit vak komt kijken. Ook geniet ik ervan om ons redelijk onbekende product bij mensen onder de aandacht te brengen.

Wat is je expertise?

We zorgen dat hout eetbaar wordt door er mycelium – een netwerk van eetbare schimmeldraden – op te kweken. We worden weleens paddenstoelenkweker genoemd maar dat klopt niet helemaal. We zorgen wel dat er paddenstoelen op hout kunnen groeien. Ik ben steeds meer onderlegd in de werking van schimmels in het bos en de werking van schimmels tussen bomen.

Wat neem je mee naar de plantenmarkt?

Kant-en-klare stammetjes, die je alleen maar in je tuin hoeft te leggen om later van te kunnen oogsten. Verder neem ik entstof mee, zodat mensen zelf kunnen enten op eigen hout, wat boeken, en wat kant-en-klare kweekkitjes voor binnen. We hebben alles voor de kweek van shiitake, oesterzwammen, en fluweelpootjes.

www.groenetakken.nl

Do It Yourself plukbloemen

Marloes Bijlsma

Wat is er zo mooi aan je vak?

Heel veel! De hele natuurlijke cyclus volgen van de natuur. Alles van zaadje, tot groeiende plant, naar die fantastische bloemenpracht! Het handen in de aarde hebben maakt me echt gelukkig. Ik combineer een kantoorbaan met mijn kwekerij en dat contrast is fantastisch. Buiten zijn geeft rust en energie te tegelijk.

Wat is je expertise?

Delen van kennis. Ik vind dat zo belangrijk en fijn. Ik heb de planten waarvan we zaden oogsten in rijen staan, maar de pluktuin – en dat is vrij uniek – mooi door elkaar heen. Ieder jaar bedenkt ik een nieuw ontwerp van al deze plukbloemen. Ik adviseer daar dan ook graag over en help mee met beplantingsplannen.

Wat neem je mee naar de Plantenmarkt?

Zo'n zestig soorten zaden van planten die geschikt zijn voor de pluk. Alles van eigen oogst, van eigen erf en eigen grond. Ik neem mijn boek mee, mooie botanische ansichtkaarten, en natuurlijk advies!
www.doityourselves.nl

*“Het handen in de aarde hebben
maakt me echt gelukkig.”*

Boomkwekerij Albert Leemreize

Albert Leemreize

Wat is er zo mooi aan je vak?

De vrijheid. Ik leef veel buiten, met de seizoenen, en maak mijn eigen plan. Het is afwisselend werk en ik geniet van de prachtige omgeving waar we wonen en werken, in de Achterhoek – vlakbij De Wiersse.

Wat is je expertise?

Bomen die tegen een stootje kunnen en bovendien mooi zijn. We spuiten niet tegen ziekten en plagen, dus we kiezen op soorten die hiertegen bestand zijn. Ik ben zelf wel gek op de *Acer griseum*. We hebben daarnaast een sortiment dat divers is. We kweken niet de alledaagse bomen die iedereen heeft, zoals bolcatalpa, maar gaan voor meer bijzondere soorten.

Wat neem je mee naar de plantendag?

Ik neem wat fijne *Malus* mee. Sierappels zijn verrassend sterk en mooi. Daarnaast *Lagerstroemia*, en natuurlijk acers.
www.boomkwekerijleemreize.nl

In de tuin van ... *Anneke Stolk*

uit Hoog Soeren
De ruim tweeduizend vierkante meter grote, kleurrijke tuin van Anneke ligt op de Veluwe in het kleine dorpje Hoog Soeren, aan de westkant van Apeldoorn. Hier heeft zij maar liefst vijftien kleurige borders aangelegd met diverse soorten beplanting en andere verrassende elementen. Zo vind je er een vuurplaats, een vijver, twee aparte pergola's en een oosters geïnspireerde border met een prieeltje. Ook is er met gebruikmaking van het natuurlijke hoogteverschil van enkele meters een 25 meter lange waterloop aangelegd. Er zijn door de tuin heen diverse zitjes met elk een eigen uitzicht op een deel van de tuin of het omliggende landschap. Ook heeft zij door de hele tuin verschillende kunstobjecten geplaatst.

Zoals de tuin vroeger was.

IN JOUW TUIN

Wil jij iets vertellen
over jouw tuin? Ga naar
[gardenersworld
magazine.nl/jouw-tuin](https://gardenersworldmagazine.nl/jouw-tuin)
en stuur ons jouw
verhaal.

“In de tuin zijn 15 kleurige borders met diverse soorten beplanting aangelegd.”

A vibrant garden scene featuring a variety of plants. In the foreground, there are tall purple spikes of Salvia, clusters of orange flowers, and several pinkish-red flowers. The middle ground is filled with dense green foliage and more pink flowers. In the background, a large, leafy tree provides shade, and a brick wall is partially visible.

*“Als ik ben blijven plakken
dan ligt dat aan augustus.
Onder de kersen, in de
schaduw van jouw tuin.”*

Herman van Veen (Te hooi en te gras)

Wij houden van augustus

Augustus is de maand van vakantie, zonnebrand en de licht vervagende grandeur van onze tuinen. We maken ons op voor september, weer naar school en kantoor. Als je net terugkomt van een exotisch vakantieoord en helemaal klaar bent met cocktails bij het zwembad, luchthavens en oververmoeide kinderen, dan lag deze uitgave misschien wel op je deurmat tussen een stapel rekeningen en folders.

Welkom thuis! Hopelijk heb je een geweldige vakantie gehad en ben je klaar voor de overvloedige moestuinoogst en het mooiste dat de dahlia's nog te bieden hebben.

STER VAN DE MAAND

Lythrum salicaria 'Feuerkerze'

Dat we één plant uit deze prachtige verzameling als onze ster van de maand kiezen, wil dat nog niet zeggen dat we de andere planten links laten liggen. De subtiele (of niet zo subtiele) gelaagdheid van planten samen is het effect dat je hart sneller doet kloppen en een glimlach op je gezicht tovert. Deze grote kattenstaart is een knaller, maar zonder de bergamotplant (*Monarda*), Zeeuws knoopje (*Astrantia*), zonnekruid (*Helianthus*), salie (*Salvia*), Perzisch ijzerhout (*Parrotia*), prachtriet (*Miscanthus*) en vele anderen zou hij lang zo sexy niet zijn. Leve de zomer!

Zet in de volle zon in vochtige grond. Ideaal aan vijverranden. Deel planten in het voorjaar. **Hoogte x Breedte** 120 cm x 40 cm

OVERAL EN ALTIJD

"Did you hear about the midnight rambler? He'll leave his footprints up and down your hall." Dit komt uit een nummer van The Rolling Stones. Misschien heb je het herkend. De woorden hebben niets met planten te maken, behalve dan dat deze geweldige groeier je net zo kan overvallen. Hij zal je gang waarschijnlijk niet halen, maar een pergola of boom bedekt ie met speels gemak.

Rosa 'Kew Rambler'

Ramblerrozen bloeien één keer en maken dan bottels. Deze roos kan in de schaduw, in tegenstelling tot de meeste andere.

H x B 6 m x 3 m

DA DA DAHLIA

De dahlia is de absolute ster van de nazomer. Hij is gemakkelijk te kweken (als je eenmaal de vraatzucht van slakken hebt opgelost), heeft veel kleur en staat prachtig in een vaas. Vreemd om te bedenken dat nog niet zo lang geleden dahlia's werden beschouwd als een beetje ordinair en onbeschaafd. Godzijdank is dat nu niet meer zo. Ze mogen dan groot, brutaal en soms een tikje overdonderend zijn, maar onze augustusmaand zou veel minder leuk zijn zonder dahlia's.

Dahlia 'Dalina Maxi Emilio'

Plant knollen uit in mei zodra de vorst voorbij is. Regelmatig koppen voor een lang bloeiseizoen.

H x B 50 cm x 50 cm

VLINDERS & VOGELS

De vrolijke, bossige *Oenothera*, ook wel bekend als *Gaura lindheimeri*, bloeit eeuwenlang en past bij vrijwel alles, vooral bij deze bijzondere *Penstemon*. Onmisbaar in de tuin: ga er een paar kweken voor de volgende zomer.

Oenothera lindheimeri 'Whirling Butterflies'

Heeft goede afwatering nodig en haat natte winters. Zet in goede grond in de volle zon.

Doet het ook goed met grassen.

H x B 75 cm x 45 cm

Penstemon 'Raven'

Semi-wintergroen. Kan mulch nodig hebben als bescherming in koudere perioden. Flink terugsnoeien in het voorjaar.

H x B 75 cm x 30 cm

RODE PIMPERNEL

Het geslacht *Sanguisorba* heeft leden in allerlei hoogtes, van torenhoge reuzen tot schattige borderplanten zoals deze. Er zijn roze, die lijken op wollige rupsen en witte, die lijken op ijspegels, maar wij stellen graag deze met rode, eivormige bloemen aan je voor. Iedereen zou ruimte moeten maken voor een sprankelende pimpernel.

Sanguisorba officinalis 'Tanna'

Licht blauwachtige bladeren. Is gelukkig in elke grondsoort, mits niet te nat of te droog. Delen in het voorjaar.

H x B 50 cm x 40 cm

HALLO HALO

Een traditionele cottage tuin zonder stokrozen kan eigenlijk niet. Stokrozen zijn groot en robuust, verkrijgbaar in een aantal kleuren en geven een spectaculair vleugje nazomerkleur. En wat nog belangrijker is, ze trekken bestuivers aan. Plant stokrozen en je kunt bijen, zweefvliegen, vlinders en andere essentiële (maar vaak minder hippe) insecten verwachten.

Alcea rosea 'Halo Apricot'

Zon en goede grond. Pas op voor roest, wat lelijk is maar niet dodelijk. Verwijder aangetaste bladeren.

H x B 180 cm x 50 cm

The Full Monty

Dankzij ritme en herhaling geeft tuinieren zo veel voldoening, zegt **Monty**. Maar soms moeten we allemaal terug naar de basis.

FOTO: JASON INGRAM

Ik hou van falen. Misschien niet het soort pijnlijke vernederingen waarmee je af en toe te maken krijgt (zoals bij je eerste bal als slagman bij het cricket voor onder 11 al eruit vliegen), maar wel wanneer uitgerekend die dingen fout gaan die al je halve leven probleemloos verliepen.

Door te falen moet je pas op de plaats maken en zaken heroverwegen. Het is een gegeven dat bij tuinieren steeds dezelfde zaken terugkomen: dezelfde tuinklussen, planten en oogsten. Het wordt zodanig routine dat je het voor lief neemt. Dat ritme en de levenscyclus lopen als een rode draad door het leven. En dat kan zorgen voor nonchalance. We weten hoe we iets moeten doen, want dat is nu eenmaal hoe het werkt. Totdat het niet meer zo werkt. Dan kun je die oude kennis maar het beste aanpassen of zelfs overboord gooien en opnieuw beginnen.

Dit overkomt mij doorlopend. Jarenlang kweekte ik probleemloos asperges en kon ik elk jaar volop oogsten. Nu kost het me moeite. Aardbeien waren slechts een probleem omdat we er steeds te veel van hadden. Nu niet meer. Ik kan zo wel even doorgaan, maar het patroon is steeds hetzelfde: plots falen na jaren van moeiteloze successen.

“Aardbeien waren slechts een probleem omdat we er steeds te veel van hadden. Nu niet meer.”

Het meest recente voorbeeld is de wildebloemenweide die we wilden aanleggen in de boomgaard. Vier jaar geleden maaiden we het gras en daarna nogmaals zo kort mogelijk, tot op de wortels. We huurden een verticuteermachine, gaven het gras ervan langs en legden zoveel mogelijk grond bloot. Daarin zaaide ik een weidebloemenmix met veel kleine ratelaar. Deze plant bloeit niet alleen mooi geel, maar is halfparasitair op gras. Daardoor krijgen zwakkere planten ook een kans. Dat najaar plantten we heel veel bloembollen: tulpen, alliums, camassia's, druifhyancinten en veel meer narcissen. Het volgende voorjaar zag het er prachtig uit – net als het voorjaar daarna – maar de afgelopen zomers is de kleine ratelaar nog nauwelijks opgekomen, het gras te weelderig geweest en, de genadeslag, de bereklauw is een plaag geworden.

Bereklauw verschijnt in twee vormen: reuzenberenklauw, *Heracleum mantegazzianum*, is een enorme plant die wel vier meter hoog kan worden, met stengels zo dik als mijn onderarm. Helaas zit de plant vol met furanocumarinen, waardoor het sap ervan gevaarlijk is. Bovendien is het een invasieve soort. De gewone bereklauw, *Heracleum sphondylium*, is kleiner (hooguit twee meter hoog en krijgt witte bloemschermen die in trek zijn bij veel bestuivers). Tot zover niets aan de hand. Tot ongeveer vijf jaar geleden was de gewone bereklauw een welkome toevoeging aan het landschap en de randen van de tuin. Het was als een soort late, langbloeiende fluitenkruid.

Maar de laatste jaren is het een lastpak geworden die het grasland en borders overneemt en door de hele tuin opduikt. De wortels zijn diep en in rijke grond groeit het met een verwoede koppigheid, terwijl hij met elk bloemscherm honderden zaden verspreidt. In onze boomgaard was nergens anders meer plek voor. Half mei zag je alleen nog de witte wolken van bereklauw die al het andere onderdrukte. Dus ik besloot om alles terug te maaien in de eerste week van juni, hoewel ik normaal gesproken zou adviseren een weide pas eind juli te maaien, en liefst zelfs niet voor half augustus of september. We hebben sindsdien regelmatig gemaaid om zowel het gras als de bereklauw te verzwakken.

Maar ik denk dat mijn fout was dat het een boomgaard is – open bosgebied dus. En dat kan geen gewone wildebloemenweide zijn. De bereklauw heeft mijn fouten in ieder geval aan het licht gebracht.

Dus nu ga ik de boomgaard aanpakken als gebied met wilde bloemen die in de halfschaduw van bomen groeien. Dat betekent dat ik het bij voorjaarsbollen zal houden en veel meer vaste planten en tweejarigen moet toevoegen, zoals vingerhoedskruid, ooievaarsbek, robertskruid, moerasspirea, sleutelbloem, koekoeksbloem, boshyacinten, rode klaver, leeuwentand, silene en meer. Het zal niet meteen werken. Weiden zijn nooit makkelijk of snel. Maar het is een fascinerende uitdaging en het directe resultaat van iets dat fout ging. Maar het zou voor de verandering fijn zijn als het nu de goede kant op gaat.

Monty

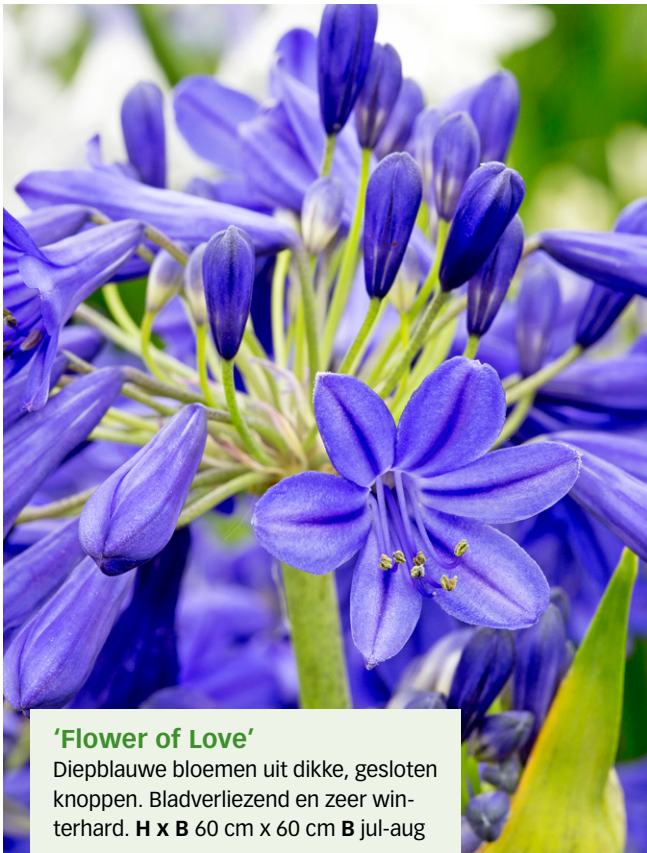
'Arctic Star'

Zuiver witte bloemen uit crèmekleurige knoppen. Jonge planten bloeien erg goed. **H x B** 70 cm x 45 cm **B** jul-sep

'Golden Drop'

Gestreept groen blad met een gele rand en lichtblauwe bloemen. **H x B** 40 cm x 40 cm **B** aug-sep

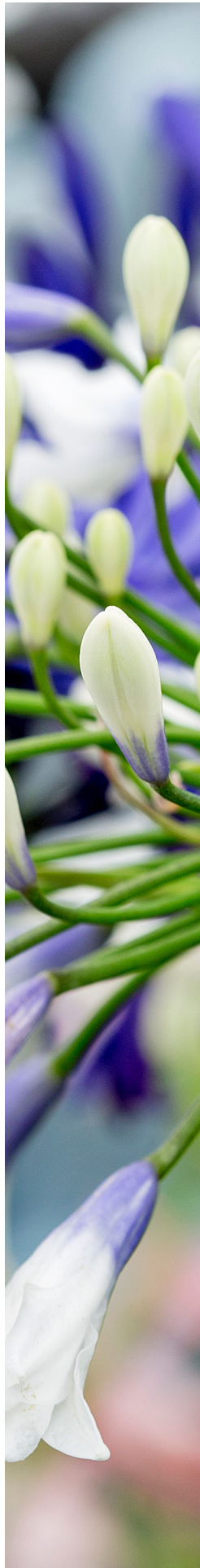
'Flower of Love'

Diepblauwe bloemen uit dikke, gesloten knoppen. Bladverliezend en zeer winterhard. **H x B** 60 cm x 60 cm **B** jul-aug

'Silver Baby'

Groenblijvende plant met witte bloemen en een vleugje blauw. **H x B** 40 cm x 40 cm **B** jul-aug

Agapanthus (Afrikaanse lelie)

	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
Planten												
Bloei												

Topkeuze

Agapanthus

De keuze is reuze bij deze prachtige zomersterren.

Je dacht vast dat er alleen blauwe en witte Afrikaanse lelies waren, maar niets is minder waar. Er zijn namelijk honderden soorten *Agapanthus*. En hoewel de meeste inderdaad blauw of wit zijn, vind je ook enkele paarse soorten. Daarnaast zijn er steeds meer zeer mooie tweekleurige variëteiten en ook een paar met bonte bladeren.

Voorals je kijkt naar recente introducties die compacter zijn, het goed doen als plukbloem en die tegen een stormachtige regenbui kunnen, wordt het misschien gemakkelijker om te begrijpen waarom er zo veel soorten zijn.

Wat daarbij ook een rol speelt, is dat Afrikaanse lelies gemakkelijk op te kweken zijn uit zaad. Veel zaailingen zijn erg mooi en het is verleidelijk om ze een naam te geven – zelfs als dat eigenlijk overbodig is.

Tot slot nog één ding om te onthouden. Wanneer ze in de volle grond worden geplant, groeien Afrikaanse lelies goed en ontwikkelen ze zich tot dikke bladertrossen, maar de bloei kan wat zuinig zijn. In potten heeft het blad de neiging zich minder te ontwikkelen, maar de bloei is meestal veel rijker.

'Twister'

Zeer indrukwekkend. Witte bloemen met blauwe vlekken aan de onderkant.
H x B 50 cm x 40 cm B jul-sep

■ **Standplaats** Bij voorkeur in de volle zon, in rijke maar goed drainerende grond. Kweek je in potten, zorg er dan voor dat ze op potvoeten staan voor drainage, vooral in de winter. De winterhardheid varieert: bladverliezende soorten zijn meer winterhard dan groenblijvers, en een paar kunnen alleen milde winters verdragen.

■ **Verzorging** Knip de uitgebloeide bloemstelen af aan de basis. Geef Afrikaanse lelies in potten tijdens het groeiseizoen maandelijks voeding met tomatenvoeding.

**10%
korting**

Ga naar
www.bijenlint-shop.nl
en krijg 10% korting op
alle biologisch geteelde
bloembollen met de
code **GW2023**.

Bijenportret De roodharige wespbij

De roodharige wespbij is een koekoeksbij (parasitaire bij). Wereldwijd zijn er ongeveer 850 soorten wespbijen en daarmee vormen ze het grootste parasitaire bijengeslacht. In Nederland zijn 48 soorten geteld, waarvan een deel inmiddels zeldzaam is of zelfs verdwenen. Wespbijen zijn relatief kaal en worden vaak verward met wespen vanwege de opvallende zwarte en gele tekeningen. De roodharige wespbij heeft drie kleuren: geel, zwart en rood. De vleugels hebben een roestrode gloed. Het vrouwtje heeft een zwart borststuk met rossige beharing. Deze beharing bleekt naarmate zij langer gevlogen heeft. Op het borststuk zijn een aantal (rood omrande) gele en oranje knobbels te zien. In haar gezicht heeft zij een rode tekening en haar poten zijn oranje-rood.

Het mannetje heeft een zwarte kop met een duidelijke gele tekening in het gezicht. Zijn borststuk is zwart met een paar gele knobbels. Hij heeft gele poten. Zijn antennes zijn overwegend rood met aan de basis zwart en geel. De eerste antennesegmenten zijn aan de bovenkant zwart. Dat is een van de kenmerken waarmee het mannetje van het vrouwtje te

onderscheiden is. Het mannetje is iets kleiner dan het vrouwtje.

De roodharige wespbij vliegt van maart tot juni en is dan te zien langs bosranden, op heiden, afgravingen en spoorwegterreinen. Het vrouwtje zoekt daar naar zandige schrale plekken waar grote nestkolonies te vinden zijn van de grijze zandbij of de asbij. Zij vliegt dicht boven de nestingen waar zij kan ruiken of het een nest betreft van een gastheer. Vervolgens dringt zij stiekem een nest binnen en legt een eitje in de wand van een nog niet gesloten cel. Als de larve van de roodharige wespbij is uitgekomen en het eerste groeistadium heeft bereikt, vernietigt zij het ei of de larve van de gastheer met haar sikkelvormige kaken. Daarna leeft de larve van de voedselvoorraad die aanwezig is in de cel.

Red de bij

Bijen en tuinen

Bestel op tijd je voorjaarsbloeiende bloembollen zoals krokussen, blauwe druifjes en botanische tulpjes. Dit zijn belangrijke voedselplanten in het vroege voorjaar voor hommelmkoninginnen en andere vroege bijensoorten. Koop wel biologische bollen, want regulier geteelde bloembollen bevatten vaak bestrijdingsmiddelen.

Lavendel, tijm, hysop en andere heesterachtige kruiden moeten pas na de bloei licht worden bijgesnoeid, want de bloemen worden door vele bijensoorten bezocht. Zo blijven de planten bovendien mooi bossig van vorm en bloeien ze het volgende jaar weer. Hysop, lavendel en rozemarijn zijn mooie bijenplanten en je kunt ze nu stekken. Laat in je moestuin een enkele groentesoort tot bloei komen. Kolen, sla, prei en uien worden door diverse bijensoorten bezocht. Zaai tweejarige stokrozen; deze zijn geliefd bij hommels. En vergeet niet je drinkschaal regelmatig bij te vullen.

De Bijenstichting

zet zich in voor bijen en beschermt ze tegen uitsterven. Via cursussen, workshops en open dagen leer je alles over bijen. Je kunt ook altijd een kijkje komen nemen in de demonstratietuin in Vorden, waar met veel vrijwilligers gewerkt wordt aan de bloemborders. Iedere maand geeft de Bijenstichting ons de perfecte tips om onze tuinen nog natuur- en bijvriendelijker te maken.

www.bijenstichting.nl

Tuingast van de maand

Augustus doet voor ons al een beetje herfstig aan (sorry). Er zijn minder bijen, want veel hebben hun levenscyclus voltooid en sommige zijn al in winterslaap. Je kunt grote hommelskoninginnen zien die de laatste nectar uit late bloemen drinken. Gierzwaluwen gaan binnenkort naar huis, terwijl huiszwaluwen zich verzamelen op boomtakken en nadenken over hun vertrek.

De meeste babyvogels zijn uitgevlogen en lijken inmiddels sprekend op hun ouders. 's Nachts zoeken egels en hun jongen naar insecten, terwijl vleermuizen muggen uit de boomtoppen plukken. Een verwachtingsvolle stilte hangt in de lucht: er moet gevoed worden voor de komende winter. Wat brengt het volgend jaar voor de tuindieren? Dat hangt voor een groot deel van ons af.

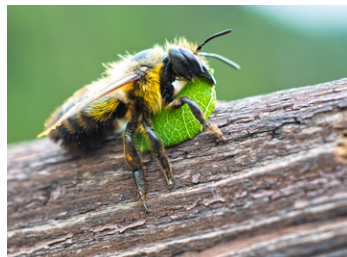
Dit kun je tegenkomen

Fraaie schijnboktor (*Oedemera nobilis*)

Deze metaalgroene kever is actief vanaf eind voorjaar en de gehele zomer. Je vindt hem vaak op open bloemen zoals die van fluitenkruid en bramen. In de moestuin lijkt hij dol te zijn op aardbeien. Schijnboktorren zijn goede bestuivers: ze voeden zich met stuifmeel en nectar terwijl ze reizen van de ene naar de andere bloem.

Volwassen kevers zijn klein, meestal slechts 6-11 mm lang. De eerste diertjes komen vanaf april tevoorschijn en ze zijn vervolgens te vinden tot augustus. Ze paren in de lente en dan leggen de vrouwtjes eitjes in de droge stengels van planten zoals distels en brem. Het is niet bekend of ze als larve of pop overwinteren.

Vroeger waren deze kevertjes beperkt tot wilde graslanden in het zuiden, maar nu zijn ze te vinden in tuinen en volkstuinten, en verspreiden ze zich steeds verder naar het noorden.

Behangersbijen zijn druk in de weer.

Kijk ook uit naar ...

□ Gierzwaluwen die met hun pas uitgevlogen jongen over daken gieren. Geniet ervan zolang het nog kan, want halverwege augustus zijn ze verdwenen.

□ Behangersbijen, die hun nesten bekleden met de bladeren van rozen en blauweregen.

□ Jonge egels. Als je het geluk hebt egels in je tuin te hebben, kijk dan uit bij zonsondergang. De fysiologie van egels lijkt het meest op die van katten, dus wil je ze bijvoeren, geef ze dan kattenbrokjes. Zet er meteen een schaalje water bij en geef vooral geen melk – daar worden ze ziek van.

Fraaie schijnboktorren houden van stuifmeel en nectar, en zijn geweldige bestuivers.

*“De fraaie schijnboktor
verspreidt zich steeds verder
naar het noorden.”*

Vers uit de tuin

Rekha laat de nazomerwarmte over zich heenkomen, terwijl haar gewassen rijpen voor de oogst. In de keuken is het tijd om een partij heerlijk pittige zoete maiskoekjes te maken.

Warme zomerbriesjes. Dat is slechts één van de redenen waarom ik niet wil dat deze maand voorbijgaat.

Ik zou zelfs willen dat ik het seizoen in zijn achteruit kon zetten. Augustusdagen moeten gekoesterd worden. Niet alleen omdat ze zonneshijn brengen, maar ook vanwege de overvloedige oogst ... Letterlijk elke dag.

Wat ik allemaal vanuit de tuin naar de keuken breng, houdt me net zo bezig als de klusjes op de volkstuin. Ik wil elk laatste zomermoment bottelen, drogen, inmaken en invriezen. Het voelt nog niet zo, maar hartje winter weet ik dat ik al die ingepakte zonneshijn zal waarderen.

Voor je het vraagt, ik ben de bloemen ook niet vergeten. Met de overvloed aan snijbloemen die dit jaar zijn gekweekt, zullen sommigen misschien zeggen dat ik het te bont heb gemaakt in het siergedeelte

van het perceel. Mijn grootste verrassing? Heel veel dahlia's! In verbazingwekkend veel verschillende vormen en kleuren, van pompons tot waterlelies. Waarom ben ik niet eerder begonnen met dahlia's kweken?

Ik heb zo veel zelfgekweekte bloemen om op vaas te zetten en nog meer groenten voor in de keuken. Dank je wel, augustus. Ik heb maar één verzoek: zeg alsjeblieft tegen september dat hij aardig moet zijn en ons een beetje van die heerlijke late zonneshijn moet geven.

Dahlia's houden van vruchtbare, humusrijke grond.

Zo kweek ik suikermais

Ik ben dol op vele soorten groenten, maar van suikermais word ik pas echt heel blij. Het zit hem in de verwachting van wat kan aantreffen in die groenbladige klauwen. Vind ik dichte, botergele korrels of zit de kolf vol gaten als in het gebit van een kind dat aan het wisselen is?

Het kweken van suikermais begint midden tot eind april. Zaden worden gezaaid in diepe modules gevuld met turfrijke potgrond. Maak gaten van 3 cm diep en plaats één zaadje per module. Geef ze water en laat ze ontkiemen in de kas. Nadat ze ontkiemd zijn, verplaats je de bak gedurende ongeveer twee weken naar een koude bak om ze af te harden. Zorg ervoor dat het plantgebied onkruidvrij is en verrijkt met organisch materiaal zoals mest; je kunt er ook wat lavameel in verwerken. Plant ze vervolgens in blokvorm. Plant ze als ze ongeveer 10 cm hoog zijn, met een tussenruimte van 40 cm. Geef de planten eenmaal water en houd ze goed vochtig tot ze goed zijn

aangeslagen. Vergeet niet om onkruid rond de planten te wieden en zorg dat de grond de hele zomer vochtig blijft.

Rond juli verschijnen er pluimen aan de bovenkant van de planten en zie je kolven vormen langs de stengel met zijdeachtige baarden, de kolfkwasten. Deze vangen het stuifmeel op dat van de top wordt geschud. De kolven zijn klaar om te oogsten als de kolven bruin worden. Pel ze en eet ze zo vers mogelijk.

PROBEER DEZE VARIËTEITEN

Suikermais is voor mij een onmisbaar gewas. Als je de ruimte hebt, kweek dan een hoge variëteit zoals **'Damaun'**. Het is mijn favoriet om vanuit bewaard zaad op te kweken en produceert twee of drie kolven per plant. Ik voeg ook een klassieke variëteit toe aan mijn collectie, genaamd **'True Gold'**, waarvan men zegt dat het zachte, goudgele korrels produceert met een volle, ouderwetse maissmaak.

BOVEN Diepe modules geven suikermais de beste start. **RECHTS** Zodra de kwastjes bruin worden is het tijd om de eerste kolven te plukken.

TIP

Om een veel betere
bestuiving te krijgen,
vooral op beschutte plek-
ken, schud je de stengels
flink wanneer de bloem-
hoofden verschijnen.

Mais-scones

Pittige lekkernijen die je warm, koud, hartig of zoet kunt eten.

VOOR 12 tot 14 SCONES

- 120 g suikermaiskorrels, vers of ontdooid uit de diepvries
- Sap en rasp van 1 limoen
- 420 ml yoghurt
- 2 grote eieren
- 300 g bloem
- 100 g maismeel
- 100 g suiker (optioneel)
- 2 tl bakpoeder
- ½ tl zout
- ½ tl garam masala
- 100 g boter

BEREIDING

- 1 Leg bakpapier op een bakplaat en verwarm de oven voor op 200°C.
- 2 Meng de suikermais met het limoen-sap en de rasp en zet weg.
- 3 Klop de eieren en yoghurt door elkaar.
- 4 Roer in een aparte kom de bloem, maismeel, suiker, bakpoeder, zout en garam masala. Meng de boter erdoor. Voeg de suikermais en het limoenmengsel toe.
- 5 Voeg het ei en yoghurtmengsel beetje bij beetje toe tot een deeg. Niet kneden.
- 6 Rol uit tot een dikte van 2,5 cm en snijd in vormpjes met een deegsnijder. Leg de vormpjes op de bakplaat en bak 15 tot 20 minuten tot de bovenkant een licht gouden kleur heeft.
- 7 Serveer warm uit de oven of eet koud met raita en pittige atjar.

Te doen in de moestuin in augustus

ZAAIEN

- Rechtstreeks gezaaide venkelzaden ontkiemen in deze tijd van het jaar binnen enkele dagen. Dun uit tot 30 cm tussen de zaailingen en laat het bed niet uitdrogen. Oogst vanaf oktober.
- Winterplantuien zoals 'Senshyu' moeten in september of oktober worden gezaaid, maar de grond moet minstens een maand van tevoren worden voorbereid. Voeg goed verteerde tuincompost toe. Plant geen uien in vers bemeste grond.
- Bindsla zoals 'Winter Density' en zelfs wilde rucola kunnen een vroege start enorm waarderen. Verplaats potten in de herfst naar de kas, waar je ze kunt blijven kweken en oogsten.

OOGSTEN

- Haal uien op met een tuinvork. Als het loof is omgevallen en grotendeels geel of bruin verkleurd is, zijn de uien flink aan het rijpen.
- Haal grotere bieten omhoog. Door ze te blijven oogsten, maak je ruimte voor kleinere, opkomende planten die vervolgens dikker kunnen worden.
- Knip rijpe tomatentrossen af. Dit versnelt de vruchtvorming van de andere trossen.
- Pluk de laatste malse sperziebonen. Peulen die beginnen te rijpen, moet je aan de planten laten drogen.

KLUSJES

- Blijf onkruid wieden, je planten water geven en koppen.
- Zet steunen rond paarse broccoli, boerenkool en spruitjes. Aard de planten ook aan voor een oogst in de herfst, winter en lente.
- Zaai winterharde groenbemesters zodra de oogst klaar is. Dit minimaliseert de bodemerosie en voegt nieuwe voedingsstoffen toe.
- Knip de bovenkant van de snijbonen weg die boven hun steunen uitgroeien.
- Ga door met het voeren van je kastomaten en peperplanten.

Smakelijk buiten eten

Luie, broeierige dagen verglijden in zwoele augustusavonden - de ideale tijd om buiten te koken en te eten. **Adam Frost** bespreekt de beste manieren om in de tuin te koken: van vuurschalen en barbecues tot kooktoestellen en pizza-ovens.

“Er is niets fijners dan met familie in de tuin zitten tijdens een maaltijd die je zelf hebt gekweekt en bereid.”

FOTO: SARAH CUTTLE

Steek het vuur ruim van tevoren aan, dan hebben gasten minder last van rook.

Het heeft iets magisch wanneer mensen, eten en vuur samenkomen. Hoewel ik vol enthousiasme zelf groenten, kruiden en fruit kweek, komt dit voort uit mijn liefde voor koken en mijn wens om tijd met familie door te brengen. Voor mij draait het leven vooral rond het maken van herinneringen: er is niets fijners dan met vrienden of familie in de tuin zitten praten tijdens een maaltijd die je zelf hebt gekweekt en bereid.

Kok is waarschijnlijk het enige andere beroep waarmee ik met plezier mijn geld zou kunnen verdienen. Buiten koken doen we meestal 's zomers, maar ik heb ook wel eens eind oktober, begin november de pizza-oven aangestoken, want in de wintertuin valt nog volop te genieten.

Het gaat erom bestaande tradities met mijn familie en vrienden voort te zetten, maar ook om nieuwe te creëren – en vooral om samen plezier te hebben.

Waar koken

Als je buiten een kooktoestel, vuurschaal of barbecue wilt, is het goed om van tevoren na te denken over de plek en het gebruik. Op welk moment van de dag zul je meestal koken en hoe staat de zon dan? Is het een winderig deel van de tuin? Hoeveel personen moeten eromheen kunnen zitten? Zullen de burens er iets van merken? Niet iedereen houdt van de geur van barbecue. Wil je een vaste kookplaats, of vind je het fijner om die te kunnen verhuizen. Denk ook na over hoe de plek er vanuit het huis uitziet en hoeveel maanden van het jaar je er gebruik van maakt.

Vier manieren om te eten en koken in de tuin

1 HOUTSKOOL-STOVE

Dit zou wel eens mijn volgende avontuur op het gebied van buiten koken kunnen zijn. Deze toestellen kunnen branden op geschikt hout, houtskool of droge biomassa. Op een houtgestookt kooktoestel kun je koken, schroeien, bakken, grillen, roosteren en stoven, waardoor het geschikt is voor allerlei verschillende gerechten.

2 EEN VUURSCHAAL

Als kind vond ik het heerlijk om rond een kampvuur te zitten. Vuurschalen kunnen de sfeer van een tuin compleet veranderen. Je kunt ook veel langer buiten blijven, vooral wanneer de nachten korter worden.

Voor een vuurschaal hoeft je geen grote tuin te hebben. En ze zijn veelzijdig: je kunt het eenvoudig houden en wat marshmallows roosteren of de stoute schoenen aantrekken en er een draaispit op zetten. Er zijn er veel accessoires te koop om erop te kunnen koken.

In het verleden maakte ik een vuurschaal meestal in de grond. Ze hoeven niet duur te zijn en zijn verkrijgbaar in allerlei stijlen. Voor de onze gebruiken we openhaardhout, maar houtskool kan ook.

Op een vuurschaal kun je hetzelfde voedsel bereiden als op een grill of barbecue. Soms maken we gepofte aardappelen, maar je moet natuurlijk altijd afsluiten met (grote!) marshmallows op stokjes.

“Met een vuurschaal kun je veel langer buiten blijven, vooral wanneer de nachten korter worden.”

3 BARBECUE

Wie vindt het nu niet leuk om 's zomers te barbecueën? Ik herinner me dat mijn vader die van ons van een oud olievat had gemaakt en ik vond het een geweldig ding. Barbecues hebben in de loop van de tijd een grote ontwikkeling doorgemaakt. Sommige modellen lijken wel een fornuis en dat is natuurlijk comfortabel, maar ik houd meer van een simpel houtskoolvuurtje. Ik kook graag op hout vanwege de smaak.

4 PIZZA-OVEN

Tijdens de Chelsea Flower Show van 2010 hielp ik bij de aanleg van een tuin en daar stond een pizza-oven in. Op de eerste dag kwam Jamie Oliver om in die oven ons ontbijt klaar te maken en ik was meteen verkocht. Wat me opvalt is dat met mijn pizza-oven het hele gezin wil meedoen, in tegenstelling tot met een barbecue, waar meestal één persoon staat te koken. Er zijn ovens in allerlei maten, dus ook voor een kleine tuin zul je er een vinden.

Een pizzaoven is gebruiksvriendelijk, maar steek hem wel een paar uur voor gebruik aan. Gebruik kleine houtjes om het vuur op gang te brengen, voeg dan grotere blokken toe en wacht met bakken totdat de vlammen zijn gekalmeerd.

Met kleine lantaarns en lampen op zonne-energie kun je diverse stemmingen creëren.

Buitenkeukens

Als je een echte foodie bent, flink wilt uitpakken en met je gezin 's zomers buiten wilt eten, dan kun je overwegen om een buitenkeuken te plaatsen. Die hoeft niet enorm te zijn. Buitenkeukens zijn in de loop van de jaren steeds populairder geworden en kunnen een op zich staand tuinelement vormen. Je hebt de mogelijkheid om verschillende kookfaciliteiten in te bouwen, maar let wel op dat die qua stijl bij de rest van de tuin passen. Het is ook leuk om er een creatieve draai aan te geven door de look elk jaar te veranderen. Creëer een vakantiesfeer met verschillende potplanten en speel met de kleuren en gerechten van het land waar je naartoe zou willen: Mexico, India, Jamaica ... Bij ons thuis kiezen we vaak een thema, dat we overal laten terugkomen.

Met een buitenkeuken geef je dineren een centrale plaats in je zomertuin.

Toptips voor buiten koken

- **Gaar vlees binnen voor** en rooster het dan op de barbecue. Op deze manier wordt het vlees goed gaar zonder te verbranden, terwijl het wel de rooksmak krijgt.
- **Bereid alles goed voor.** Je wilt een brandende barbecue niet alleen laten, dus tenzij je hulp hebt, moet je er van tevoren voor zorgen dat je alle spullen bij de hand hebt, waaronder iets om het vuur te blussen.
- **Wees geduldig.** Wacht totdat de vlammen zijn gedoofd om een gelijkmatige hitte te bereiken. Ik steek het vuur aan voordat de gasten arriveren, zodat ik me geen zorgen hoeft te maken over of de barbecue het wel doet en de mensen niet in de rook zitten.
- **Maak marinades** en zet het vlees en de groenten met de marinades 's ochtends in de koelkast. Zo weet je zeker dat de smaken er maximaal intrekken. En je kunt het vlees op de barbecue af en toe met de marinade insmeren om de smaak te versterken.
- **Controleer de warmte** tijdens het roosteren. Je kunt dit doen door het voedsel naar warmere of koudere delen te verplaatsen of, als je verstelbare roosters hebt, door de hoogte aan te passen.
- **Laat pizzadeeg** ruim van te voren **rijzen**. Wij maken het deeg 's morgens vroeg. Een andere tip is om als oefening van tevoren een paar bodems voor knoflookbrood te maken.

Mijn favoriete zomergerechten

Als gezin eten we 's zomers vaak in de tuin. We hebben er plezier in om zelf groenten en tuinkruiden te kweken en daarna buiten te bereiden. Hier zijn een paar van onze favoriete gerechten:

- Sla uit de tuin met eetbare bloemen en bosaardbeien.
- Boven de vuurschaal **gegrilde champignons** met blauwe kaas en zelfgekweekte asperges.
- In folie verpakte zalm of kabeljauw met zelfgemaakte **peterselie-zuringboter** en bereid boven de vuurschaal.
- Geroosterde **aardperen** met rozemarijn en citroensap, bereid in de pizzaoven.
- **Wilde-knoflookpesto** door geroosterde ocafnolletjes en sperziebonen.
- **Aardappelsalade** met stengeluien.
- **Pizza-avond**, een gelegenheid waarbij het hele gezin samenkomt. Pizza's met verschillende toppings en zelfgemaakte **knoflookboter** voor het knoflookbrood.
- Verkoelende drankjes, geserveerd met **bloemen van komkommerkruid** in ijsblokjes.
- Langzaam gegaarde spareribs.
- In folie verpakte **aardappelen, gepoft** in de vuurschaal.
- Gegrilde aubergines met een laagje kaas.
- **Gekarameliseerde appels** als dessert.

Adam op TV

Gardeners' World is deze maand elke vrijdag te zien. Abonneer je op onze nieuwsbrief en mis geen enkele uitzending.
www.gardenersworldmagazine.nl/nieuwsbrief

Bereid van tevoren al het voedsel voor.

FOTO'S: SARAH CUTTLE; GETTY/FABIAN KRAUSE

Met de kinderen de tuin in

Er is geen betere manier om kinderen enthousiast te maken voor tuinieren dan ze hun eigen groente en fruit te laten kweken en verzorgen. Hier zijn drie makkelijke, leuke projecten om kinderen buitenshuis te vermaken. Jonge kinderen zullen het heerlijk vinden doppen voor bamboestokken te beschilderen – kunnen ze lekker vies worden. Net als met het beschilderen van kiezelstenen. Basisschoolkinderen kunnen hun eigen minisaladedoos maken, waaruit ze wekenlang kunnen plukken.

Maak doppen voor bamboestokken

De uiteinden van bamboestokken kunnen scherp zijn, dus kun je ze maar beter op een leuke manier afdekken! Kinderen vinden het geweldig hun eigen ontwerp te schilderen. Ben je in een avontuurlijke stemming? Maak dan een 'tomaat' van een rode pingpongbal waarin je een groene pijpenrager steekt of maak met wiebeloogjes een gezicht.

TIP

Bevestig voor het schilderen een paar pingpongballen op bamboestokken, zodat de kinderen de stok kunnen vasthouden terwijl ze de bal beschilderen.

Stap voor stap

1 Maak met een spies een gat in je pingpongbal, duw deze op een plantenstok (dit moeten volwassenen doen) en laat de kinderen de bal versieren. Laat de ballen drogen – zet de stokken in een vaas zodat ze niet aan de krant vastplakken.

2 Laat de kinderen de stok, als de bal droog is, in de grond duwen om planten te steunen of netten hoog te houden. Je kunt de stokken ook gebruiken om te markeren waar gewassen groeien.

Je hebt nodig:

- Pingpongballen
- Metalen spies
- Plantenstokken
- Verfkwasten
- Kindvriendelijke acrylverf
- Krant

Je hebt nodig:

- Boor (voor drainagegaten in de doos)
- Plastic doos
- Potgrond
- Compacte tomatenplant
- Chilipeperplant
- Slazaad
- Gieter

Minisaladedoos

Help kinderen op weg met het kweken van hun eigen groente dankzij deze minisalade-doos. Wil je kinderen enthousiast maken voor tuinieren, geef ze dan hun eigen ruimte

en verantwoordelijkheid voor de planten die ze kweken. Met dit project heeft elk kind zijn of haar eigen minimoestuin om voor te zorgen, vlak bij de achterdeur.

Stap voor stap

1 Boor drainagegaten onderin een plastic doos en laat de kinderen de doos vullen met potgrond. Plant de tomaat en de chilipeper achteraan in de doos.

TIP

Je kunt ook bijvoorbeeld worteltjes, rode bieten of radijsjes in je minimoestuin zaaien – die zijn allemaal erg geschikt om in bakken te kweken.

3 Zet de doos buiten bij de achterdeur en laat de kinderen de planten het hele seizoen water geven en controleren – en plukken wat er te plukken valt.

FOTO'S: SARAH CUTTLE

Elfentuin met kiezelstenen

Sta een stukje van je tuin af aan kinderen met dit leuke project. Zo'n sprookjestuin kost niet veel en de kinderen kunnen deze plek blijven aanvullen. Met een beetje hulp van de ouders is dit een geweldige gezinsactiviteit. Door zo'n plek in de tuin te maken, maak je kinderen enthousiast om buiten te zijn en kun je ze stimuleren om het perkje te onderhouden zodat de elfjes tevreden blijven.

Je hebt nodig:

- Grote kiezels
- Kindvriendelijke acrylverf
- Pennen
- Vernis
- Kwasten
- Kranten

Stap voor stap

1 Bescherm je tafel met krantenpapier. Help je kinderen de steentjes verschillende kleuren te geven. Laat die goed drogen voor de volgende stap.

2 Daag de kinderen creatief uit. Laat ze hun eigen sprookjeshuizen op de geverfde steentjes tekenen met gekleurde viltstiften.

3 Zodra de ontwerpen klaar zijn, breng je vernis aan op de steentjes om ze waterdicht te maken. Laat buiten drogen voordat de kinderen ze in hun elfentuin plaatsen.

TIP

Als kinderen het lastig vinden om te werken met kwasten en verf kun je ook verfstiften (voor stenen) gebruiken. Die zijn er in vele kleuren en maten.

Groene school

Leer elke maand iets nieuws in de tuin. Van basistechnieken als met onkruid omgaan en snoeien tot het vergroten van je moestuinoogst, in deze rubriek komt het allemaal aan bod.

Deze maand

- 38 Monty's zomermostuin**
Monty geeft oogsttips en vertelt hoe je wintergewassen vooruit plant.
- 44 Markante zomerpotten**
Beplant krachtige, kleurrijke seizoenspotten.
- 47 Jouw snoeimaand**
Zo laat je borders tot diep in de herfst bloeien.
- 50 Vleermuizen in de tuin**
De onzichtbare, maar belangrijke rol van vleermuizen in onze tuinen.
- 56 Waar moet ik beginnen? Deel 12**
Neem een waterpartij op in je tuin.
- 62 Vraag & antwoord**
We geven antwoord op tuinvragen.

Monty's zomermoestuin

DEEL 3 OOGSTPIEK EN WINTERGROENTEN

Haal het maximale uit je moestuin met **Monty's** deskundige advies voor het oogsten van groenten en het vooruit plannen van wintergewassen.

De augustus oogst is in volle gang, maar het is ook de start voor wintergroenten, die Monty vanaf nu zaait voor een gestage aanvoer van voedzame kost.

*“Augustus is vooral een
eerbetoon aan de
allerlekkerste groenten:
met liefde gekweekte,
verse seizoensgroenten.”*

Hoewel het vaardige tuiniers lukt om het grootste deel van het jaar de aanvoer van kruiden, fruit en groente op gang te houden, is augustus zonder twijfel de beste maand voor de moestuin.

Groenten kweken is een aardse bezigheid en dat is maar goed ook. Niets in de tuin geeft me zoveel plezier als het vergaren van de ongelooflijk rijke oogst die je in augustus zelfs van het kleinste stukje grond kunt halen.

Er is geen maand die zoveel overvloed biedt, want de oogst van de laatste vroege groenten, zoals knoflook, doperwten en tuinbonen, valt samen met die van de eerste opbrengst van de latere groenten, zoals sperziebonen, suikermais, venkel en de allerlekkerste, zoetste tomaten van het jaar. Uien kun je rooien en in de zon laten drogen om te bewaren, waarna je de grond nog een keer omspit als voorbereiding op koolsoorten.

Het is een periode van verandering. Door de warme dagen en koelere nachten vormt zich vaak dauw, waardoor veel zaden snel ontkiemen en planten minder snel doorschieten. Je oogst zomergroenten, terwijl je ook al zaait en plant voor volgend voorjaar. Maar augustus is vooral een eerbetoon aan de allerlekkerste groenten: met liefde gekweekte, verse seizoensgroenten. Een betere definitie van goed eten is er niet.

Enorm veel keus

In deze periode kan een tirannie van overvloed ontstaan, waardoor je je verplicht voelt om heel veel te eten of als een razende in te maken of in te vriezen. Dit voorkom je met een goede planning, waarmee je zorgt dat een deel van de groenten oogstrijp is, maar er ook een deel halverwege is en weer een ander deel nog zaailing. Ik geef eerlijk toe dat ik mijn eigen advies niet altijd volg en dat een deel van de groenten die hun beste tijd hebben gehad op de composthoop belandt. Uiteraard is het verstandig om te proberen elk gewas op zijn hoogtepunt te oogsten en volgens mij is dit geen kwestie van persoonlijke voorkeur. De meeste groente- en fruitsoorten hebben een moment waarop hun smaak, versheid en rijpheid optimaal zijn. En hoewel dat moment van tuin tot tuin kan variëren, blijft het principe gelijk.

Asperges blijven na de oogst ongeveer 24 uur lekker, dus moeten ze altijd op dezelfde dag worden gesneden en gegeten. Peren moeten daarentegen worden geoogst voordat ze rijp genoeg zijn om te eten. Na de pluk rijpen ze verder en zodra ze op hun hoogtepunt zijn, moet je ze binnen 48 uur opeten.

We doen zoveel moeite om perfecte vruchten en groenten te kweken: zaaien, verspenen, water geven, planten, uitdunnen, onkruid wieden, steunen, netten spannen en misschien kweekkappen plaatsen. Dus het zou raar zijn als we ze niet met dezelfde zorgvuldigheid precies op het goede moment oogsten om er zoveel mogelijk van te genieten.

3 topgroenten om nu te oogsten

“De meeste groente- en fruitsoorten hebben een moment waarop hun smaak, versheid en rijpheid optimaal zijn.”

Spaanse peper

Ik vind Spaanse peper heerlijk en hoewel ik absoluut geen kenner ben, verheug ik me altijd op de eerste oogst in augustus. De pittige smaak wordt dan vergezeld van een fruitigheid die je alleen proeft als je ze heel vers eet. Je kunt tot in het najaar van de planten oogsten en meestal pluk ik in november nog de laatste pepers om te drogen.

Snijbiet

Ik heb altijd van snijbiet genoten, zowel van de stralende, levenslustige en kleurrijke planten in de tuin, als van de gerechten op mijn bord. Het is familie van spinazie en rode biet, en de bladeren lijken een enorm uitvergroete versie van beide. De stengels hebben wel de textuur maar niet de smaak van bleekselderij, want die is verfijnd en subtiel. De bladeren, die voor het koken van de stengels worden gehaald, smaken een beetje als spinazie en zijn lekker bij vlees, ei of kaas.

Tomaten

Wie houdt er niet van een verse tomaat, nog warm van de zon, vol van de zoete, aardse smaak, zo typerend voor het goede leven? Die kun je in ons land gewoon niet kopen, maar bezoek de eerste de beste markt in Zuid-Europa en je vindt twintig verschillende variëteiten, allemaal perfect rijp, met een smaak waarvan Noord-Europese kwekers nauwelijks durven dromen. Maar toch doen we het. En we blijven proberen.

Zaai meerdere kleine partijen en oogst regelmatig om overschot te vermijden.

Hoe weet je wat het ideale moment is? Waaraan herken je dat, behalve op basis van jarenlange ervaring en vallen en opstaan? Het begint al heel vroeg tijdens de groei van een plant. Als je een rijtje rode bieten of sla rechtstreeks in de vollegrond zaait, dan geldt vanaf de ontkieming dat alleen de best aangepaste planten overleven.

De meeste zullen groeien en vele zullen te dicht op elkaar staan om zich volledig of in het juiste tempo te kunnen ontwikkelen. Voor sommige gewassen is dit niet zo belangrijk, maar voor andere wel. Eigenlijk zouden we alle gewassen zo gelijkmatig mogelijk moeten zaaien of uitplanten, net zoals we dat doen met doperwten, tuinbonen, pompoenen en tomaten.

Staan planten te dicht bij elkaar, wat na rechtstreeks zaaien bijna altijd het geval is, dan zullen ze nooit goed rijpen. Staan ze te ver uit elkaar, dan zullen ze zo groot mogelijk worden, maar afmeting alleen is niet zaligmakend. Dus de enige groenten die ik rechtstreeks zaai, zijn wortelgroenten zoals wortelen, pastinaken, radijsjes en knolrapen. Alle andere groenten kweek ik op in modules of individuele potten, nadat ik ze in zaai bakken heb laten ontkiemen. Dit kost veel ruimte en tijd, maar dat weegt absoluut op tegen de resultaten en ik hoef bijna niets weg te gooien.

In het algemeen moeten sla en andere bladgroenten 15-25 cm uit elkaar staan, koolsoorten ongeveer 30-45 cm (behalve paarse winterbroccoli, die 60-75 cm nodig heeft), waardoor er genoeg ruimte overblijft voor tussengewassen. Tomaten doen het goed in krappe ruimten en de vruchten worden lekkerder als de wortels het wat moeilijk hebben, vandaar dat ze het goed doen in groeizakken. Ik denk dat ongeveer 40-45 cm tussenruimte ideaal is.

Volg de ontwikkeling van de planten nauwkeurig nadat je ze hebt uitgeplant. Ziet die bindsla er rijp en toch nog kraakvers uit? Begint hij door

te schieten? Zijn de bladeren iets te ver open en zacht? Gezond verstand, vallen en opstaan, en een goede verzorging in elk plantstadium vormen de beste en in feite de enige richtlijnen om te komen tot de oogst waarvoor je zo hard hebt gewerkt.

Vooruitkijken

Wat me 's winters altijd opvrolijkt, is een regelmatig aanbod van verse slablaadjes.

Snelle klussen in oogsttijd

- ☐ Nijp de bloemkoppen in rucola uit om de groei van meer blad te stimuleren.
- ☐ Geef Spaanse peper wekelijks kaliumrijke voeding en geef 's morgens water, zodat de planten vrucht blijven zetten.
- ☐ Pluk kruisbessen wanneer ze niet hard meer zijn.
- ☐ Oogst sjalotten bij droog, zonnig weer.
- ☐ Blijf tuinkruiden plukken om doorschieten te voorkomen.
- ☐ Dun dichte rijen losbladige sla uit en eet ervan, zodat er meer ruimte ontstaat.

Spaanse peper kan in de augustuswarmte snel uitdrogen, dus geef regelmatig water.

Zes soorten wintersla om nu te zaaien

Augustus is niet alleen een goede tijd om te oogsten, maar ook om te zaaien en te planten voor de winter en het voorjaar. Hier zijn een paar ideeën voor slasoorten waarmee je de winter doorkomt. Je kunt ook cichoreisoorten uitplanten, waaronder andijvie en roodlof. En vooruitkijkend: de volgende maand is een goede periode om voorjaarskolen uit te planten.

□ MIBUNA

Zaaien mrt-sep **Oogsten** Het hele jaar door.

Probeer ook Mosterd 'Red Frills' (ook op foto)

□ MIZUNA

Zaaien mrt-sep **Oogsten** Het hele jaar door.

Probeer 'Kyoto', 'Mizuna Purple', 'Red Knight'

□ RUCOLA

Zaaien apr-sep **Oogsten** jun-dec

Probeer 'Dragon's Tongue', 'Rocky Wild'

□ RADICCHIO

Zaaien feb-okt **Oogsten** mrt-nov

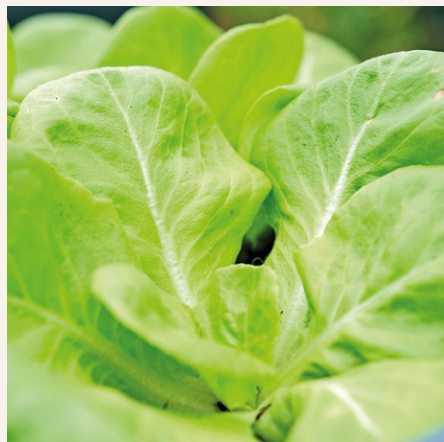
Probeer 'Palla Rossa', 'Rossa di Treviso'

□ SLA 'MERVEILLE DES QUATRE SAISONS'

Zaaien feb-sep **Oogsten** jun-nov

Probeer ook 'Winter Density', 'Valdor'

□ SLA 'ALL THE YEAR ROUND'

Zaaien feb-sep **Oogsten** apr-nov

Probeer ook 'Rouge of Brune d'Hiver'

Met het simpelweg verzamelen van de ingrediënten voor een dagelijkse salade bevestig ik dat groei en leven doorgaat en ontken ik hardnekkig de doodsheid van het seizoen. Het is waar dat je in sommige winters langer moet rondscharrelen om iets fatsoenlijks te vinden dan in andere, maar als je in augustus je zaakjes voor elkaar hebt, kan het echt. Het helpt als je de planten kunt beschermen. Een kas of een folietunnel is het beste, maar kweekkappen, koude bakken en vliesdoek werken ook.

Ik begin de eerste helft van augustus met het zaaien van langzame gewassen, bijvoorbeeld peterselie, mibuna, mizuna, veldsla en andijvie, en ook snellere najaarsgroenten zoals rucola en allerlei slasoorten die ik lekker vind. Vaak zijn deze late slasoorten zelfs de beste van het jaar, dankzij de koelere nachten en de nog warme grond.

Deze eerste zaaisels leveren eind najaar of rond de kerstdagen oogst op, maar ik zaai eind augustus nogmaals, en ook half september nog een keer, waarbij ik slasoorten toevoeg die speciaal zijn gekweekt voor minder licht en lagere temperaturen, zoals 'All The Year Round', 'Rouge d'Hiver', 'Merveille des Quatre Saisons', 'Winter Density' en 'Valdor'. Kijk bij verschillende zaadleveranciers, want er is tegenwoordig keus uit behoorlijk wat variëteiten. Kweek ze op tot robuuste planten, met andere woorden, geef ze een goede start waarbij ze niet in hun groei worden belemmerd en stel ze zo snel mogelijk bloot aan het buitenleven. Ze hebben meer bescherming nodig tegen de middagzon dan tegen nachtelijke kou.

Als je net als ik tomaten in borders in de kas hebt gekweekt, dan kun je, zodra die in het najaar geen vrucht meer dragen, de grond omspitten, compost toevoegen en wintersla planten. Mibuna en mizuna hebben meer ruimte nodig dan je denkt als ze groot genoeg moeten worden om de hele winter mee te gaan. Dit geldt ook voor rucola. We hebben grote, sterke planten met flinke wortelstelsels nodig, waarvan we meerdere keren kunnen oogsten. Dat is in het voorjaar heel anders, wanneer ik de meeste losbladige sla breedwerpig zaai en heel jong herhaaldelijk oogst.

En ook al is het koud buiten, vergeet niet de planten regelmatig water te geven. Maar nu loop ik op de zaken vooruit. Ga eerst maar eens zaaien.

Monty op TV

Abonneer je op onze nieuwsbrief en mis geen enkele uitzending. gardenersworldmagazine.nl/nieuwsbrief

Nog meer tuintips?

Op onze website vind je nóg meer Gardeners' World. Dagelijks lees je hier nieuwe tips, actuele klusjes, details over onze favoriete planten en nog veel meer. Neem snel een kijkje op:

www.gardenersworldmagazine.nl

Elke vrijdag onze tips in je mailbox ontvangen? Meld je aan via
gardenersworldmagazine.nl/nieuwsbrief

Gardeners'
World magazine

*“De felrode bloemen van
het bloemriet verheffen
zich in deze compositie als
vuurtorens boven het
vrolijke, gele tandzaad.”*

Markante zomerpotten

DEEL 3 GEDURFDE KLEURENCOMBINATIES

In deze laatste aflevering van haar serie over
zomerpotten laat **Arit Anderson** zien hoe je
een pot beplant met een krachtige, kleurrijke
seizoenscompositie.

Deze pot met markante
vaste planten in
duizelingwekkende
kleuren is een hommage
aan hartje zomer.

FOTO: NEIL HEPPWORTH
LOCATIE: CHARLES RUTHERFORD & RUPERT
TYLER, AGS.ORG.UK/SITE-CHASE

Het is augustus, dus hoogzomer. En bij de hogere temperaturen passen vurige kleuren. De borders zijn overvol, maar potten kunnen het surplus opvangen. Een neutrale pot, zoals deze, is perfect voor gedurfde composities. Ik heb voor rode en gele tinten gekozen, zodat de planten tot in het najaar blijven gloeien. Dahlia's zijn fantastische doorbloeiers, zolang je niet vergeet ze regelmatig te koppen. De dieprode *Dahlia* 'Dark Spirit' accentueert de halmen van het lampenpoetsersgras. De felrode bloemen van het bloemriet verheffen zich in deze compositie als vuurtorens boven het vrolijke gele tandzaad. Het tandzaad trekt bestuivers aan, terwijl de kleuren ons hart verlichten. Geen van deze planten is compleet winterhard, dus ze moeten worden beschermd tegen vorst.

Een pot beplanten

DIT HEB JE NODIG:

- *Dahlia* 'Dark Spirit' □ Rood lampenpoetsersgras (*Pennisetum advena* 'Rubrum') □ *Canna x generalis* 'Cannova Bronze Scarlet'
- *C. x generalis* 'Cannova Red Shades' □ *Bidens* 'Painted Red'
- Turfvrije universele potgrond □ Pot van minstens 50 cm doorsnee

1 Vul de pot (met drainagegaatjes) voor de helft met turfvrije potgrond, die je mengt met tuingrond (alleen als die rijk en vruchtbaar is). Zet eerst het lampenpoetsersgras erin, zodat je dat later door de andere planten heen kunt weven.

3 Zet het tandzaad aan de rand. De kleine bloemen contrasteren met de grotere, vlinderachtige bloemen van het bloemriet. Bovendien verdoezen ze de potrand en trekken ze bijen aan.

2 Plant de dahlia tussen het bloemriet. Het doel is om alle rode bloemen als blikvanger in het midden te hebben. Maak te dichte wortelkluiten voorzichtig losser, zodat ze gemakkelijker de potgrond in groeien.

4 Vul de pot verder met potgrond (mengsel). Druk aan zodat er geen luchtballen overblijven en alle wortelkluiten stevig staan. Geef tot slot royaal water zodat de potgrond kan inklinken.

Vijf topplanten voor kleur

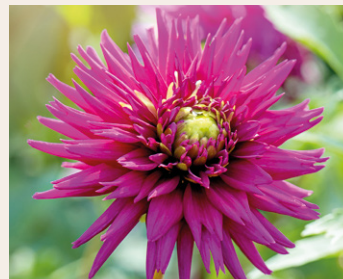
Een beplantingsschema waarin kleur centraal staat fleurt een terras of border het hele seizoen op. Je kunt een combinatie van harmonieuze kleuren kiezen, zoals oranje, rood en warm geel. Een andere truc is om kleuren te combineren die op de kleurencirkel tegenover elkaar liggen: koel blauw of paars bij feloranje of -geel creëert een zeer opvallend contrast. En wil je maximaal gebruik van kleur maken, kijk dan naar de hele plant: bloem, stengel en bladeren.

Dahlia 'Ambition'

Volle, paarse bloemen die dankzij de puntige bloemblaadjes in iedere pot en border volop de aandacht trekken. Het is daarnaast een prachtige en lang bloeiende snijbloem.

Hoogte x Breedte 90 x 60 cm

Bloei jul-sep

Geranium pratense 'Azure Skies'

Een paarsblauwe, winterharde vaste plant die je niet snel over het hoofd ziet. Betrouwbare harde werker met dubbele bloemen die hoog boven het middelgroene loof uitsteken.

H x B 60 x 60 cm **B** mei-sep

Echinacea 'Tangerine Dream'

Bestuivervriendelijke vaste plant met feloranje bloemen. Perfect voor potten of bedden in een informele tuin in cottagestijl.

H x B 70 x 40 cm

B jul-sep

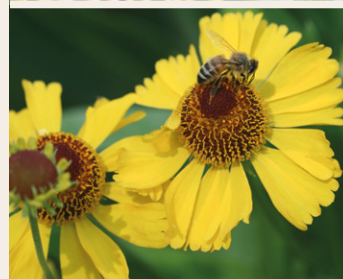

Helenium 'Wesergold'

Dé plant voor instant kleur dankzij een zee aan stralend goudgele bloemen. Als je deze kruidachtige vaste plant regelmatig kopt of plukt voor op vaas, verleng je het bloeiseizoen.

H x B 80 x 60 cm

B jul-sep

Hesperantha coccinea 'Major'

Rechttopgaande stengels met smalle bladeren en kleine maar sierlijke, stervormige bloemen. Zorgt tot in het najaar voor kleur.

H x B 60 x 30 cm

B aug-sep

Volg Arit op tv

Abonneer je op onze nieuwsbrief en mis geen enkele uitzending.

www.gardenersworldmagazine.nl/nieuwsbrief

Jouw snoei- maand

Frances Tophill laat je zien hoe je borders tot in de herfst laat bloeien en magnolia's in vorm brengt.

In het algemeen schenkt augustus ons de meeste zomerdagen, maar het is ook de maand waarin de eerste koele najaarslucht komt binnensluipen. 's Ochtends zien we vaak een laagje dauw en de eerste bladeren beginnen te verdorren. In deze tijd kan de tuin rommelig aandoen en toch vol kleur staan doordat de late zomerbloemen hun hoogtepunt bereiken. Voor groentekwekers betekent augustus overvloed: bonen, tomaten, courgettes, Spaanse peper en zelfs suikermis kunnen regelmatig worden geoogst. En als we doorgaan met planten koppen, mogen we bloemen blijven verwachten.

Wat snoeien betreft, kan augustus een drukke maand zijn, vooral als je groenblijvende heggen in de tuin hebt, want dit is de peiktijd voor de vormsnoei van bijvoorbeeld taxus. De zomersnoei van waterloten, die vooral voorkomen bij bepaalde fruitbomen en magnolia's, kan ook tijdrovend zijn. En het is de laatste mogelijkheid om de lange, dunne scheuten van blauwregens in te korten voor een betere bloei volgend jaar.

Kort 's zomers ongewenste takken van appel- en perenbomen in.

Frances op TV

Abonneer je op onze nieuwsbrief en mis geen enkele uitzending.

www.gardenersworldmagazine.nl/nieuwsbrief

BBC
TWO

Fris borders op

Houd borders met zomerbloemen mooi door alle beschadigde, zieke en dode stengels af te knippen. Een schone, scherpe snoei- of balkonschaar is perfect voor dit klusje. Gooi het snoeiafval in een emmer, dan kun je alles meteen naar de composthoop brengen.

Snoei deze planten nu ook

In augustus draait snoeiwerk meestal om het verwijderen van uitgebloeide bloemen en het in vorm brengen van planten waarvan de groei nu vertraagt. Deze zullen niet sterk teruggroeien voordat het koudere seizoen aanbreekt, wat goed is omdat snoeien afsterving kan veroorzaken.

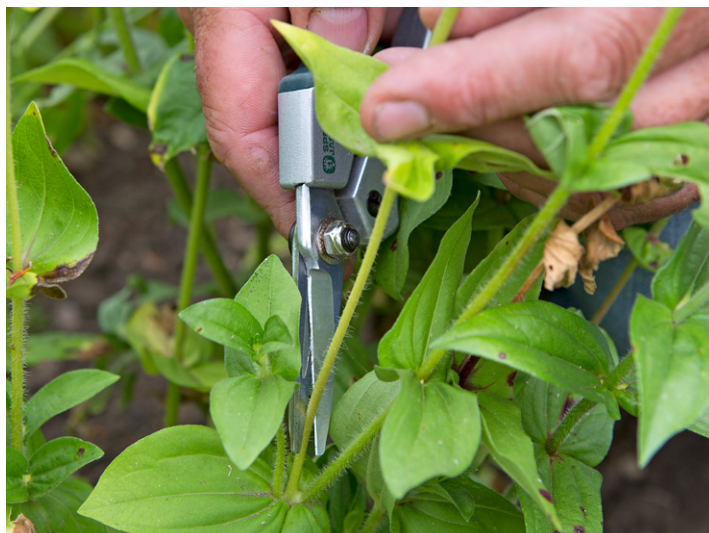
BONTE GROENBLIJVERS Verwijder scheuten die zijn teruggekeerd naar zuiver groen, voordat ze de hele struik gaan domineren.

LAURIER *Laurus nobilis* moet nu worden gesnoeid. Kort takken in met een snoeischaar. Knip geen bladeren door, want die worden bruin.

ALCHEMILLA MOLLIS Knip rommelige, verwelkte bloemen en lelijke bladeren van vrouwenmantel af. Geef water bij de wortels om een nieuwe golf fluweelachtige bladeren te stimuleren.

ZOMERPERKGOED Kop zinnia's en andere perkgenoten regelmatig: knip de verwelkte bloemen af tot boven een bladoksel waaraan een nieuwe bloemstengel kan ontspruiten.

Nu niet snoeien

Snoei klimop nog niet, maar laat hem dit najaar zijn waardevolle, nectarrijke bloemen produceren.

- ✗ DRUIVEN** Je mag het fruit uitdunnen en ranken inkorten, maar stel de drastische snoei uit tot in de winter, wanneer de druivenstok volledig in rust is.
- ✗ KLIMOP** Deze plant produceert binnenkort bloemen waar bestuivers dol op zijn. Dus als je hem wilt beteugelen, wacht dan tot na de bloei.
- ✗ ROZEN** Deze moet je 's winters of in het voorjaar snoeien (behalve ramblers). Door nu te snoeien, zullen takken afsterven die je dan na de winter opnieuw moet snoeien. Stop binnenkort met het kappen van rozen die rozenbottels produceren.
- ✗ PELARGONIUMS** Als je ze wilt vermeerderen, moet je nog een maand wachten, want de stekken wortelen het beste in september.

Bladverliezende magnolia's snoeien

Magnolia's hebben niet veel snoei nodig. Als je ze met rust laat, worden het bomen met een fraaie vorm. Door slecht snoeien kan er op ongewenste plekken lelijke aanwas ontstaan, waardoor je moet blijven snoeien om de vorm weer goed te krijgen. En als je op het verkeerde moment snoeit, kunnen ze sap gaan bloeden. Magnolia's groeien weliswaar traag, maar

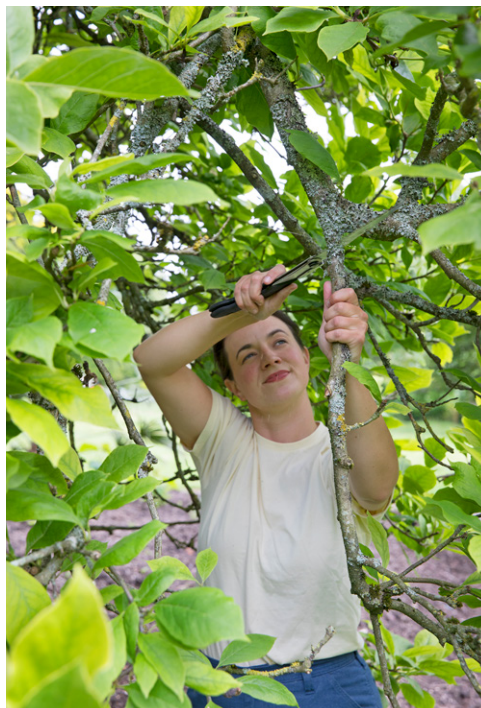
kunnen uiteindelijk grote bomen worden. Kies voor een bescheiden tuin dus een compacte variëteit of snoei de boom goed.

In de meeste gevallen houdt het snoeien van een magnolia alleen in dat je waterloten en dode, beschadigde en misplaatste takken verwijderd. Dit kun je het beste eind zomer doen, anders lekt er te veel sap uit de wonden.

Magnolia's hebben prachtige voorjaarsbloemen en zijn populaire bomen voor in de tuin.

Stap voor stap

1 Gebruik een schone zaag om dode, sterfende en zieke takken tot op een zijscheut af te zagen. Verwijder ook takken die in rare hoeken groeien. Haal niet te veel tegelijk weg. Snoei de boom zo nodig volgend jaar nogmaals.

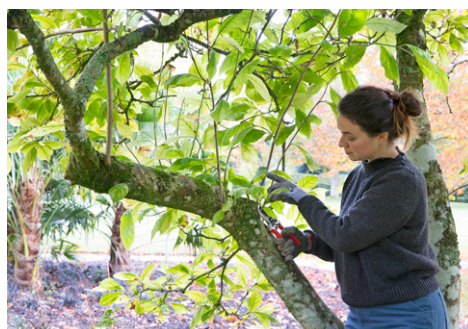
2 Knip waterloten die aan de voet van de boom ontspruiten zo laag mogelijk af. Deze zijn vaak dun, dus gebruik een snoei- of takkenschuur in plaats van een zaag, ook om te voorkomen dat je de stam beschadigt.

3 Verzamel het snoeiafval en gooi dunnere takken en bladeren meteen op de composthoop. Dikkere takken kun je laten drogen voor de open haard of versnipperen en op de composthoop gooien.

Tip

Controleer volgend jaar of je de magnolia nog meer moet snoeien. Te veel in één keer snoeien is bij magnolia's een slecht plant, want in dat geval kan de boom zo veel stress doormaken dat hij verzwakt, ziek wordt of zelfs doodgaat. Bomen die eigenlijk nauwelijks gesnoeid hoeven te worden, kun je het beste alleen beetje bij beetje snoeien. Kijk het jaar daarop goed of je nog meer moet snoeien, afhankelijk van de gezondheid en de vorm van de boom.

Snoei groeiachtige waterloten helemaal terug.

Snoei zo ook

Snoei deze bomen op dezelfde manier als magnolia's, maar wel op andere momenten van het jaar:

- ☐ Berkenbomen moeten in het najaar worden gesnoeid. Snoei ze nooit in het voorjaar, wanneer de sapstroom op gang komt, want dan kan de boom te veel sap verliezen en verzwakt raken.
- ☐ Esdoorns hebben meestal weinig snoei nodig, maar mocht het toch nodig zijn, doe het dan tijdens het rustseizoen (van november tot januari), om bloeden te voorkomen.

Bladverliezende magnolia's

	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
Bloei												
Snoei												

VOLGENDE MAAND Vormsnoei van berkenbomen.

Vleermuizen in de tuin

... en hoe jij ze kunt helpen

Vleermuizen spelen een vaak onzichtbare maar belangrijke rol in de natuur én in onze tuinen. Redacteur **Iona van den Dries** ging op bezoek bij vleermuisdeskundige Marlot Jonker om meer te leren over deze fascinerende bestjes – en over hoe je je tuin vleermuisvriendelijker kunt maken.

Zelf heb ik warme herinneringen aan vleermuizen. Als kind keek ik al graag naar deze luchtacrobaten vanaf een oprit, die nog nagloeide van de zomerzon. Dat is eigenlijk nooit veranderd. Tijdens een vleermuisen-excursie van BAT030 (een onderzoeksproject in Utrecht) besepte ik dat vleermuizen onze hulp nodig hebben. En wat blijkt? Door een paar eenvoudige aanpassingen, kun je jouw tuin al vleermuisvriendelijker maken! Hoe je dat voor elkaar krijgt? Daarover sprak ik met vleermuisdeskundige Marlot Jonker van de Zoogdiervereniging.

De rol van vleermuizen

"Vleermuizen zijn een belangrijk onderdeel van onze leefwereld", legt Marlot uit. "Van nature zijn vleermuizen voornamelijk insectenonderdrukkers. Neem bijvoorbeeld de eikenprocessierups of de maïsboorder (een mottensoort). Als er genoeg vleermuizen in de buurt zijn, heb je veel minder last van zulke plagen."

In Nederland en België komen alleen vleermuissoorten voor die insecten eten, maar op andere plekken hebben vleermuizen weer andere functies, zoals het verspreiden van zaden en bestuiven van bloemen. "Vleermuizen spelen een belangrijke rol voor veel van het voedsel dat we eten. Denk bijvoorbeeld aan koffie, chocolade, mango, cashewnoten en blauwe agave, waar tequila van gemaakt

wordt. Vleermuizen zijn eigenlijk de bos-beheerders van de tropen."

Helaas hebben deze beschermde diersoorten het zwaar in Nederland en België door verlies van hun natuurlijke leefomgeving. "Dé vleermuis bestaat niet", vertelt Marlot. "In Nederland en België hebben we te maken met verschillende soorten, die ieder hun eigen leefomstandigheden hebben. Zowel vleermuizen uit bosomgevingen als bebouwde omgevingen maken een lastige tijd door."

Veel vleermuizen zoeken veiligheid en voeding rond huizen en tuinen. Er zijn dan ook kleine dingen die je kunt doen die een groot verschil maken. Controleer bijvoorbeeld altijd je spouwmuur voor je gaat (her)isoleren. Je kunt hier letterlijk levens mee

redden! Zeker tijdens de kraamperiode (juni/juli), wanneer de vrouwen samenkomen om jongen te krijgen, is het extra belangrijk om te kijken. Houd er in de winter rekening mee dat vleermuizen langzamer reageren vanwege hun winterslaap en soms niet op tijd wegvliegen.

Goede burens

Vleermuizen zijn prima burens. Niet alleen eten ze insecten, maar ze zorgen ook nog eens voor weinig tot geen overlast. "In de kraamperiode hoor je misschien wat gekrabbelen en sociale geluiden in de muur. Vooral kinderen kunnen dit goed horen, doordat zij die hoge tonen kunnen opvangen. Als je al iets merkt van kraamkolonies, duurt dat gelukkig niet lang: binnen enkele weken vliegen de jongen al uit."

Deze gewone grootoorvleermuis vouwt tijdens de winterslaap zijn oren onder zijn vleugels om minder warmte te verliezen. Dan steken alleen twee puntjes, de tragus, nog boven zijn kopje uit.

Daarbij hebben vleermuizen nog een voordeel: ze maken geweldige mest voor je (moes)tuin! "Vleermuizenmest of guano is goede voeding voor bijvoorbeeld je tomaten. Ook vergaat guano zo tot stof, dus je haalt dit met een borstel eenvoudig weg." En natuurlijk zorgen vleermuizen voor fantastisch entertainment met hun luchtshows!

Vleermuizen hebben vaak niet één thuis, maar een netwerk van plaatsen waar ze

naartoe gaan. Verder forensen vleermuizen, net als veel mensen, tussen plekken waar ze slapen en 'werken' – of in dit geval dus slapen en jagen. Daarvoor maken ze gebruik van vliegroutes. "Hun vliegroutes bestaan vaak uit donkere boomlanen, waterstructuren en andere lijnvormige elementen in het landschap", legt Marlot uit. Als je vleermuizen langs ziet scheren over de gracht of door een park, kijk je als het ware naar hun snelweg.

Vleermuisvriendelijke planten

Je tuin vleermuisvriendelijker maken begint met planten. "Zorg ervoor dat er 's nachts veel insecten in je tuin zijn", adviseert Marlot. "Zet bijvoorbeeld nachtbloeiers neer die motten trekken. Kies vooral inheemse wilde planten – het ideale voedsel voor inheemse insecten. Denk aan wilde kamperfoelie, wilde marjolein, grote tijm of herfstasters." Ook vlinderstruiken (*Buddleja*) zijn geliefd bij bepaalde nachtvlin- ders. Idealiter heb je het hele jaar door wel ergens bloeiende bloemen in je tuin, zodat vleermuizen steeds weer eten vinden in jouw tuin tot ze weer in winterslaap gaan. Kies tot slot voor biologische planten en bestrijd plagen met milieuvriendelijke alternatieven.

Het belang van water

Water is belangrijk voor vleermuizen. Het maakt niet uit hoe groot of klein je tuin is, want alle beetjes helpen. "Vleermuizen gebruiken water om te drinken en, als er genoeg ruimte is, om te jagen. Zorg daarom voor water in je tuin, al is het maar een bakje", tipt Marlot. Zo trekt water insecten, waarop vleermuizen op hun beurt weer komen jagen. En met een vijver trek je ook andere natuurlijke vijanden van insecten, zoals kikkers en padden. Je kunt je vijver verder nog beplanten met inheemse water- en oeverplanten waar insecten (en dus ook vleermuizen) blij van worden, zoals koningin- nekruid, dotterbloem of grote kattenstaart.

FOTO: JOHANN PRESCHER

Wist je dat ...

... van alle zoogdiersoorten op de wereld, wel een vijfde bestaat uit vleermuissoorten?

... vleermuizen dezelfde botstructuur in hun vleugels hebben als wij in onze handen?

... vleermuizen op foto's vaak hun bek open hebben, omdat ze hun echolocatie gebruiken? Ze lijken daardoor agressief, maar eigenlijk maken ze alleen een geluid waarmee ze om zich heen kijken.

Nachtdieren

Vleermuizen zijn echte nachtdieren en houden daarmee niet van licht. Als je jouw tuin vleermuisvriendelijker wilt maken, is een goede richtlijn: hoe donkerder, hoe beter. "Als je licht nodig hebt om over het tuinpad te lopen, zet het dan bijvoorbeeld alleen aan als je daar loopt en daarna weer uit", aldus Marlot. Ook kun je beter geen tuinlicht onder je vleermuis-kast zetten, als je die hebt. Als het licht naar binnen schijnt, stoort dit de vleermuizen.

Schuilplaatsen

Sommige vleermuizen zoeken rustplaatsen rondom het huis, zoals in bomen en onder dakpannen. "Een oude boom in de tuin is een perfecte habitat voor verschillende vleermuissoorten. Losse schors of holletjes gemaakt door een specht zijn bijvoorbeeld goede schuilplaatsen." Zoals bij veel tuindieren is het belangrijk voor vleermuizen dat er rommelhoekjes zijn in de tuin, een stukje verwildering waar vleermuizen en insecten kunnen schuilen. Wat beschutting en een rommelig stukje hier en daar helpen al een hoop.

Misschien heb jij er wel al een in je tuin: een vleermuis-kast. Zo'n kast kan een goede toevoeging zijn voor vleermuizen in je tuin, bijvoorbeeld als je weinig andere schuilplekken kunt aanbieden. Als je een vleermuis-kast ophangt, hang deze dan hoog genoeg, minstens vier meter van de grond. "Zo hebben vleermuizen genoeg hoogte om uit te vliegen", legt Marlot uit. "Zorg er verder voor dat de bovenkant altijd waterdicht is. Vleermuizen houden niet van vochtige schuilplekken." Als je de planken in een scheve hoek monteert (namelijk met een grotere opening die vervolgens spits toeloopt), maak je een vleermuis-kast waar zowel kleine als grotere vleermuissoorten zich in kunnen verschuilen. Op de website van de Zoogdierverseniging vind je bijvoorbeeld bouwtekeningen om je eigen vleermuis-kast te maken.

Hardnekkige mythes

MYTHE:

Vleermuizen vliegen in je haar.

FEIT: Met hun echolocatie kunnen vleermuizen goed zien in het donker en zullen je ontwijken. Ze komen misschien dichtbij als er een insect langs vliegt, anders blijven ze graag uit de buurt.

MYTHE:

Alle vleermuizen drinken bloed.

FEIT: Van meer dan 1400 soorten, zijn er maar drie soorten in Midden-Amerika die bloed drinken. Dit zijn overigens heel sociale diertjes, die bijvoorbeeld hun eten delen met soortgenoten van buiten hun familie.

MYTHE:

Vleermuizen willen je bijten.

FEIT: Vleermuizen blijven zoals gezegd het liefst bij je uit de buurt. Alleen als je ze oppakt, kunnen ze bijten uit zelfverdediging. Pak (gewonde) vleermuizen dan ook niet op als je ze vindt, maar bel bijvoorbeeld de dierenambulance.

Ga erop uit | De Nacht van de Vleermuis 2023

Wil je meer weten over vleermuizen? Ga dan mee met de Nacht van de Vleermuis! In veel landen, waaronder Nederland en België, kun je veelal gratis meedoen aan allerlei excursies tijdens het laatste complete weekend dat in augustus valt.

Nederland: 25, 26 en 27 augustus. Kijk voor meer informatie op www.nachtvandeveleermuis.nl.

België: 25 en 26 augustus. Kijk voor meer informatie op www.natuurpunt.be/pagina/nacht-van-de-vleermuis.

FOTO: JOHANN FRESCHER

Verwondering

Wat zijn de belangrijkste tips voor je tuin? In het kort: "Inheems, donker en rommelig", antwoordt Marlot. En water, natuurlijk, al is het maar een klein beetje. "Het is zo waardevol om erbij stil te staan en te zien hoe bijzonder de wereld is waarin we leven. Best veel mensen zijn bang voor vleermuizen, terwijl veel mythes niet kloppen. Ik hoop dat mensen zich meer kunnen verwonderen over deze fantastische diertjes en iets mogen meekrijgen van hun wereld, waar we anders zo weinig van zien."

Voor meer informatie over vleermuizen en vleermuistips voor jouw tuin, kun je terecht op de webpagina van de Zoogdierverseniging: www.zoogdierverseniging.nl/zoogdiersoorten/vleermuizen.

De beste tuintips op het perfecte moment

Gardeners' World wordt gemaakt met een passie voor tuinieren. Je krijgt op het juiste moment de juiste tips, zodat je tuin er nu perfect bij ligt, maar ook dat je het volgende seizoen weer kunt genieten van je tuin in bloei.

**Gardeners'
World**

**Ontvang 12x
Gardeners' World
van €83,88 voor**

50,-

- ✓ Praktische uitleg om lekker te gaan tuinieren
- ✓ Inspiratie en tips wat je nú in de tuin kunt doen
- ✓ Altijd de duurzame oplossing: tuinier met de natuur

Abonneer je nu via

www.gardenersworldmagazine.nl/abo

Deze actie is geldig t/m 29 augustus 2023 of zo lang de voorraad strekt. Je abonneert tot wederopzegging en voor ten minste de actieperiode van 12 nummers. Na afloop van de actieperiode geldt de reguliere abonnementsprijs en is het abonnement per maand opzegbaar. Opzeggen is heel eenvoudig en kan via onze klantenservice.

Waar moet ik beginnen?

Waterpartijen

Veel beginnende tuiniers raken ontmoedigd bij het idee dat ze eerst de basis moeten begrijpen. Maar in deze exclusieve serie deelt **Alan Titchmarsh** zijn kennis om je te helpen de belangrijkste vaardigheden aan te leren. Deze maand onthult Alan waar je moet beginnen bij de keus van een waterpartij die past bij je tuin en je budget. Volg Alans tips en ontdek wat een waterpartij voor je tuin kan betekenen.

Je leert:

- ✓ Een waterpartij kiezen die bij je tuin past.
- ✓ Een eenvoudige waterpartij aanleggen.
- ✓ De juiste planten voor de waterpartij kiezen.

FOTO: SARAH CUTTLE
MET DANK AAN: ROSE MCMONIGALL, DIPLEY MILL,
HARTLEY WINTNEY, HOOK, HAMPSHIRE

Diverse plantensoorten in of rond een vijver trekken tuindieren aan en houden de vijver gezond.

“Denk na over wat je met een waterpartij wilt bereiken en welke stijl het beste bij je tuin en je budget past.”

Waterpartijen

Ik vraag me soms af waar de term waterpartij vandaan komt, maar ik vermoed dat het woord al sinds de hangende tuinen van Babylon in gebruik is om tuinornamenten met H₂O te beschrijven.

In ieder geval zijn waterpartijen, in welke gedaante dan ook, nog nooit zo populair geweest. En dat is zeer begrijpelijk, want ze geven betoverende spiegelbeelden, aangenaam geluid (mits goed afgesteld), levendige of rustgevende beweging en een plek voor tuindieren. Geen slechte eigenschappen voor een tuinelement dat bovendien kan worden afgestemd op jouw (on)mogelijkheden als het gaat om ruimte en financiën.

De waterpartij kan zo eenvoudig of ingewikkeld zijn als je maar wilt en als hij goed is aangelegd, zal het onderhoud niet te veel van je eisen.

Kant-en-klaar of maatwerk, er is een waterpartij voor elke tuin.

Industriële materialen, zoals deze roestige stalen bak, kunnen een eigentijdse waterpartij vormen.

Wat en waar?

De keus op het gebied van waterpartijen is overweldigend. We leven allang niet meer in de tijd dat deze term niet meer inhield dan een vijver, eventueel gevoed door een kunstmatig stroompje als je je echt wilde uitleven. Nu zijn er waterelementen die naast de voordeur passen: kleine schalen met fonteinnetjes op zonne-energie. Daar mag je niet minachtend over doen, want ze vormen het buurtcafé voor de lokale vogelpopulatie en zolang het water regelmatig wordt vervangen, verfrissen ze ook de lokale bijenpopulatie. Dat is precies wat een simpele stenen schaal met water (zonder fontein) voor het raam van onze zitkamer doet.

Kleine borrelende fonteinnetjes die water over kiezels laten stromen, doen hetzelfde. En het geluid is heerlijk kalmerend. Vergeet alleen niet dat bewegende delen van fonteinnetjes uiteindelijk moeten worden vervangen, dus als je weinig onderhoud wilt, is het misschien beter om een halve ton met water te vullen en daar een mini-waterlelie en een gele lis in te planten.

Er bestaat een schijnbaar eindeloos aanbod aan ingewikkelde waterpartijen die hun inhoud her en der heen spuiten. De keus is louter een kwestie van smaak. Ik geef je alleen de hint dat eenvoud je waarschijnlijk minder snel zal tegenstaan dan iets gecompliceerds, maar verder wil ik je absoluut niet beïnvloeden.

Kies echter wel een stijl die bij de rest van de tuin past. Cottagetuinen hoeven niet per se een vijver met stilstaand water te hebben, een molensteen met borrelend water staat ook verrassend goed. En wees voorbereid op behoorlijk wat onderhoud als je voor een vijver gaat. De aanleg is complex: gat graven, zand erin scheppen, eerst onderzoek en daarna vijverfolie plaatsen, met water vullen en tot slot de randen verdoezelen voor een natuurlijke uitstraling. Bovendien moet je zorgvuldig zuurstofplanten en oeverplanten kiezen om

het water helder te houden. Het resultaat kan prachtig zijn, maar een waterpartij die uit een doos komt, lijkt een aantrekkelijk alternatief.

De aanleg van een smalle geul met stromend water vergt flink wat energie, maar het is een geweldige keus voor een formele tuin, of die nu modern of barok is. Een fontein is spectaculair, maar kies er wel een die binnen de proporties van je tuin past en niet zo hard klatert dat je elk half uur naar het toilet moet rennen. Meestal willen we water in de tuin vanwege het rustgevende effect en niet om de Bellagio-fonteinnetjes in Las Vegas of de Niagara-watervallen te imiteren. Kortom, denk na over wat je met de waterpartij wilt bereiken en welke stijl het beste bij je tuin en je budget past. Op die manier zal je tuin er mooier op worden in plaats van rommeliger doordat je er een witte waterolifant in zet.

Boven en rechts: groot of klein, een fontein zorgt voor extra beweging en geluid in de tuin.

Een eenvoudige waterpartij aanleggen

Wanneer we het hebben over 'waterpartijen', bedoelen we meestal iets met bewegend water. In de loop van de jaren heb ik er tig gemaakt en mijn ervaring is dat hoe eenvoudiger ze zijn, hoe meer een tuin erop vooruitgaat. Dat geldt nog meer als ze zich binnen gehoorsafstand van een zitplek bevinden.

Je kunt een waterbak met een doorsnee en diepte van ongeveer 75 cm in de grond plaatsen en een kleine pomp (voor de veiligheid via een aardlekschakelaar op het stroomnet aangesloten) in het water laten zakken. Leg een metalen rooster over de bak.

De uitlaat van de pomp moet hoog genoeg zijn om ongeveer 5-6 cm boven het rooster uit te steken. Schakel de pomp

in en regel de watertoevoer zodat de waterstraal tot 15 cm boven het rooster uit komt. Schakel de pomp even uit en leg kiezels op het rooster (uiteeraard groot genoeg om niet door de gaten in het rooster te vallen) en rond de pompuitlaat. Schakel dan de pomp weer in. Het water zal nu opborrelen en gemoedelijk over de kiezels spatten, wat je gedachten tot rust brengt en je tuin een geheel nieuwe dimensie geeft, ongeacht zijn grootte en stijl.

Een dergelijke fontein past in bijna elke omgeving en kost relatief weinig. Ik laat de mijne het hele jaar lopen, behalve wanneer het vriest – hoewel de ijspegels die ontstaan als ik hem vergeet uit te zetten spectaculair zijn.

Hoe lang duurt het?

Vijvers en stroompjes

vragen meer aandacht dan waterelementen die je maar twee of drie keer per jaar hoeft schoon te maken. Simpele schalen met fonteinen die regelmatig vogelbezoek hebben, moet je eens in de paar dagen uitspoelen: een snel (maar belangrijk) klusje dat binnen een paar minuten is geklaard. Water verdampst bij warm weer sneller en moet dan dus worden aangevuld, wat essentieel is om te voorkomen dat een pomp droogloopt en oververhit raakt. Neem deze taak 's zomers op in je dagelijks routine.

ALANS TIPS

Hoe bespaar je geld?

Er zijn waterpartijen voor elke portemonnee. De kosten hoeven niet evenredig te zijn met het plezier. Kies er een die je je kunt veroorloven en bij je tuin past. Kleine pompen verbruiken weinig stroom, maar grote, ingewikkelder systemen verbruiken meer. Informeer jezelf voordat je een knoop doorhakt en overweeg een pomp op zonne-energie.

Wat mag ik verwachten?

Je zult merken dat de tuin na de aanleg van de waterpartij meer leeft. Waar vroeger de lucht geluidloos en het uitzicht statisch was, heerst nu beweging en leven. Beestjes bewonen bakken en vijvers, vogels en insecten komen drinken. Voeg water toe aan je tuin en het effect zal je verbazen. Maar geef dieren de tijd om de verandering ontdekken, dan zal jouw waterpartij bijdragen aan hun welzijn.

Kleine waterelementen zoals deze eenvoudige schaal vergen weinig onderhoud.

Een gezonde vijver met waterplanten vergt regelmatig onderhoud, bijvoorbeeld om draadalg en herfstbladeren te verwijderen.

ONDERHOUD WATERPARTIJ

Vijvers en stroompjes moet je regelmatig aandacht geven om ze mooi te houden. Zuurstofplanten in het water houden de vijver helder en stroompjes moeten worden ontdaan van vuil, vooral van gevallen bladeren (leg een waterpartij aan op een open plek en liever niet onder bomen waar herfstbladeren de boel kunnen verstopen).

Ik laat mijn pompen altijd aan staan. Als je ze elke dag in- en uitschakelt, gaan ze misschien ook lang mee, maar langere inactieve perioden leiden vaak tot voortijdige storingen. Hoe duurder de pomp, hoe langer hij zou moeten meegaan, maar gemiddeld werkt hij een jaar of twee. Kleine pompen zijn redelijk goedkoop, dus laat je hierdoor niet tegenhouden.

Waterpartijen waar regelmatig vogels komen, worden snel vies.

Maak ze schoon voordat ze zo vuil zijn dat ze lelijk worden. Ik spuit mijn kiezelfontein ongeveer één keer per maand schoon en vervang dan ook meteen het water.

Er bestaan producten die het water helder houden en voor de meeste dieren onschadelijk zijn, maar controleer de instructies van de fabrikant en gebruik ze vooral niet voor water waarin vissen leven.

Kleine waterpartijen met stilstaand water worden vaak groen, vooral omdat ze te klein zijn voor zuurstofplanten in het water. Ik zou die er evengoed in zetten, maar vervang het water regelmatig als het toch groen wordt. Hoe kleiner de waterbak, hoe sneller het water opwarmt in de zon en hoe moeilijker het is om een evenwichtig eco-systeem te creëren.

Oeverplanten zoals biezen zijn cruciaal voor een gezonde vijver.

De perfecte planten voor een waterpartij

Waterpartijen kunnen worden verfraaid door planten met architectonische kwaliteiten die contrasteren of juist harmoniëren met de formele uitstraling. Lissen hebben zwaardvormige bladeren die zich thuis voelen bij water en door het oppervlak mooi worden weerspiegeld. Op een schaduwrijke plek zijn varens een uitkomst, net als hosta's. Hostabladeren kunnen water vasthouden en doen het goed in vochtige grond, waardoor een plek aan de waterkant heel geschikt is.

Als je maar een of twee plantensoorten bij je architectonische waterelement wilt, zoek dan naar planten die 's winters groen blijven, zoals *Fatsia* (vingerplant) en *Phormium* (Nieuw-Zeelands vlas). Ga je voor een halve ton of een kleine stilstaande vijver, plant dan een vochtminnende lis, bijvoorbeeld een *Iris ensata*-variëteit, en een dwergwaterlelie. Rond vijvers en stroompjes met een natuurlijker uitstraling kun je kiezen uit een breed scala aan planten: van de vroegbloeiende *Caltha palustris* (dotterbloem) tot moersaslissen en etageprimula's, grote kattenstaart en prachtspirea, die zich in die omstandigheden allemaal thuis voelen.

De vochtminnende *Iris ensata* gedijt goed bij vijvers.

FOTO'S: SARAH CUTTLE; PAUL DEBOIS

VOLGENDE MAAND Alan laat zien hoe je potten in de tuin perfectioneert.

Vraag & Antwoord

In iedere tuin loop je wel eens tegen een vraag op – van vragen over plagen, ziekten en de beste planttijd tot het kweken van nieuwe soorten. Wij geven antwoord.

V Waarom krijgen mijn tomaten geen vruchten?

A Het loont zeer de moeite om zelf tomaten te kweken. Het levert veel heerlijke vruchten op die je warm van de ranken kunt eten, kunt delen met familie en vrienden, of bewaren voor koude winterdagen.

Maar het kweken van de planten is een langdurig proces van zaaien, verspenen, verpotten, water geven, voeden en leiden. Het is dan ook des te frustrerender als er na de bloei geen vruchten verschijnen. Gelukkig is dit probleem op te lossen met een kleine ingreep van de tuinier.

Tomatenbloemen zijn elke zowel mannelijk als vrouwelijk en dus zelfbestuivend. Dus de vruchtzetting is normaal gesproken geen probleem, zeker niet als bijen en andere bestuivers makkelijk toegang hebben tot de planten. Maar met name als de temperaturen erg hoog zijn, blijft het stuifmeel soms plakken aan de meeldraden. Om ze los te maken, kun je de planten zachtjes schudden en de bloemen met wat water benevelen. Zorg er wel voor dat je planten ook regelmatig en voldoende water bij hun wortels krijgen, zodat ze goed kunnen groeien en de vruchten later niet barsten. Tomaten buiten zullen minder snel met dit bestuivingsprobleem te maken krijgen, omdat bestuivers en het weer helpen bij de vruchtzetting.

V Was mijn kas te heet voor mijn tomaten?

A Dat is waarschijnlijk een goede aanname, want te veel hitte in een kas kan ervoor zorgen dat tomaten geen vruchten aanmaken. Zorg volgende keer voor voldoende ventilatie en zorg aan het begin van de zomer voor meer schaduw.

TIP

Als je kastomaten na de bloei geen vruchten krijgen, boots dan de omstandigheden buiten in de wind na door zachtjes aan de planten te schudden, zodat koppig stuifmeel los raakt.

V Ik wil zowel een gras- als een moestuin. Hoe pak ik dat aan?

A Zodra in het vroege najaar de temperaturen koeler worden en de grond vochtiger is, is het perfecte moment aangebroken om te gaan graven en stenen en rommel uit de grond te verwijderen. Egaliseer en hark dan het oppervlak voordat je graszonden legt. Zo is dit deel van de tuin snel bruikbaar en onderdrukt het onkruid, zodat je meer tijd hebt om uit te zoeken waar je paden wilt leggen, hoe het licht valt, de zuurtegraad van je grond te meten en een schets te maken.

Maak een planning voor je tuin rondom de zon. Als je fruit en groenten wilt kweken, zet die dan in het warmste, zonnigste deel van je tuin. Je kunt verhoogde bedden overwegen om overal makkelijk bij de kunnen en om planten diep te laten wortelen. Verhoogde bedden kun je rechtstreeks op het gras zetten.

En daar waar je later perken en borders wilt maken, snijd je gewoon plaggen uit die je op de kop legt om te verteren en de grond te voeden.

Langs schuttingen kun je leifruitbomen laten groeien. Dat ziet er niet alleen mooi uit maar bespaart ook ruimte. Appels, peren, pruimen, nectarines en vijgen zijn allemaal goed te leiden langs een schutting of muur. Heb je genoeg ruimte, maak dan een mini-voedselbos en plant kleine fruitbomen en -struiken in de winter. Voeg dan beetje bij beetje kruiden en meerjarige gewassen en laat ruimte vrij voor de eenjarige groenten. Op plekken met meer schaduw kun je bladgroenten kweken zoals spinazie en sla, evenals kruiden zoals peterselie, munt en venkel.

Offer ook een deel van het gras op voor een wildebloemen-

Graszoden wortelen snel tijdens de koelere herfstmaanden.

veldje en maai hier eventueel paden doorheen. Zo lok je veel bestuivende insecten en heb je de hele zomer bloemen. En heel belangrijk: vergeet niet een plekje in te ruimen om je stoel neer te zetten, zodat je na de gedane arbeid even kunt rusten en zien hoe alles groeit.

V Hoe houd ik *Oxalis* weg uit mijn zaaieultjes?

A Er zijn meerdere soorten *Oxalis* ofwel klaverzuring. Er is bijvoorbeeld een geel bloeiende, kruipende soort (gehoorde klaverzuring) met springzaad, maar ook een roze-wit bloeiende, knolvormende soort (witte klaverzuring). De eerste houdt van de fijne grond van een zaaieultje. De kleine plantjes weghalen voor ze zaad zetten, of alle kleine knolletjes van de roze bloeiende verwijderen is het beste.

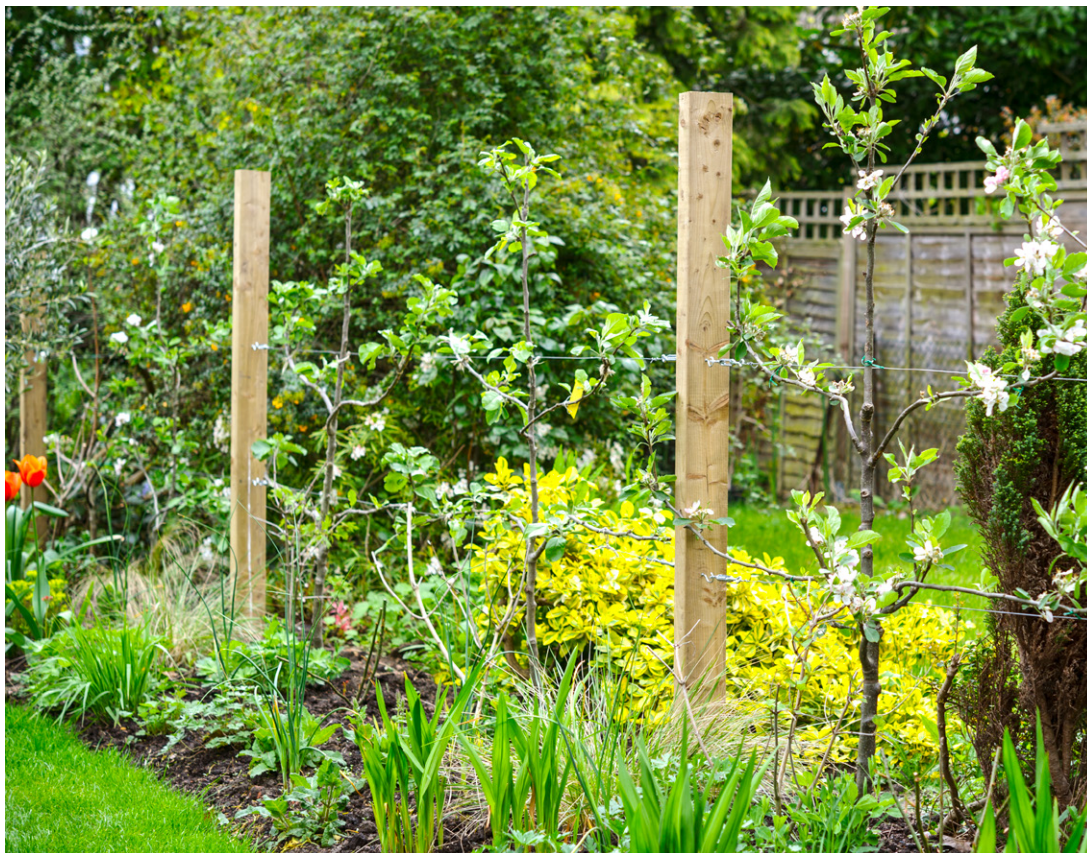

In erg milde winters zullen zelfs de bladeren van *Musa basjoo* niet afsterven.

V Kan ik mijn *Musa basjoo* zomaar verplaatsen van een pot naar de vollegrond?

A De bananenplant *Musa basjoo* geeft een tuin een tropisch ogende blikvanger. Maar ondanks zijn exotische uiterlijk is *Musa basjoo* in van de meest winterharde bananensoorten. Hij zal mogelijk afsterven tot op de grond, maar in het voorjaar zul je weer nieuwe scheuten zien verschijnen. In milde winters zal hij mogelijk zijn stam behouden maar zijn bladeren verliezen. En is het heel mild, dan zullen zelfs de bladeren overleven.

Je kunt je banaan nu uitplanten, zodat hij nog tijd heeft om voor de winter goed te wortelen. Het zijn hongerige en dorstige planten, dus ze zullen het prettig vinden om te mogen verhuizen van de beperkende pot naar de vollegrond. Voeg wel voldoende compost of goed verteerde mest toe aan het plantgat en geef ruimschoots water.

Leifruitbomen maken optimaal gebruik van de verticale ruimte langs omheiningen.

V Hoe kan ik mijn *Prunus x subhirtella* compacter maken?

A Deze winterbloeiende Japanse sierkers is niet voor niets een graag geziene gast: hij bloeit juist in de koudere maanden met rozegetinte, semidubbele bloemen. Hoewel hij in de categorie 'kleine bomen' valt, heeft hij een volwassen hoogte van ongeveer acht meter. En daarmee kan hij eenvoudig kleinere tuinplanten overschaduwen. Zoals met alle kersen is er risico op loodglans, een schimmelziekte die de bomen besmet via wonden en vervolgens de bladeren wit kleurt en voor afsterving zorgt. Besmet hout vertoont donkere plekken in zijn weefsels.

Dit kun je voorkomen door op het juiste moment te snoeien, namelijk midden in de zomer. Dan zijn er minder schimmelsporen actief en de snoeiwonden genezen sneller. Hoewel je de boom normaal gesproken niet hoeft te snoeien, kun je overdadige en te lange takken gerust weghalen.

Kies de tak die je wilt verwijderen, zaag hem dicht tot zijn basis terug, doe een stapje terug en kies dan de volgende tak. Probeer de natuurlijke vorm te behouden en verwijder niet te veel takken in één jaar om de boom niet te zwaar te belasten.

Winterbloeiende kersen kunnen in tien jaar hun volwassen hoogte bereiken.

V Er zitten wat plekjes op mijn appels. Kan ik ze gewoon eten?

A Dergelijke plekjes worden veroorzaakt door appelschurft, een erg veel voorkomende schimmel die je zowel op het blad als op de vruchten kunt tegenkomen. Als je appels slechts wat kleine plekjes hebben die zich niet verder verspreiden, kun je de aantastingen het beste gewoon wegsnijden met een mesje.

De schimmel gedijt in vochtige weersomstandigheden. Blad dat voortijdig valt kan besmet zijn met appelschurft, dus veeg het bij elkaar en verwijder het om te voorkomen dat de schimmel zich verder kan verspreiden.

Kleine plekjes appelschurft kunnen niet veel kwaad; snijd ze gewoon weg.

Zeef turfvrrije potgrond voor het zaaien als er veel grove stukken in zitten.

V Hoe verbeter ik de resultaten met turfvrrije potgrond?

A Gelukkig worden steeds meer mensen zich bewust van de enorme milieuschade die de winning van turf voor potgrond veroorzaakt en dus ontstaan er ook steeds meer alternatieven. Maar het is wel even wennen, omdat turf veel water vasthoudt en bepaalde voedingsstoffen bevat die vervangende materialen niet altijd bieden.

Met name bij het zaaien kan het lastig zijn als de turfvrrije potgrond veel grove stukken (zoals hout) bevat. Het beste kun je dan de grond

eerst even zeven voor je gaat zaaien. Heeft je turfvrrije grond weinig voedingsstoffen, voeg dan een klein beetje vloeibare plantenvoeding toe om de jonge plantjes sterker te laten groeien.

Ook lijkt turfvrrije potgrond soms erg droog te zijn, maar schijn kan bedriegen. Als de bovenlaag van de potgrond erg droog is, controleer dan dieper in de pot of het daar ook droog is voor je weer extra water geeft. Het gebeurt namelijk regelmatig dat er onderin de pot toch nog veel vocht zit.

V Moet ik mijn lelies opgraven om mijn katten te beschermen?

A Lelies en katten zijn inderdaad geen goede combinatie, want alle delen van deze planten zijn voor hen zeer giftig – zelfs het stuifmeel! Een kat hoeft maar door wat stuifmeel te lopen en het van zijn pootjes te likken om ernstig ziek te worden of zelfs te overlijden. Je kunt lelies dus het beste ver uit de buurt van katten houden en ze niet in je tuin zetten als je katten daar ook lopen.

Dat gezegd hebbende: katten kunnen ook in andere tuinen lelies tegenkomen. Wees bij buitenkatten dus altijd alert op symptomen van vergiftiging (braken, diarree, sloom of juist heel veel drinken) en ga meteen naar een dierenarts als je vergiftiging vermoedt.

Vermoed je lelievergiftiging bij je kat, ga dan direct naar een dierenarts.

Winterse nattigheid en vorst doen aeoniums de das om, dus haal ze naar binnen.

V Hoe laat ik mijn aeoniums overwinteren?

A Laat aeoniums op een vorstvrije plek binnen overwinteren, maar zet ze niet te warm. Een onverwarmde serre of koele vensterbank is het beste. Geef verder slechts spaarzaam water (laat de grond tussen gietbeurten uitdrogen) en zorg voor voldoende licht.

Gezonde bessenstruiken herstellen volledig van de rupsenvraat.

V Wat kan ik tegen deze rupsen op mijn rode bessenstruik doen?

A Dit zijn eigenlijk geen rupsen, ook al lijken ze er als twee druppels water op. Het zijn bastaardrupsen, de larven van zaagwespen. Die eten graag de bladeren van bomen zoals hazelaars, berken en elzen, maar ook van rode bessenstruiken. De schade lijkt soms erger dan het is, want als de struik verder gezond is, zal hij volledig herstellen. Je kunt je bes eventueel een handje helpen door hem wat extra universele mest en wat water te geven.

V Is het niet beter om mijn bloemenweide helemaal niet te maaien in plaats van eens per jaar?

A Door te maaien boots je grazende dieren na die voorkomen dat grassen in bloeiende weiden gaan overheersen. Als je het zou laten groeien en helemaal niet maait, zullen meerjarige onkruiden en grassen de wilde bloemen verdrukken. En als je het maaisel niet zou verwijderen, wordt de grond ook nog eens te stikstofrijk voor veel soorten wilde bloemen.

Om de natuur in de weide te helpen, kun je het gras beter

verspreid over een paar dagen knippen in plaats van alles in één keer. Zo hebben diertjes de tijd om naar een ander plekje te verhuizen.

Het is ook verstandig om kleine ratelaar (*Rhinanthus minor*) in je weide te zaaien. Deze plant parasiteert op grassen en verzwakt ze, waardoor wilde bloemen veel meer kans krijgen om te overleven. Koop en zaai zaden meteen in het najaar, want hun kiemkracht neemt snel af.

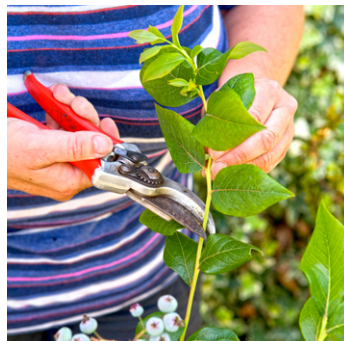
Maai bloemenweiden eenmaal per jaar voor een goede groei en bloei.

V Hoe moet ik mijn blauwebessenstruiken in de vollegrond snoeien?

A Je hebt geluk dat je je blauwe bessen rechtstreeks in de vollegrond kunt kweken, omdat ze van behoorlijk zure grond houden. De meeste tuiniers moeten ze daarom in potten met heidegrond planten.

Blauwe bessen dragen vruchten aan de korte zij scheuten die het vorige groeiseizoen zijn aangegroeid. Je kunt de struiken het beste in de winter snoeien wanneer de planten in winterrust zijn. Het doel is om de aanmaak van nieuwe vertakkingen te stimuleren zodat de struik meer bloemen en bessen kan produceren.

Zoek naar oudere, onproductieve takken en knip ze terug tot laag aan de plant of tot op een gezonde zij scheut. Kort al te lange takken in of scheuten die in de verkeerde richting groeien. Maar let op: verwijder nooit meer dan een zesde deel van de plant per jaar.

Kort te lange, rechttopgaande stelen in tot aan een knop.

V Er zitten larven in mijn pruimen. Wat moet ik doen?

A Pruimen zijn vatbaar voor larven van de pruimenmot, *Grapholita funebrana*. Ze zijn ongeveer 12 mm lang en hebben een lichtroze kleur met een bruin kopje. Aangetaste vruchten rijpen vaak eerder dan normaal en aan de buitenkant van de pruimen zie je vaak een amberkleurig tot bruin, bijna harsachtig materiaal.

Het is wellicht de moeite waard om volgend jaar feromoonvallen voor deze motten op te hangen. Als je ze in mei in de bomen hangt, vang je de

mannelijke motten weg zodat ze niet kunnen paren met de vrouwtjes. Dat moet de aantallen larven verminderen.

Hoewel dergelijke vallen goed werken, zullen ze het probleem waarschijnlijk niet helemaal oplossen. Combineer ze daarom met andere dingen die je kunt doen om natuurlijke vijanden van de motten te lokken, zoals vogels en egels. Met een beetje geluk heb je dan in de toekomst nog maar zelden pruimen met beestjes.

Larven van de pruimenmot voeden zich met pruimen, sleedoorn en andere vruchten uit de Prunus-familie.

V Ik heb mijn door de buxusmot en -schimmel aangetaste buxus verwijderd. Moet ik de grond nu eerst verbeteren?

A Waarschijnlijk heb je er verstandig aan gedaan om de buxusstruiken te verwijderen en te vervangen door iets anders. Andere planten zijn namelijk niet vatbaar voor buxusrups en deze plaag overwintert op de buxus zelf. Je hoeft je dus geen zorgen

De buxusmot heeft zich inmiddels bijna overal gevestigd.

te maken dat ze in de grond zitten. De buxusschimmel zal ook geen problemen veroorzaken bij andere planten, dus ook op dat gebied hoeft je geen maatregelen te nemen. Alleen als je weer nieuwe buxus zou willen planten, moet je oppassen. De schimmel kan tot wel zes jaar overleven op zelfs een heel klein beetje van de plantenresten van de buxus.

Hoe dan ook kan het nooit kwaad om een beetje algemene bodemverbetering uit te voeren voordat je iets nieuws plant. Voeg wat goed verteerde stalmest of compost toe en verwijder zoveel mogelijk van de wortelresten, gewoon om de nieuwe planten een vliegende start te geven.

V Kun je een cordyline stekken?

A Ja, dat kan. Cordylines produceren vanuit de wortels regelmatig nieuwe scheuten die soms zelfs al wortels hebben. Haal de scheut voorzichtig los. Heeft hij nog geen eigen wortels, snijd de onderkant dan bij, haal een of twee van de onderste bladeren weg en zet de stek in een potje met een mix van 50:50 potgrond en scherp zand. Geef dan water en bedek de pot met een doorzichtig plastic zakje om vocht

Cordylinestekken neem je het beste eind voorjaar of begin zomer.

vast te houden. Zet het potje warm maar uit direct zonlicht tijdens het wortelen.

Vrijgenbomen houden van de extra warmte van een zonnige stenen muur.

V Welke hoge bomen kan ik in een pot zetten om meer privacy te creëren?

A Als het je om de hoogte gaat, kun je een paar dingen doen om ervoor te zorgen dat je boom zich in een pot kiplekker voelt. Kies om te beginnen een grote bak die twee keer zo groot is als de kluit. Kies een zware, turfvrije potgrond (liefst met wat leem, want de structuur hiervan blijft goed). Zet de pot iets hoger op stenen, zodat water in de winter goed weg kan lopen. Mogelijk heeft je boom ook een steunpaaltje nodig voor meer stabiliteit bij wind. Voed de boom het hele groeiseizoen door of geef hem

in het voorjaar mestkorrels met vertraagde afgifte.

Een olijfbom is een goede optie, omdat die groen blijft en goed tegen droogte kan. Dat geldt ook voor een vijg, die bovendien tevreden is als zijn wortels maar beperkt de ruimte hebben. Je kunt een acacia overwegen voor zijn prachtige lentebloesems en het vederachtige, groenblijvend blad, of een laurierboom die je in een piramidevorm kunt snoeien om je tuin een mediterrane sfeer te geven. Zet hem in dat geval in een terracotta pot om het plaatje compleet te maken.

Hi Olivia,
right now we are visiting Costa Rica and it's great.
Sending you this Postcard to let you know that
the new mobile Pixum App is here!

COSTA RICA

WIE ONTVANGT JOUW KAARTJE?

SCAN MIJ VOOR MEER INFO

9:41
Zurück Postkarte
Fotos Neu anordnen Gestalten
COSTA RICA
Hi Olivia,
right now we are visiting Costa Rica and it's great.
Sending you this Postcard to let you know that
the new mobile Pixum App is here!

LEUK OM TE STUREN EN TE ONTVANGEN

Deel jouw allermooiste moment met een persoonlijke kaart per post, zelfs vanaf de rand van het zwembad.

Maak en verzend jouw unieke vakantiekaart via de Pixum App.

pixum
JOUW ONLINE FOTOSERVICE

Inspiratie

Mis je kleur in de tuin? Is je tuin net niet die beschutte plek die je voor ogen had? Elke maand lees je hier alles over slimme tuinontwerpen, mooie bloeiers en tips om van je tuin een paradijs te maken.

74

79

86

91

Deze maand

- 68 Planten met een missie, deel 6**
Carol over onweerstaanbare bomen.
- 74 De complete gids voor plukbloemen, deel 1**
Tips om zelf bloemen te kweken, te snijden en te schikken.
- 79 Klein budget, grote oogst**
Oogst op tijd, voorkom plagen en bewaar zaad voor volgend jaar.
- 86 Beperk je afvalproductie**
Tuinier duurzamer door materialen te hergebruiken.
- 91 Inheemse held**
Geel walstro (*Galium verum*) stelt zichzelf voor.
- 92 Terug naar de natuur**
Laat een deel van je tuin verwilderen.

92

Planten met een missie

Deel 6: Bomen

Door hun hoogte, structuur en serene onvergankelijkheid zijn bomen onweerstaanbaar, aldus **Carol Klein**. Het probleem? Niet kunnen kiezen welke je wilt ...

Cornus kousa 'China Girl' valt op dankzij grote, roomkleurige schutbladeren eind voorjaar, gevolgd door dieproze vruchten en bladeren die in het najaar oranje-rood kleuren. Hij bloeit het beste op een zonnige plek. **Hoogte x breedte:** 6 x 5 m. **Bloei:** juni.

FOTO: JASON INGRAM

Een boom planten is een zaak van vertrouwen. We planten iets wat waarschijnlijk langer leeft dan wij. En gezien mijn leeftijd hoop ik zelfs dat alle bomen die ik plant me overleven. Bomen zijn de belangrijkste planten op aarde. Zonder bomen zouden wij hier niet zijn: ze vormen de longen van onze planeet en zetten kooldioxide om in de zuurstof die wij kunnen inademen. Het is gemakkelijk om ze voor lief te nemen. En hoe verder we in ons leven van de natuur af staan, hoe sneller we vergeten dat bomen van levensbelang zijn.

Overal ter wereld, van oude beschavingen tot diverse culturen nu, worden bomen vereerd. Niet alleen vanwege hun nut voor het milieu of de economie, maar ook om de esthetische en spirituele eigenschappen die eraan worden toegeschreven. Ze worden vooral gewaardeerd om hun levensduur, want ze blijven jarenlang groeien en worden naarmate ze ouder worden steeds groter en mooier. Als het gaat om onvergankelijkheid in de tuin, dan komen bomen daarbij het dichtst in de buurt. Zelfs één boom geeft al een gevoel van eeuwigheid.

De meeste bomen in ons gematigde klimaat verliezen hun bladeren: ze dragen ongeveer zes maanden blad en hebben zes maanden kale takken. In het voorjaar ontluiken de nieuwe, frisse, stralend groene bladeren, vol van belofte voor het komende jaar. Elke soort heeft zijn eigen groene tint, net iets anders dan de burens.

In deze fase krijgen bladeren vaak gezelschap van bloesem. Kersen, appels, peren en pruimen zitten boordevol witte en lichtroze bloemen. En in landelijke gebieden worden akkerranden omzoomd door wolken roomkleurige meidoornbloesem. Wanneer het voorjaar in de zomer overgaat, komen de groene tinten geleidelijk steeds dichter bij elkaar totdat ze in juli vrijwel gelijk zijn. Tegen die tijd spelen ze vaak een bijrol in onze tuinen, als achtergrond voor de felle kleuren van de bloeiende zomersterren. Maar terwijl de kleuren van vaste planten en grassen steeds gedempter worden, nemen de bladeren boven ons hoofd weer allerlei prachtige tinten aan. Parken, tuinen en landelijke gebieden staan in vuur en vlam.

Een enkele boom kan het hele jaar het gezicht van een tuin bepalen. Hoe kleiner de tuin, hoe belangrijker de keus van de boom. Hij moet de juiste grootte hebben, van de aanwezige omstandigheden houden en het hele jaar door zoveel mogelijk het aanzien waard zijn. Hij moet een mooie structuur en vorm hebben, een boeiende schors en aantrekkelijk loof (dat hopelijk mooie herfstkleuren krijgt), bloesem, waarvan niet alleen wij maar ook bestuivende insecten genieten, en als het even kan, vruchten voor de tuinier en misschien ook voor vogels en kleine zoogdieren. Dat is een lange wensenlijst en er

VAN BOVENAF MET DE KLOK MEE

- *Malus* 'Golden Hornet'

Hoogte x breedte 10 m x 8 m Bloei mei

- *Acer palmatum* 'Osakazuki'

H x B 3 m x 3 m B apr-mei

- *Amelanchier lamarckii*

H x B 10 m x 6 m B mrt-apr

zijn maar weinig bomen die aan alle voorwaarden voldoen. Maar er zijn wel heel veel bomen die meerdere van deze eigenschappen hebben.

Toen we hiernaartoe verhuisden, stonden er geen bomen op het land, behalve de eiken en beuken in de omheinende heg die een aantrekkelijke achtergrond vormden. Eén grote boom, een es bij de cottage aan de rand van de tuin, torende boven alles uit. Helaas lijkt hij te zijn aangetast door essentaksterfte; zijn takken gaan al achteruit.

Maar gelukkig doen de meeste bomen die we in de loop van de jaren hebben geplant het wel goed, waaronder een paar die in de meeste tuinen zouden passen. De hoofdrolspeler is zonder meer de *Cornus controversa* 'Variegata' oftewel de reuzenkornoelje, waarvan de takken in etages groeien. De zachte groene en roomkleurige tinten van de bonte bladeren fleuren de hele tuin op. Roomkleurige bloemschermen

versterken de betoverende uitstraling. Wanneer de bladeren vallen, springt de symmetrische structuur in het oog. En naarmate de winter voortschrijdt, trekken de glanzend rode knoppen van de volgende generatie bladeren steeds sterker de aandacht. De boom werpt een gevlekte schaduw, dus onder de takken zullen veel andere planten tevreden groeien, bijvoorbeeld longkruid en geranium.

We hebben nog meer bomen die ook in kleine en middelgrote tuinen zouden passen: *Cercidiphyllum japonicum*, *Acer japonicum* 'Aconitifolium', *Acer palmatum* 'Osakazuki' en onze wilde appel, *Malus* 'Golden Hornet', zijn allemaal heel geschikt. Dat geldt ook voor andere wilde-appelsoorten. Het is de moeite waard om je goed te informeren, maar niet alleen via internet. Ga de bomen die je zou willen planten met eigen ogen bekijken in (botanische) tuinen en kwekerijen.

“Bomen worden vooral gewaardeerd om hun levensduur, want ze blijven jarenlang groeien en worden in de loop van de tijd steeds groter en mooier.”

De hartvormige bladeren van *Cercidiphyllum japonicum* zijn in het voorjaar bronskleurig en worden in het najaar gloedvol oranje-roze.

H x B: 10 x 6 m. B: mrt-apr.

Succes verzekerd met bomen

Wanneer planten Je kunt een boom kopen als plant met kale wortels (alleen verkrijgbaar in het rustseizoen, wanneer de boom uit de grond is gehaald en probleemloos verplant kan worden) of als een in pot gekweekte plant. Bomen met kluit, die zijn uitgestoken met aarde rond de wortels, houden het midden tussen deze categorieën. Controleer of de nieuwe boom een goed wortelstelsel heeft.

Bomen met kale wortels moeten zo snel mogelijk worden geplant, maar als het vriest, moet je de wortels inpakken met vochtige potgrond totdat het weer beter wordt. Bomen in pot kun je op elk moment van het jaar planten, maar het liefst wanneer ze zo min mogelijk worden verstoord.

Hoe je de boom ook koopt, de ideale planttijd loopt van eind najaar tot begin voorjaar, omdat het risico op uitdrogen dan het kleinst is.

Hoe planten Wacht op mooi weer en bereid de plantplek goed voor. Maak een gat waarin de wortels met gemak passen. Plant de boom net zo diep als hij bij de kweker stond.

Het kan nodig zijn de boom te steunen, vooral als het in jouw streek vaak waait of de plek onbeschut is. Een korte paal onder een hoek van 45°, die reikt tot een derde van de stamhoogte, geeft steun zonder de beweging te veel te beperken, wat de stam helpt om sterker te worden. Verwijder de paal na twee of drie jaar. Het is de moeite waard er alles aan te doen om je boom een goede start te geven, want hij gaat nog een hele tijd mee.

5 topbomen voor kleine ruimten

1 *Malus hupehensis*

Alle wilde appels passen in een kleine tuin. Deze is zeer charmant dankzij de sierlijke, roze met witte bloesem, die de takken overlaadt en wordt gevolgd door vuurrode vruchten waarop vogels gek zijn.

Hoogte x breedte 5 m x 4 m

2

Sorbus vilmorinii

Een bijzondere lijsterbes met fijn, varenachtig loof dat in de loop van het najaar dieppaars en -rood kleurt. Mooie bloemschermen worden gevolgd door roze bessen die uiteindelijk wit worden.

H x B 5 m x 5 m

3

Cornus kousa

Een van de spectaculairste kleine bomen, vooral eind voorjaar, wanneer de takken zijn beladen met opvallende, roomkleurige schutbladeren, die langer meegaan dan welke bloem dan ook en in de loop van de tijd roze kleuren, vooral bij warm weer.

H x B 6 m x 4 m

4

Amelanchier

Deze Noord-Amerikaanse boom wordt ook wel Amerikaans krentenboomje genoemd en bloeit in het voorjaar op kaal hout. In het najaar sluiten de sierlijke bladeren het seizoen kleurrijk af.

H x B 10 m x 6 m

5

Crataegus monogyna

Waarom wordt onze mooie inheemse meidoorn niet vaker gekweekt? Wolven van bloesem in mei, daarna rode bessen die 's winters manna voor vogels zijn.

H x B 6 m x 8 m

1 *Malus hupehensis*

2 *Sorbus vilmorinii*

4 *Amelanchier*

Het open bladerdak van *Cornus controversa* 'Variegata' laat licht door voor andere planten.

Beplanten met bomen

Bomen creëren onvermijdelijk schaduw, dus is de combinatie met bosplanten uitstekend. Veel bosplanten hebben oppervlakkige wortels en belemmeren de groei van de boom niet. Schaduwminnende, winterharde geraniums zijn ideaal. Of elfenbloemen, als de grond droog is. Onder een bladverliezende boom geven voorjaarsbollen, van sneeuwklompjes tot sterhyacinten en sneeuwroem, kleurige accenten en later vormen Turkse lelies elegant gezelschap.

Is de ruimte beperkt, dan kan een kleine boom gemakkelijk in een gemengde border worden opgenomen, als blikvanger of als achtergrondplant achterin het bed. Er zijn veel vaste planten die rond een boom kunnen

groeien, zoals *Aconitum carmichaelii*, *Astilbe* en *Gillenia trifoliata*, en te midden van een- en tweejarigen zoals *Nicotiana sylvestris* en vingerhoedskruid zal de boom zich prima thuis voelen.

Zodra de boom is aangeslagen, kan hij gastheer zijn voor een klimplant: misschien een clematis of een uit zaad opgekweekte, eenjarige klimmer, zoals *Cobaea scandens*.

Carol op TV

Abonneer je op onze nieuwsbrief en mis geen enkele uitzending.

www.gardenersworldmagazine.nl/nieuwsbrief

VOLGENDE MAAND Carol onthult hoe je zelfs de donkerste hoekjes in een tuin tot leven kunt wekken.

MAGAZINE
SHOP

Bestel eenvoudig
de meest recente uitgave of specials

Bestel via
gardenersworldmagazine.nl/webshop

Gardeners'
World magazine

De borders staan in augustus vol bloemen om te plukken en op vaas te zetten.

DEEL 1

De complete gids voor plukbloemen

Haal de tuin in huis met deze gids vol tips om zelf bloemen te kweken, te snijden en te schikken. In dit eerste deel van een tweedelige serie laten we zien wat je in de tuin kunt plukken, hoe je bloemstelen goed houdt en wat de beste dahlia's voor op vaas zijn.

“Je huis vullen met verse bloemen is net zo leuk als doperwten oogsten of aardappelen rooien.”

Je huis vullen met verse, zelfgekweekte bloemen is net zo leuk als aardappelen rooien of doperwten oogsten. En je helpt bovendien het milieu een handje, want veel bloemen die je in de winkel koopt, zijn in het buitenland gekweekt en hebben vele kilometers afgelegd. In deze tweedelige gids krijg je de beste tips om snijbloemen zo lang mogelijk goed te houden en te schikken in verschillende bakken en vazen. Ook ontdek je welke planten het meest geschikt zijn voor snijbloemen en hoe je zelf een productie bloemenperk aanlegt.

Stelen voorbereiden

Het kost tijd en moeite om planten zo ver op te kweken dat ze gaan bloeien, dus is het belangrijk om ze zorgvuldig te plukken en te verzorgen zodat ze zo lang mogelijk mooi blijven. Pluk de bloemen wanneer het koel is met een scherpe, schone snoeischaar om te voorkomen dat ze beschadigen en bacteriën zich vermenigvuldigen, want dat verkort hun vaasleven. Na het plukken kan de behandeling van de bloemstelen het verschil maken tussen bloemen die binnen een dag verwelken en bloemen die ruim een week goed blijven.

Wanneer snoeien

In het algemeen kun je bloemen het beste snijden wanneer de knoppen net ontluiken. Pluk ze te vroeg en ze zullen niet opengaan, pluk ze te laat en ze zullen niet lang meegaan. Maar er zijn uitzonderingen: dahlia's moeten bijvoorbeeld worden geplukt wanneer de knoppen voor driekwart open zijn.

Kies een vaas (of iets anders)

Je hoeft bloemen niet altijd in een vaas te schikken, je kunt allerlei bakken gebruiken. Je kunt zelfs glazen potten of blikken hergebruiken. Kannen zijn goed vanwege de nauwe hals die de stelen op hun plek houdt. Voor een brede bak heb je een stuk kippengaas of wat bloementape nodig om het materiaal tijdens het schikken op zijn plek te houden.

Een bloemstuk maken

De eenvoudigste manier om een bloemstuk te maken is om te beginnen met het loof. Gebruik hiervoor takken van bijvoorbeeld *Viburnum tinus*, *physocarpus* en kornoelje, of struin de kruidentuin af. Munt en roze-marijn zorgen voor geurig groen. Zet de bladstelen kruislings in de bak om een geraamte te vormen waarin je de rest van het materiaal plaatst. Voeg vervolgens luchtig vulmateriaal toe en tot slot de grotere bloemen. Er zijn geen strikte regels, doe wat je mooi vindt. Maar als je een natuurlijke uitstraling wilt, plaats de bloemen dan niet symmetrisch in de container.

Boven: schuin afsnijden verbetert de wateropname.
Onder: asymmetrie geeft een natuurlijke uitstraling.

Onder: zet afgesneden bloemstelen zo snel mogelijk in het water voor een lang vaasleven.

10 populaire plukbloemen (en -bladeren)

1 Zonnebloem 'Valentine'

Grote gele bloemhoofden die probleemloos in een bloemstuk passen.

2 *Scabiosa atropurpurea* (duifkruid)

Een zee aan kleine bloemen die lijken op speldenkussens in mooie pasteltinten of diepe kleuren.

3 Appelmunt

Geurige blaadjes en mooie lavendel-kleurige bloemen die op vaas ruim een week goed blijven.

4 *Tropaeolum* (Oost-Indische kers)

Laat de ranken met bladeren en bloemen sierlijk over de rand van een vaas hangen.

5 *Cosmos bipinnatus* (cosmea)

Gemakkelijk te kweken, langbloeiende eenjarige met mooie bloemen en geveerd loof.

6 *Rudbeckia hirta* 'Aries' (zonnehoed)

Perfect om het plukbloemenseizoen tot in het najaar te verlengen.

7 *Dahlia* 'David Howard'

Slechts een van de vele dahlia's die het geweldig doen als plukbloem. De keus aan bloemvormen en -kleuren is ongelooflijk. Sla de pagina om voor meer dahlia-soorten.

8 *Antirrhinum majus* (leeuwebek)

Langstelige leeuwenbekvariëteiten zijn goed voor verticale accenten in bloemstukken.

9 *Xerochrysum bracteatum* (strobloem)

Goudstrobloemen kunnen vers en gedroogd worden gebruikt, en hebben een lang vaasleven.

10 *Ammi majus* (groot akkerscherm)

Een wolk van loof en kleine, frêle witte bloemen in grote bloemschermen.

Houd plukbloemen langer goed

Zo zorg je voor een vaas vol bloemen en stelen die lang meegaan:

- ☐ Pluk wanneer het koel is, dus 's morgens of 's avonds, wanneer de stelen vol water zitten en minder snel zullen verwelken.
- ☐ Snijd de steel vlak boven een bladoksel af, want daar ontspruit weer nieuwe aanwas die je later kunt plukken. Als je de steel schuin afsnijdt, kan die door het grotere oppervlak meer water opnemen.
- ☐ Zet de bloemstelen meteen na het snijden in een emmertje water en laat ze zo een paar uur of een nacht op een koele plek in de schaduw staan.
- ☐ Snijd de stelen voor het schikken opnieuw af en verwijder alle bladeren onder water. Zo voorkom je rot en stinkend water, en gaan de bloemen langer mee.
- ☐ Ververs het water dagelijks om de groei van bacteriën te voorkomen.
- ☐ Snijd de onderkant van houtige stelen in de lengte 2,5 cm in. Dit vergroot het oppervlak en dus de wateropname.
- ☐ Zet het boeket of bloemstuk niet bij fruit, want dat geeft een plantenhormoon af waardoor de bloemen sneller verwelken.

Verwijder de bladeren die onder water komen.

FOTO'S: SARAH CUTTLE; PAUL DEBOIS; GETTY/MASSIMILIANO FINZI/NAHAN/WESTEND61; JASON INGRAM

Maak een bloemstuk met zelf geplukte dahlia's

Laat je inspireren om je eigen seizoensbloemstuk te maken met bloemen en bladeren uit de tuin.

JE HEBT NODIG:

- Rode *Amaranthus*
- *Phlox drummondii* 'Crème Brûlée'
- Munt
- *Antirrhinum majus* 'Appleblossom'
- *Hibiscus* 'Carousel Red Wine'
- *Helianthus annuus* 'Double Dandy'

- *Physocarpus opulifolius* 'Diabolo'
- *Dahlia* 'David Howard'
- *D.* 'Henriette'
- *D.* 'Bacardi'
- *D.* 'Sam Hopkins'
- Balkonschaar, snoeischaar en/of kniptang
- Vaas naar keuze
- Kippengaas

1 Bereid de stelen voor: verwijder de onderste bladeren, kort de stelen in en snijd de onderkant van houtige stelen in de lengte 2,5 cm in om het snijoppervlak te vergroten. Zo kunnen ze meer water opnemen.

2 Maak in een brede bak met kippengaas een steunstructuur. Vul de bak met water. Knip met de kniptang of snoeischaar een stuk gaas op maat, buig het in vorm en zet het op zijn plek.

3 Schik eerst de takken met bladeren en vermijd symmetrie als je een natuurlijke look wilt. Voeg daarna grotere bloemen toe en vul eventuele open plekken met kleinere bloemen om het gaas te verbergen.

4 Dit bloemstuk is voor tegen een muur, dus ik heb de bloemen aan de voor- en zijkanten gebruikt, waar ze goed zichtbaar zijn. Bedenk waar het bloemstuk komt te staan en pas het daarop aan.

VOLGENDE MAAND Begin je eigen pluktuin.

Nog vijf dahlia's om op vaas te zetten

Deze vorstgevoelige vaste planten hebben bloemen in allerlei vormen: indrukwekkende pompons, puntige cactussoorten en insectvriendelijke open bloemen, die eind zomer garant staan voor kleurenspektakel in de tuin en op vaas. Door dahlia bloemen voor een bloemstuk te snijden, stimuleer je net als met koppen nieuwe aanwas en meer bloemen. Hier zijn vijf dahlia's die je opkweekt uit wortelknollen om volgend voorjaar te planten.

'Waltzing Mathilda'

Vurige oranje en roze tinten met donkere stelen die de perfecte zwoele achtergrond vormen. **H x B** 70 cm x 45 cm **B** jul-okt

'Bishop of Auckland'

Fluweelrode bloemen met een warmgeel hart en donkere stelen en bladeren. **Hoogte x Breedte** 1 m x 45 cm **Bloei** jul-okt

'Preference'

Perzikint, geel en zoet roze. Een echte blikvanger met architectonische uitstraling. **H x B** 90 cm x 60 cm **B** jul-okt

'Café au Lait'

Grote, zachte bloemen. Met maar drie of vier stelen creëer je een opvallend boeket. **H x B** 1,2 m x 60 cm **B** jul-okt

'Cornel'

Een perfect gevormde baldahlia die het fantastisch doet in tropische bloemstukken. **H x B** 90 cm x 75 cm **B** jul-okt

Verleng de houdbaarheid van uien door ze na het oogsten op een lichte, luchtige plek te laten drogen.

Klein budget, grote oogst

DEEL 4 In het vierde deel van deze zesdelige serie legt **Sally Nex** uit hoe je op tijd oogst, plagen voorkomt en zaad bewaart voor volgend jaar.

Het is deze maand volle bak in de moestuin: alle bedden zijn mooi gevuld nu de planten hun volle omvang bereiken en het is een hele klus om nog kale grond te vinden waar je sla en miniwortelen kunt zaaien. En als bonus kun je elke dag iets vers uit de tuin halen om te eten.

Als je daar toch bent, kun je meteen de misschien wel allerbelangrijkste oogst binnenhalen. Bijna alles in de moestuin begint met een zaadje. Maar zaad uit de winkel kan duur zijn en heeft vaak een grote ecologische voetafdruk, plus een plastic verpakking voor eenmalig gebruik. Koop dus biologisch zaad uit eigen land of bewaar gewoon je eigen, gratis zaden.

Augustus kan ook een lastige maand zijn in de tuin: rupsen eten zich vol en sporen van aardappelziekte ontkiemen. Soms heb je het gevoel dat je voortdurend brandjes moet blussen. Lees dus verder voor milieuvriendelijke tips om je moestuin tot ver in de herfst gezond en productief te houden.

Klaar om te oogsten

De oogst is nog in volle gang: met courgettes, bonen, sla, groene bladgroenten en broccoli heb je elke dag een maaltijd om van te watertanden. Deze maand komen daar de eerste maiskolven bij: als de pluimen bruin worden en de kolven rond en vol aanvoelen, weet je dat ze rijp zijn. Trek voorzichtig de papierachtige huls los. Als de maiskorrels dik en geel zijn en een melkachtig sap afscheiden als je er met een nagel op drukt, zet dan een pan water op en oogst de kolf net voordat je gaat koken om de rijke, zoete aroma's te behouden.

Het blad van uien, sjalotten en knoflook vergeelt en zakt ineen: de groei is voorbij en de planten gaan in rust. Dat betekent dat de bollen niet groter worden. Graaf ze dus op en laat ze twee weken drogen. Liefst in de zon, maar in een kas, serre of zonnige vensterbank is ook goed. Als ze helemaal droog zijn, vlecht je er een slinger van die je in de keuken ophangt.

Rechts: Check courgettes een paar keer per week, zodat je ze oogst als ze precies groot genoeg voor je zijn.

Onder: Als je geen moestuin aan huis hebt, pluk dan altijd voordat je naar huis gaat wat pluksla en doe de blaadjes in koud water zodat ze niet verwelken.

“Alle bedden staan mooi vol nu planten hun volle omvang bereiken en het is een hele klus om nog kale grond te vinden waar je sla en miniwortelen kunt zaaien.”

Nu zaaien

Als het om zaaien gaat, is timing cruciaal. Dat geldt vooral bij het plannen van wintergewassen: je wilt planten die redelijk groot zijn voordat de winter toeslaat en de groei vertraagt, maar niet zo groot dat ze tegen de herfst alweer over hun piek heen zijn. De klimaatverandering maakt dit extra lastig, omdat planten in een warm najaar te hard kunnen groeien, wat al je plannen in de war gooit.

Met een extra zaaironde voor de zekerheid vergroot je je kans op succes aanzienlijk. In deze maand kun je meestal wel lentekolen zaaien, zodat ze in februari groot genoeg zijn om te oogsten. Ook kun je nu wintersla in potten zaaien, om daarmee de kas en slabedden te vullen als de zomergewassen geoogst zijn. Maar zaai volgende maand nog een tweede hoeveelheid, voor het geval dat: welk weer het deze herfst ook wordt, minstens een van de twee zal een goede winteroogst opleveren.

FOTO'S: JASON INGRAM

Een aftreksel van chilipepers in water is een pittig, maar onschadelijk middel tegen ongedierte.

Wintersla die je in augustus zaait en beschut opkweekt, geeft een vleugje zomer aan de winter.

Vooruit plannen

Ongedierte is nu op zijn hoogtepunt: luizen, rupsen en spintmijten vermenigvuldigen zich razendsnel en kunnen je planten en groenten veel schade toebrengen.

Bestrijdingsmiddelen doen meer kwaad dan goed: insecticiden (zelfs biologische) doden niet alleen luizen, maar ook lieveheersbeestjes. En aangezien luizen zich in een paar dagen kunnen verdrievoudigen, herstellen die veel sneller dan lieveheersbeestjes.

Zelfgemaakte afschrikmiddelen zijn milder voor nuttige insecten en goedkoper. Maak chiliwater door fijngehakke chilipepers een week te laten trekken in een liter water. Giet het water in spuitflessen en sproei het op bladeren, zodat die onaangenaam heet worden voor eventueel ongedierte.

Sproei een mix van gelijke delen melk en water op courgettebladeren met meeldauw. Het is een goedkoop, natuurlijk middel dat geen schade veroorzaakt, maar minstens zo effectief werkt als allerlei chemische schimmeldodende middelen.

Doe het zelf: tomatenzaad bewaren

Wie groente en fruit verbouwt, heeft zaad. En dat is makkelijk te bewaren. Volg de stappen en ga aan de slag: meer dan een tomaat, een mes en keukenpapier heb je niet nodig.

STAP VOOR STAP

Milieuvriendelijker dan zelf geoogst zaad is er niet. Als je zaad zaait dat je van je eigen planten geoogst hebt, weet je dat ze niet met pesticiden zijn behandeld, de hele wereld zijn overgevoegen of in plastic zijn verpakt.

Oogst zaad uit bonen- en erwtenpeulen die aan de plant gedroogd zijn, knip gedroogde zaadhoofden af van sla of eenjarige kruiden en schep zaad uit rijpe tomaten om gratis eten voor volgend jaar te kweken.

1 Oogst zaden van je gezondste tomatenplant. Bind gekleurde wol rond de stengel van de plant die je kiest, zodat je later niet per ongeluk de vruchten opeet. Snij een volrijpe tomaat door-midden.

2 Leg een vel keukenpapier op een bord, schep de zaden en het vruchtvlees met een theelepel eruit en spreid uit ze over het keukenpapier.

3 Verdeel de zaden met de theelepel gelijkmatig over het keukenpapier: zo'n 1-2 cm tussen de zaden is ideaal.

4 Laat het zaad twee weken drogen. Doe het keukenpapier met de zaadjes in een envelop. Leg het vel in het voorjaar op een bak met potgrond, bedek het met nog wat potgrond en al snel zullen er allemaal kleine zaailingen verschijnen.

Andere besparende en eco-vriendelijke projecten

■ Verplant spontane zaailingen

Laat sla, snijbiet, pastinaak en eenjarige kruiden zoals dille, kervel en venkel zich uitzaaien en verplant de ontkiemde zaailingen vervolgens naar hun definitieve en uiteindelijke standplaats.

■ **Kweek met keukenafval** Vul je groentevoorraad aan met restjes

uit de koelkast: zaai zaad dat je hebt geoogst uit gekochte (biologische) tomaten en pepers, plant losse knoflooktenen en laat stengels citroengras wortelen in water.

■ **Doe aan zadenruil** Elk voorjaar kun je overal zaden ruilen (zoek online op 'zaden ruilen' voor adressen bij jou in de buurt).

Neem zaad dat je zelf niet wilt mee om iemand anders blij te maken en neem de afdankertjes van anderen mee voor gebruik in je eigen tuin.

■ **Word lid van een tuinvereniging** Verenigingen zoals de Nederlandse Rotsplanten Vereniging en de Nederlandse

Kuipplantenvereniging bieden hun leden gratis zaad aan, vaak ook van ongewone of oude cultivars.

■ **Bundel je krachten met vrienden** Alle tuiniers hebben wel wat zaad over, dus bundel je krachten en deel. Zo zorg je dat wat je te veel hebt niet verloren gaat en vul je gratis je eigen voorraad aan.

Een gids voor het najaar:

Hoe gebruik je tuingereedschap?

Met dit tuingereedschap van WOLF-Garten geniet je van de zomer en bereid je jouw tuin voor op het najaar. Of je nu een beginner bent of een doorgewinterde tuinier, met deze gids kijk je met een frisse blik naar de mogelijkheden van tuingereedschap.

DOOR IONA VAN DEN DRIES

De WOLF-Garten Tuindag

Op een zonnige dag ging ik naar de WOLF-Garten Tuindag, een kleinschalig persevenement in Reek. Met een groepje tuinliefhebbers gingen we aan de slag. Alles stond al klaar – ik voelde me als een kind in een snoepwinkel tussen al die glanzende gadgets!

Tussen de zoemende hommels legden vertegenwoordigers van WOLF-Garten uit welke gereedschappen ze hadden meegenomen, waar die voor dienen en hoe je ze het beste gebruikt. Een vertegenwoordiger omschreef de ervaring die WOLF-Garten aan tuiniers wil meegeven: 'Met de minste inspanning het beste resultaat behalen, daar gaan we voor.' De gereedschappen zijn ontworpen om lang mee te gaan, zijn ergonomisch verantwoord en hebben lange garantietermijnen – lekker duurzaam dus!

Dankzij het modulaire systeem, het zogeheten multi-star®-systeem, kun je één steel combineren met verwisselbare opzetstukken. Zo kun je je collectie tuingereedschap uitbreiden zonder veel ruimte in te nemen. Van dit systeem is nu ook een elektrische variant, het e-multi-star™-systeem. Dat maakt het werken in de tuin nog lichter.

Een van de aanwezigen had ook een opzetstuk van een oudere lijn van WOLF-Garten meegenomen. We keken of die nog aansloot op de steel en jazeker, hij paste als gegoten! En door het juiste opzetstuk met de juiste steel te combineren heb je voor elke tuinklus (zoals fruit plukken of een dakgoot veilig schoonmaken zonder op een ladder te klimmen) snel het juiste gereedschap bij de hand.

WOLF **Garten®**

Kijk op de website van WOLF-Garten voor meer informatie en uitleg over de gereedschappen:
www.wolf-garten.com/nl

Met de hand

Er is van alles te doen in de tuin! Van snoeien en onkruid wieden tot schoffelen en schoonmaken: dit zijn een paar handige gereedschappen die kunt aansluiten op het multi-star®-systeem.

1 SCHOFFEL

↪ **Waarvoor:** ongewenste planten lossnijden van wortels en verwijderen (wieden). Gebruik een schoffel voor zachtere grond en een hak voor compactere grond, zoals zware klei.

2 VOEGENKRABBER

Waarvoor: ongewenste planten, mos en vuil tussen tegels vandaan halen. Creëer verloop tussen je tegels en beplante borders door wat planten in de voegen te laten staan (of zaai daar vrolijke planten), zoals kruipijm of loopkamille.

3 SNOEISCHAAR

Waarvoor: het bijknippen van stevige stengels en takken. Gebruik voor dode en dikkere takken bij voorkeur een aambeeld-snoeischaar. Deze knijpt de tak op het snijvlak en snijdt hem dan door. Gebruik voor levende en iets dunnere stengels een papegaaiebek-

snoeischaar. Deze is ook geschikt voor het afsnijden van bloemstelen.

4 WOELER

Waarvoor: losmaken van de bovenste laag van de grond om bijvoorbeeld te zaaien of planten. Ook laat luchtige grond beter water door. Je kunt je tuin beter woelen met deze woelvork dan spitten. Zo ververs je de oppervlakte zonder het bodemleven te veel te verstoren.

5 HARK

Waarvoor: bladeren of gemaaid gras verzamelen, grond gelijkmaken en ongewenste planten met oppervlakkige wortels lostrekken. Maak een bladerhoop op een rustige plek in de tuin als schuilplaats voor egels.

TIP: Naast deze tuin-essentials heeft WOLF-Garten ook nog tuingerei dat je minder vaak tegenkomt. Voor het najaar zijn bijvoorbeeld de dakgootreiniger en de fruitplukker handig, waarmee je deze taken uitvoert zonder halsbrekende toeren uit te halen op een ladder. Zo blijf jij met beide benen op de grond staan.

Elektrisch

De steel van het e-multi-star™ is uitgerust met lithium-batterijen, waardoor je elektrische opzetstukken kunt aansluiten. De batterijen gaan, afhankelijk van de klus, zo'n drie kwartier tot anderhalf uur mee.

GAZONTRIMMER

Waarvoor: het maaien van je gazon. Laat, wanneer je maait, wat wilde bloemen (bijvoorbeeld een strook, rand, of bloemenveldje) staan voor de bestuivers. Met deze trimmer kun je precies werken en makkelijker organische vormen maken.

HEGGENSCHAAR

Waarvoor: het bijknippen van heggen. Gebruik deze heggenschaar ook om eventueel zachtere, levende stengels te snoeien. Tijdens de tuindag werkte de heggenschaar bijvoorbeeld erg goed op bamboe. Houd er met een hoge heg wel rekening mee dat het werk na enige tijd zwaarder wordt, vooral als je boven je macht tilt.

SNOEISCHAAR

Waarvoor: het snoeien van hardere stengels en takken tot 32 cm in doorsnede. Met deze snoeischaar op steel kun je gemakkelijk je boom bijsnoeien zonder op een ladder te klimmen. Ook is het fijn voor je handen dat je weinig kracht hoeft te zetten met deze snoeischaar.

KETINGZAAG

Waarvoor: het snoeien van takken die breder zijn dan 32 cm doorsnede. Het lichte gewicht zorgt ervoor dat je niet veel kracht hoeft te zetten of te zwaar hoeft te tillen. Laat de zwaartekracht het werk doen door je zaag bovenop de tak te leggen en dan de tak door te zagen.

BORSTEL

Waarvoor: stenen schoonspoelen, met een zachte borstel voor natuursteen en een hardere voor baksteen en keien. Je kunt het opzetstuk van de borstel gebruiken in combinatie met andere accessoires, zoals een kantensnijder (voor het bijhouden van de gazonranden) of voegenborstel.

Produceer minder afval

Door zuinig om te gaan met materialen en deze te hergebruiken, tuinier je duurzamer en makkelijker – en het is nog leuk ook!

Tuinieren kan een milieuvriendelijke bezigheid zijn, maar ook veel afval opleveren. En aangezien elke hulpbron op deze eindige planeet kostbaar is – van de grond in onze borders tot de planten die we kweken en de materialen die we gebruiken – is het goed om onze impact op de planeet te beperken. Dat kunnen we doen door alles wat we al hebben volledig te gebruiken en gereedschap niet te kopen, maar te delen, huren of te (laten) repareren.

Het is dan misschien wel makkelijk om even wat tuinspullen te halen bij het tuincentrum, maar alles wat we kopen heeft een ecologische

voetafdruk door de grondstoffen en energie die bij de productie ervan gebruikt zijn. Heb je werkelijk nieuw tuingereedschap nodig of kun je het upcyclen of van iemand lenen – of gewoon wat improviseren?

Als je toch iets moet kopen, kies dan duurzaam geproduceerd

“Zelfs bij recycling wordt energie gebruikt, die bespaard kan worden als we minder weggooien.”

gereedschap (het liefst tweedehands) dat je eventueel kunt repareren, plasticvrije producten en planten die zonder bestrijdingsmiddelen zijn gekweekt in turf-vrije potgrond. Gebruik alles zo lang mogelijk en repareer het, als het even kan, in plaats van het weg te gooien. Veel producten die op de vuilnisbelt eindigen, dragen namelijk bij aan de vervuiling van water, lucht en bodem.

Zelfs bij recycling wordt energie gebruikt, die bespaard kan worden als we minder weggooien. Als elke tuinier per seizoen maar vijf nieuwe potplanten minder zou kopen, scheelt dat miljoenen plastic potten. Onze

individuele keuzes om groener te tuinieren lijken dus misschien te verwaarlozen, maar samen kunnen we een enorm verschil maken. En wat jij weggooit, is misschien precies wat een ander zoekt. De kunst is die ander te vinden. Websites zoals 'Gratis af te halen' of 'Weggeefhoek' en plantenruilgroepen op Facebook maken het makkelijk om planten, potten en overbodig gereedschap door te geven.

Je moet een beetje vooruitplannen om afval te beperken en overschotten uit de tuin in goede banen te leiden, maar dat is welbestede tijd. Als je bedenkt welke gewassen je waar, wanneer en in welke hoeveelheden wilt verbouwen (twee of drie courgetteplanten voor een gezin van vier, bijvoorbeeld), hoef je waarschijnlijk minder weg te gooien. Een andere simpele manier om overschotten te voorkomen, is snelgroeiende groenten zoals sla, radijs, rode biet en sperziebonen het hele seizoen vaak en in kleine beetjes te zaaien.

Het risico dat een hele oogst mislukt door ziekte kun je beperken door sterkere variëteiten te kiezen - zoals de ziektebestendige aardappel

'Sarpo Mira' en de tomaten 'Ferline' en 'Lizzano'. Let ook op verborgen afval. Je gooit makkelijk eetbare delen van planten weg zonder te beseffen dat je een mogelijke oogst over het hoofd hebt gezien. In plaats van bloemen die aan knoflookplanten kunnen groeien te composteren, kun je ze ook als smaakmaker gebruiken in salades.

Koop minder vaak nieuwe planten, maar deel vaste kruiden, zaai zaad van je eigen planten en neem stekken. Veel kamerplanten kun je opkweken uit een enkel blad of door uitlopers te laten wortelen in water. En als je zelf je zoveel mogelijk gft-afval composteert (zie pagina 90), hoef je geen compost meer te kopen. Maak verder van herfstbladeren bladcompost en gebruik snoeihout bijvoorbeeld om een takkenril voor tuindieren mees te maken.

Tuinieren in de buurt

Leer (en profiteer) van elkaar door samen met buurtgenoten aan de slag te gaan.

Of het nu gaat om leren composteren, zaden delen of gereedschap uitlenen, een buurttuin (of gemeenschapstuin) is de ideale plek om dat te doen. Een buurttuin is niet hetzelfde als een volkstuin, waarvan je vaak lid moet worden. Een buurttuin is openbaar groen dat aan inwoners ter beschikking wordt gesteld om als tuin in te richten en te onderhouden. Door met

anderen aan de slag te gaan, word je geïnspireerd om in je eigen tuin minder, tweedehands of gerecyclede materialen te gebruiken. Veel tuingroepen toveren verwaarloosde stukken grond om tot groene oases voor iedereen. Kijk in je eigen omgeving of er een buurttuin is waar je bij kunt aansluiten, of begin er zelf één met je buurtgenoten.

WIE WAT BEWAART ...

Het gaat vaak ongemerkt, maar voor je het weet heb je een flinke berg plastic verzameld of voor elke klus een nieuw stuk gereedschap gekocht. Het kan ook anders.

Niet kopen, maar huren

Veel tuingereedschap wordt zelden gebruikt en ligt het grootste deel van het jaar achter in de schuur. Het loont de moeite om bijvoorbeeld heggenscharen en hogedrukspuiten te lenen of te huren. Bij veel bouwmarkten en dergelijke kun je gereedschap huren.

TIP Op steeds meer plaatsen zie je lokale gereedschapsbibliotheken. De meeste vragen een bescheiden bedrag per jaar en de leden kunnen gratis lenen. Voorbeelden vind je op www.geredgereedschap.nl/uitleen.

Kweek wintergewassen

Je moestuin 's winters braak laten liggen is zonde en kan verschraling en beschadiging van de bodemstructuur veroorzaken. Bescherm dus je grond en haal alles uit je moestuin door hem vol te zetten met wintergewassen zoals boerenkool, spruitbroccoli, spruitjes en prei.

TIP Zaai groenbemesters, zoals winterwikke en veldboon, om de bodem te bedekken en vruchtbaarder te maken. Daardoor hoeft je minder gebruik te maken van chemische mest met zijn grote milieu-voetafdruk.

Juiste plant, juiste plek

Als je wel eens een kwakkelende camelia in kalkgrond hebt gezien of zonminnende lavendel in een schaduwhoekje, dan weet je hoe belangrijk het is planten te kiezen die bij jouw omstandigheden passen. Die zien er veel beter uit en gaan langer mee. en dus hoeft je niet steeds nieuwe te kopen.

TIP Veel kamerplanten hebben specifieke licht-, temperatuur- en vochtigheidsbehoeften. Zet een rits vetplanten op een zonnige vensterbank en vul je badkamer met gezonde varens.

Kies vaste planten

Eenjarige gewassen en perkplanten kunnen een grote impact op het milieu hebben vanwege de turf in de potgrond, de plastic potten en het vervoer. Voorkom dat je elk jaar opnieuw moet zaaien of planten door te kiezen voor vaste gewassen zoals splijtkool en aardperen.

TIP Neem vaste planten in plaats van perkgoed: hosta's en heuchera's in de schaduw, alpenanijers en muurfijnstraal in de zon.

Bewaar je eigen groentezaden

Zaadcatalogi zijn verleidelijk, maar moet je echt nog meer pakjes zaad kopen? Zelf geoogst groentezaad is waardevol materiaal dat anders verspild zou worden.

TIP Oogst zaad van gezonde, sterke planten op een droge dag. Het zaad van sommige groenten, zoals pastinaak, kun je het beste het volgende voorjaar zaaien. Andere, zoals tomaten en bonen, kun je een paar jaar bewaren. Vergeet niet je zaden van een etiket te voorzien, zodat je volgend jaar niet voor verrassingen staat!

Maak je oogst in

Om verspilling te voorkomen, kun je overschotten het beste bewaren of meteen verwerken. Van courgettes en tomaten maak je heerlijke chutney en ratatouille die je kunt invriezen. Chilipepers, knoflook en uien kun je drogen en ophangen tot je ze nodig hebt. Of maak er een heerlijke marmelade, jam of pittig tafelzuur van.

TIP Als je meer appels hebt dan je kunt verwerken in appeltaart, kijk dan eens of je er in de omgeving appelsap van kunt laten persen.

Bewaar je eigen lathyruszaad

Lathyrus ofwel pronkerwt is mooi en ruikt heerlijk, zowel in de tuin als in een vaas. Deze eenjarige klimmers zijn makkelijk op te kweken uit zaad, maar je hoeft echt niet elk jaar nieuwe zaden te kopen: je huidige planten leveren met gemak genoeg zaad om volgend jaar je tuin te vullen met geur en kleur.

Ruil met andere tuiniers

Er zijn diverse beurzen waarop tuiniers hun overtollige zaden en planten kunnen ruilen. Zoek online op 'zaden ruilen' of 'planten ruilen' voor data en adressen bij jou in de buurt.

TIP Vaak zit er meer zaad in een zakje dan je nodig hebt. Als je vooruitplant en zaden bestelt met vrienden en burens, heb je de beschikking over een breder assortiment zaden en hou je minder over. En als er geen zadenruilbeurs in de buurt is, kun je er altijd zelf een organiseren. Zie bladzijde 83 voor meer tips.

Repareer je spullen

In plaats van kapot gereedschap weg te gooien, draagt de 'ouderwetse' instelling dat je het doet met wat je hebt en repareert wat stuk is, bij aan een duurzamere toekomst.

TIP Repair Cafés en reparatiewinkels kunnen kapot gereedschap vaak een tweede leven geven. En misschien leer je er zelfs wel hoe je het een volgende keer zelf kunt repareren. Via repaircafe.org vind je een Repair Café bij jou in de buurt.

1 Knip niet al je lathyrusbloemen af, maar laat er een paar zaad zetten. De peulen verkleuren van groen naar bruin. Knip de peulen op een droge dag in de nazomer of herfst af en laat ze drogen. Haal de zaden een paar dagen later uit de peulen en bewaar ze.

2 Gooi de lege peulen op je composthoop en bewaar de zaden per variëteit in enveloppen. Schrijf op elke envelop de oogstdatum en de variëteit. De uiteindelijke planten kunnen wel afwijken van hun moederplant, omdat ze in de open lucht zijn bestoven.

3 Bewaar de enveloppen met zaad op een droge, koude plek. Een koelkast is ideaal! Zaai de zaden vervolgens deze herfst in stevige, herbruikbare potten of volgend voorjaar in de vollegrond.

ILLUSTRATIE: ELIN BROKENSHAW
FOTO'S: SARAH CUTTLE, PAUL DEBOIS, JASON INGRAM, GETTY/BLOODSTONE

Snel en simpel composteren

Verzamel groen en bruin afval en de beestjes doen de rest.

Gebruik een mix van stikstofrijk groen afval, zoals schillen en bladafval uit de tuin, en koolstofrijk materiaal, zoals takjes en karton. Hak alles zo klein mogelijk – vooral het bruine afval – zodat het sneller verteert (scheur karton zo mogelijk in stukjes). Vermijd gekookt voedsel, zuivel en vlees, want dat kan gaan ruiken en ratten lokken. Meng alles door elkaar in een hoop of een speciaal compostvat. Wormen, kevers, bacteriën en schimmels zullen het geheel helpen te verteren. Je kunt de hoop keren als je wilt, maar het hoeft niet. Leeg het vat na zes maanden en neem de kruimelige compost onder in het vat eruit. Doe de rest terug, zodat het nog eens zes maanden kan verteren.

Maak compost van keuken- en tuinafval en gebruik het als mulch of bodemverbeteraar.

Overschotten kun je vaak drogen of invriezen voor later gebruik, zoals chilipepers.

DRAAG JE STEENTJE BIJ

Minder spullen, hergebruik en recycling is net zo relevant in de tuin als in huis en het kan enorm veel voldoening geven als je geen nieuwe spullen en planten koopt, maar gebruikt wat je al hebt. Nieuwe, hightech oplossingen helpen vaak om duurzaam te leven, maar groener tuinieren grijpt terug op het verleden, toen tuiniers hun eigen planten vermeerderden, hun potten hergebruikten en het zaad van hun favoriete bloemen en groenten deelden. Het kost denkwerk om een duurzame tuin te maken, maar het levert des te meer op.

Kijk op: gardenersworldmagazine.nl/groene-school/biodiversiteit

In de komende edities:

• **SEPTEMBER Verminder plasticgebruik.**

Handig maar vervuילend plastic heeft onze tuinen overgenomen. Ontdek hoe je het kunt vervangen door duurzamere materialen en waarom het een aanzienlijk deel uitmaakt van onze ecologische voetafdruk.

• **OKTOBER De kringloop van het leven.**

Dode en afgedankte planten zijn het meest

essentiële ingrediënt in je composthoop. Leer het hoe en waarom van recyclen en blaas je bodem nieuw leven in.

• **NOVEMBER De bodem is de basis.**

Hoe kun je koolstof opslaan, de biodiversiteit verbeteren, voorkomen dat je tuin overstroomt en betere planten kweken? De antwoorden liggen in de grond onder onze voeten.

Stichting NL Bloeit!

Wij kweken bijzonder aantrekkelijke inheemse planten, soorten waar de wilde bijen, vlinders en heel veel andere insecten dol op zijn. In Nederland zijn er nog maar weinig van deze planten in het wild te vinden en jij kunt helpen door juist de inheemse planten in je tuin te zetten. Op een paar vierkante meter kun je al een prachtige wilde weelde creëren.
www.nlbloeit.nl

Inheemse held stelt zich voor

Met inheemse planten help je de biodiversiteit enorm. Ze zijn prachtig, maar helaas niet zo bekend. Elke maand stelt een inheemse plant zich aan je voor, in de hoop een plekje in jouw tuin te krijgen. Ze zullen je niet teleurstellen!

Geel walstro

Galium verum

Ik, geel walstro – voorheen ook echt walstro genoemd – ben een overblijvende plant en kom uit de sterbladigenfamilie (*Rubiaceae*). Ik val op door mijn dichte bloeiwijze met trossen van kleine, felgele en stervormige bloemen. In het wild heb ik van nature een voorkeur voor overwegend droge, voedsel-arme tot matig voedselrijke en basische tot zwak zure bodems. Ik groei vooral op zonnige, droge en open tot grazige plaatsen. Voor in bloemenweides op armere zandgronden ben ik een fantastische plant en eenmaal gevestigd breid ik me voornamelijk uit door ondergrondse uitlopers.

Mijn prachtige bloemen hebben een heerlijke zoete, honingachtige geur en worden met name bezocht door vliegen en kevers die voor de bestuiving en bevruchting zorgen. De bloeiwijze is een lange, tamelijk smalle en rijkbloemige gele pluim. De hoogte varieert tussen 5 en 100 cm en de bloei van mijn bloemen duurt van juni tot de herfst. Mijn gele bloemen worden onder andere gebruikt om de beroemde geel/oranje Engelse Chester-kaas te kleuren.

Mijn naam *Galium* komt van het Griekse woord 'gala', wat melk betekent. Mijn melksap kan namelijk worden gebruikt om kaas te stremmen. Het woord wal in walstro komt van het Middenduitse woord 'wel', dat wieg betekent. In het Engels hebben walstro-soorten het woord 'bedstraw' in de soortnaam zitten. Het zou een oud gebruik zijn om bij de geboorte van een kind (wal-)stro in de wieg te leggen. Andere aanverwante *Galium*-soorten zijn liebevrouwebedstro (*Galium odoratum*), kleeftkruid (*Galium aparine*), glad walstro (*Galium mollugo*) en moeraswalstro (*Galium palustre*).

Ik ben in de (sier)tuin bijvoorbeeld goed te combineren met kleine pimpernel, steen-anjer, grasklokje, ruige weegbree, blaas-silene, veldsalie, grote tijm, kleine ratelaar, zandblauwtje, gewone margriet, slangenkruid, wilde marjolein, gewone agrimonie en bevertjes.

Terug naar de natuur

Wil je natuurlijker tuinieren
maar weet je niet hoe? **Sally
Nex** laat zien met welke simpele
stappen je kunt beginnen.

Natuurherstel, of 'rewilding', is helemaal de trend. Je ziet het in ongemeende bermen vol fluitenkruid en in de tuinen van landhuizen, waar de voorheen onberispelijke gazons steeds vaker plaats maken voor wildebloemenweiden.

Bij rewilden gaat het erom dat je de controle teruggeeft aan de natuur. Je doet een stap terug, laat de grasmaaier en de handvork een tijdje in de schuur en laat grassen en wilde bloemen zich vrijelijk uitzaaïen. In wilde tuinen laat je dood materiaal verteren, waardoor koolstof wordt ingesloten (en je meteen de klimaatverandering bestrijdt). Je laat de natuurlijke biodiversiteit van je tuin een gezond evenwicht hervinden.

Veel van wat we dachten te weten over tuinieren komt erdoor op zijn kop te staan. Met behulp van pioniers op het gebied van rewilden hebben we daarom op een rijtje gezet wat jij kunt doen om de wilde ziel van je tuin te ontketen.

Grootschalig en kleinschalig

Op het eerste gezicht lijkt natuurherstel weinig te maken te hebben met tuinen. Wanneer als doel gesteld wordt dat een bepaald percentage land wordt teruggegeven aan de natuur, gaat het over nationale parken: breed opgezette oplossingen om verdwijnende diersoorten te redden, die door verstedelijking en intensieve landbouw worden verdreven.

Bij grootschalige rewilding laat je bossen en graslanden herstellen zonder menselijke tussenkomst. Ook herintroduceer je verdwenen diersoorten om habitats op natuurlijke wijze in stand te houden. Langhoornrunderen dwalen over het verwilderde boerenland bij Knepp Castle in Sussex en in rivieren van Devon tot Schotland leven er na 400 jaar weer bevers. Hun dammen kunnen volgens onderzoek van de Britse beverbescherming overstromingen met maar liefst zestig procent terugdringen.

Dat is allemaal goed en wel, maar in de meeste tuinen is voor een langhoornrond geen plek.

Jouw tuin en die van je buren vormen een mozaïek van wetlands (vijvers), rotsachtige aardlagen (muren), bosranden (borders met heesters en bloemen) en grasland (gazons). En elk dier daar kan helpen het evenwicht te bewaren, van slakken tot lieveheersbeestjes tot egels – plus één zoogdier dat het ecosysteem vormgeeft (jij).

Als je vanuit dit perspectief naar tuinen kijkt, ziet alles er anders uit. Vanuit het oogpunt van een insect is een keurig gazon een woestijn en zijn planten die met insecticiden zijn bespoten ronduit gevaarlijk. En is 'onkruid' voedsel. "Allereerst moet je jezelf rewilden", zegt botanicus dr. Trevor Dines. "Het is essentieel dat je anders gaat denken."

Dr. Dines was initiatiefnemer van 'No Mow May', de jaarlijkse oproep in het VK om niet te maaien en je gazon te laten groeien.

Stop met maaien en je zult er versteld van staan hoeveel verschillende wilde bloemen er verschijnen.

Verwilder je gazon

Om een bloemenwei te maken, kun je kapitalen uitgeven aan duur, commercieel geproduceerd zaad van wilde bloemen. Of je kunt gewoon je grasmaaier laten staan en de duizenden zaadjes van inheemse wilde bloemen in de grond onder je gazon tot leven laten komen.

ZO DOE JE HET

1 Maai het gras in het voorjaar liever niet, maar laat het gewoon groeien. Maai paden langs of door het gras zodat het er wat verzorgder uitziet, als je dat wilt, en wieden woekeraars zoals bramen.

2 Verplant pollen uitgezaaide wilde bloemen, zoals dagkoekoeksbloem of margrietten (rechts) als je ze elders in de tuin aantreft, of koop een paar turfvrrije plugplanten om meer wilde bloemen te krijgen.

3 Maak wat ruimte in het gras en plant je pollen of plugplanten even diep als ze oorspronkelijk groeiden. Geef water.

4 Maai het gras aan het eind van de zomer met een zeis of trimmer en hark het afval weg. Doe een helft in augustus en een helft vroeg in het voorjaar. Zo kunnen wilde bloemen zich uitzaaïen en blijft er dood materiaal achter waarin overwinterende insecten kunnen schuilen.

Zelfs kleine vijvers kunnen goed zijn voor tuindieren, zoals in dit ontwerp van Frances Tophill.

Dit initiatief, Maaimeiniet, wordt sinds een paar jaar ook in Nederland en België georganiseerd. Na één maand is je gazon bezaaid met nectarrijke boterbloemen, madeliefjes en klaver. Stukken die je het hele jaar niet maait, worden een zee van wilde bloemen. Daar moet je even aan wennen, want veel van die wilde bloemen zijn zuring, brandnetels of paardenbloemen. Maar die zijn allemaal essentieel voor de tuindieren en als je ze laat groeien, krijgt het ecosysteem van je bodem een enorme boost.

Maar rewilding is meer dan alleen maar je tuin zijn gang laten gaan. Het is niet zo dat je gewoon niets doet, maar je doet dingen op een milieuvriendelijke manier en creëert een dynamische ruimte waarin verschillende soorten kunnen samenleven. In het wild verstoren dieren voortdurend de bodem, door te graven of de grond kaal te grazen, waarna zaad van wilde bloemen kan ontkiemen. In de tuin imiteer je deze natuurlijke processen door al te enthousiaste woekeraars uit te graven en afval na de jaarlijkse maaibeurt weg te harken.

Natuurlijke selectie

Een voorbeeld nemen aan de natuur betekent ook dat je geen gekochte bomen plant, maar spontane zaailingen van de lijsterbes of meidoorn koestert, en dat je in plaats van vogelhuisjes en voedsilo's inheemse hagen kiest waarin broedende vogels beschutting en voedsel vinden.

En het leukste is dat je ook als je dit allemaal doet toch een mooie tuin kunt hebben. Fergus Garrett, tuinbaas van Great Dixter in Oost-Sussex, geeft leiding aan een van de meest intensief bewerkte, publiek toegankelijke siertuinen van Engeland. Maar veel van zijn technieken komen zo uit het handboek voor rewilding – van de wolken fluitenkruid in de Long Border tot het niet repareren van mortel vol gaten en gebarsten hekken, zodat ze een habitat worden voor allerlei beestjes. Toen de tuin werd gecontroleerd op biodiversiteit bleek dat het er wemelde van het leven.

Fergus beschouwt wat hij doet niet als rewilden: "Ik keek naar fluitenkruid en dacht:

als dat een exotische plant was, zouden mensen er een tientje voor betalen", zegt hij. Hij voegt eraan toe dat bezoekers vaak tot tranen toe geroerd zijn als ze het zien bloeien. "Ons leven is te beschaafd", vindt Fergus. "We verlangen naar een beetje wildernis, al beseffen we dat misschien niet."

Uit een enquête bleek dat meer dan 80 procent van de Britse bevolking voorstander was van rewilden*. Maar het is geen onverdeeld populair idee: boeren vrezen dat de voedselzekerheid in gevaar komt en plannen om de wilde lynx uit te zetten in Northumberland stuitte op grote weerstand. En Fergus krijgt geregeld klachten over het 'onkruid' in zijn borders.

Maar volgens Jack Wallington, tuinontwerper en fervent pleitbezorger van rewilding, horen tuiniers de roep van de wildernis sterker dan ooit. "We beginnen in te zien dat het doel van een tuin is een prachtige plek te zijn die ons rechtstreeks met de natuur verbindt", zegt hij. "We zijn getuige van de grootste ontwikkeling in tuinen ooit."

1

2

3

Nog drie manieren om je tuin te verwilderen

1 Maak in de schaduw hopen van houtafval dat overblijft na het snoeien van bomen, heesters en rozen. Zo maak je een vijfsterren-hotel voor vliegende herten, kikkers en padden, en geef je koolstof terug aan de bodem. Begraaf eerst de grootste houtblokken half in de grond en stapel de rest erbovenop.

2 Gemengde inheemse hagen kunnen net zoveel koolstof vasthouden in de bodem als bos – en het zijn ontzettend waardevolle wilde habitats. Ze zijn rommeliger en breder dan een formele haag, dus geef ze voldoende ruimte. Herplant zaailingen van meidoorn, hazelaar en sleedoorn als je kunt, of koop een mix van hagen op kale wortel in de winter. Plant ze 30 cm uit elkaar in dubbele, zigzaggende rijen.

3 Als iets er mooi uitziet, laat het staan! Veel 'onkruid' geeft extra kleur aan je tuin, van het roze robertskruid en het vrolijke madeliefje tot de felgele boterbloem (links) en stinkende gouwe. Zelfs de roestbruine bloemen van zuring zijn mooi en ze zijn een belangrijke voedselbron voor motten en vlinders.

Verwildering in actie

- ▣ **Arboretum Oostereng**, Wageningen.
arboretumoostereng.nl
- ▣ **Geerbos en Insectentuin**, Veghel.
www.ivn.nl/afdeling/veghel/
geerbos-en-insectentuin

- ▣ **Galerie de Pieper**, Opperdoes.
galeriedepieper.nl
- ▣ **Priona Tuinen**, Schuinesloot.
tuinkamer-priona.nl

Inclusief een gemakkelijke aansluiting op de regenpijp

Veel water, maar toch een compacte regenton

De rechthoekige muurtank heeft een inhoud van maar liefst 276 liter. Je kunt dus véél water opvangen, langer putten uit je regenwatervoorraad en tonnen drinkwater besparen. Door de handige peilslangindicator zie je aan de buitenkant hoeveel water er nog in je tank zit. Ondanks de gigantische inhoud is deze tank een aanrader voor niet al te grote tuinen, want hij oogt compact. Ook zorgt het rechthoekige formaat ervoor dat de ruimte optimaal benut wordt. Gaten boren voor de kraantjes is niet nodig. De tank sluit je aan op de regenpijp zoals je dat met de meeste regentonnen doet.

Praktische informatie

- Hoogte: 134,5 cm
- Breedte: 58,5 cm
- Diepte: 39,5 cm
- Inhoud: 276 liter
- Wordt geleverd met aansluitset, tapkraantje, ontwateringskraan en peilslangindicator.

Duurzaam bij droogte: **UV-bestendige regentonnen van Nature®**

In tijden van droogte is het fijn als je zonder schuldgevoel je planten water kunt geven. Dat doe je natuurlijk met water dat je eerder hebt opgevangen in een regenton! Van Nature® mochten wij twee regentonnen uit hun uitgebreide assortiment testen: het vaasmodel en de regentank waar maar liefst 276 liter in past.

Investeren in grote regentonnen

Het klimaat verandert en als gevolg daarvan ervaren we lange periodes van warmte en droogte, afgewisseld met flinke stortbuien. Dat levert een probleem op voor je tuin. Zo zul je in de droge periodes moeten sproeien of bijgieten om je planten te laten overleven. Verder geven bloemen in zulke periodes bijvoorbeeld minder nectar en stuifmeel voor insecten als het erg droog is. Bovendien neemt een droge grond minder goed water op als het dan na een periode van droogte eindelijk gaat regenen. Allemaal redenen dus om je tuin van water te blijven voorzien. Maar sproeien en gieten met drinkwater is natuurlijk niet duurzaam.

Als je veel kuipplanten hebt, weet je het al: potten en bakken drogen sneller uit en hebben meer water nodig dan planten in de volle grond. Dit is wellicht geen duurzame manier van tuinieren voor de lange termijn, maar soms heb je geen andere keuze. Een duurzame oplossing is om voor het watergeven regenwater te gebruiken. Tijd dus om te investeren in grote regentonnen die veel water kunnen opvangen!

Wij installeerden deze uv-bestendige regentonnen in de periode dat er ruim een maand geen regen viel. Je kunt je ons geluk voorstellen toen de regentonnen volstroonden tijdens een paar flinke buien.

Een regenton en vaas in één

De vaasvormige 2-in-1 regenton van Nature® heeft een feature waar wij als tuinliefhebbers heel blij van worden: een afneembare plantenbak. Vul hem met je favoriete planten of bloemen en je maakt van de regenton een eyecatcher in je tuin. Hoewel het elegante model slank oogt, heeft het ruimte voor maar liefst 230 liter water. Daarmee kun je heel wat planten water geven. Het kraantje is heel gemakkelijk te installeren: met een kruiskopschroevendraaier draai je de stopper er gemakkelijk uit. Voor de koppeling naar de regenpijp moet je nog wel een gat boren.

Praktische informatie

- Hoogte: 110 cm
- Doorsnede boven: 60 cm
- Doorsnede onder: 44 cm
- Inhoud: 230 liter
- De aansluitset voor de regenpijp is apart verkrijgbaar.

Aan de slag

Er is altijd genoeg te doen in de tuin, maar de taken verschillen per seizoen. In deze rubriek vind je alle tuintaken die handig zijn om deze maand uit te voeren. Loop de handige checklists na en hou zo makkelijk je tuin bij.

Deze maand

- 100 Monty's maand**
Monty vermeerderd vingerhoedskruid en verzorgt tomaten.
- 104 Bloemen in augustus**
Top chrysanten en oogst zaad van riddersporen.
- 106 In de kas**
Oogst paprika's en stek echeveria's.
- 108 Groente en fruit**
Plant vroege zomerkolen en geef wortelen water.
- 110 Algemene tuintaken**
Pak kruipend onkruid aan en deel slangenbaard.

Snoei cosmeastengels tot de helft terug om zijscheuten te stimuleren die tot in de herfst bloeien.

Monty's maand

Augustus is niet de productiefste maand (dat is september) maar in geen enkele andere maand bereikt zoveel een hoogtepunt. De dagen zijn warm, al worden ze korter. Planten reageren op de warmte en voelen de drang om nog snel te bloeien en zaad te zetten voordat de zomer voorbij is.

Maar je kunt die drang om bloemen en dus zaad te produceren intomen, vooral bij planten die oorspronkelijk dichter bij de evenaar groeien en vaak

vorstgevoelig zijn. Dat komt doordat ze meer op warmte reageren dan op licht. Dus als het redelijk warm blijft, ook al wordt het herfst, zullen ze blijven bloeien. Cosmea, bijvoorbeeld, afkomstig uit Mexico en Zuid-Amerika, kun je weken langer laten bloeien – niet alleen door te koppen, maar ook door de plant tot wel de helft terug te snoeien zodat er nieuwe zijscheuten ontstaan, waaraan weer langer bloemen groeien.

Vingerhoedskruid vermeerderen

Eén ding is zeker: van vingerhoedskruid heb je nooit te veel. Gezien de duizenden zaadjes die elke plant produceert, zou je denken dat de natuur zelf wel elke zomer voor een nieuwe groep prachtige planten zou zorgen, maar helaas hebben ze soms een helpende hand nodig.

Vingerhoedskruid is een tweejarige plant (al gedraagt het zich soms als een kortlevende vaste soort). Het ontkiemt en groeit dus in zijn eerste zomer en bloeit en zet zaad in het jaar erna, waarna

de moederplant gewoonlijk afsterft. Wij zaaien hier vingerhoedskruid de hele zomer door: in mei de verschillende cultivars, en in juni en juli oogsten we de zaden van onze eigen rijpende planten. We strooien de kleine zaadjes vervolgens in een zaaibak en verspenen de zaailingen die hieruit verschijnen naar hun eigen losse modules.

Vandaaruit kunnen ze in principe rechtstreeks worden uitgeplant naar hun uiteindelijke standplaats, maar die is op dat moment vaak al bezet. De meeste jonge plantjes

verpotten we dus in augustus naar afzonderlijke potten van 7 cm, waarin ze goede wortels kunnen ontwikkelen. Tussen oktober en april planten we ons vingerhoedskruid dan eindelijk uit.

De planten zijn volledig winterhard en hoeven dus niet speciaal beschermd te worden. Als je geen potjes of ruimte hebt om ze te bewaren, kun je de plugplantjes in rijen in een zaaibak in de vollegrond uitplanten en het volgende voorjaar naar hun definitieve standplaats verhuizen.

Verhuis jong vingerhoedskruid van modules naar afzonderlijke potjes als je er nog geen plaats voor hebt in je borders.

Snoei kruisbessen na de oogst zodat ze compact en gezond blijven.

Steun cordon-kruisbessen verticaal of in een hoek van 45 graden.

Snoei geleide kruisbessen

Ik ben dol op kruisbessen in al hun verschijningsvormen: taart, mousse, crumble, jam, puree of gewoon gestoofde kruisbessen, die met wat yoghurt een heerlijk begin van een zomerdag zijn.

Ik kweek mijn kruisbessen zowel als struiken als in de leivorm van cordons (snoeren), en die laatste moeten meteen na de oogst worden gesnoeid. Snoei alle zijscheuten terug tot goede sporen (meestal 2-3 cm) en

bind het cordon stevig aan, hetzij verticaal, hetzij in een hoek van 45 graden. Daarvoor moet je veel bladeren verwijderen, maar wees doortastend, want goede ventilatie tussen cordons houdt ze gezond. De vruchten groeien aan sporen die minstens een jaar oud zijn, dus nieuwe aanwas zal volgend jaar geen vrucht dragen. Geef ze tot slot water en een mulch en je hebt er tot zeker volgend voorjaar geen omkijken meer naar.

TOMATEN

Met ons weer is het altijd maar afwachten of tomaten die volle, intense smaak ontwikkelen die alleen een hete zon kan geven, maar in de loop van de maand zullen de vruchten gestaag rijpen. Het helpt als je je planten kaliumrijke voeding geeft. Ik haal ook blaadjes die rijpende vruchten bedekken weg, zodat ze meer zonlicht krijgen. Daardoor worden ze zoeter en sneller rijp.

Verwijder de onderste blaadjes van tomatenplanten, zodat de vruchten maximaal zonlicht krijgen.

Checklist

- ☐ Blijf kruiden oogsten om de bloei uit te stellen en nieuw blad te stimuleren.
- ☐ Oogst tomaten, bonen, courgettes en suikermais.
- ☐ Zaai wintergroenten en duizendkoppige kool voor late oogsten.
- ☐ Stek ooievaarsbek en schildpadbloem.

Puzzel & win

Vul de puzzel in en maak kans op de speciale uitgave
Zaai een tuin - Kweek je hele tuin op uit zaden.

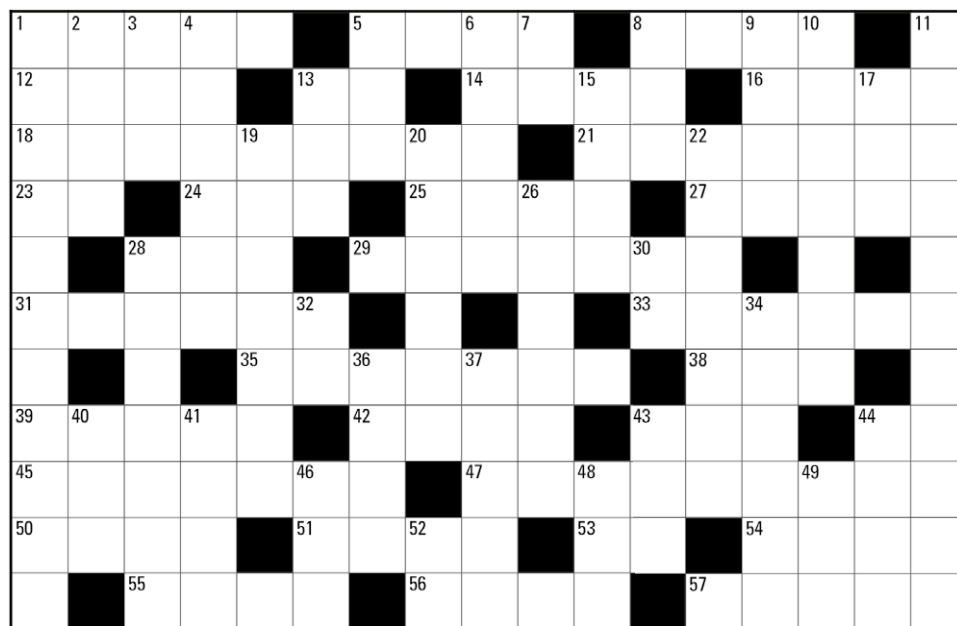
Kruiswoordpuzzel

horizontaal

1 dekkleed **5** bewaarkluis **8** gemeen **12** aardworm **13** peuter **14** geen enkele uitgezonderd **16** compromis **18** antwoord op vraagstuk **21** deel der wiskunde **23** rund **24** plaats in België **25** een van de Verenigde Staten **27** karakteristieke geur **28** Chinese deegwaar **29** diplomatenkoffer **31** spekrand **33** pendelaar **35** krioelen **38** vissenorgaan **39** adellijke **42** smeermiddel **43** zwarte kleverige stof **44** muzieknoot **45** van bepaald metaal **47** groep spoorwagens **50** Engels kostschoolstadje **51** en ook niet **53** theelepel (afk.) **54** groene siersteen **55** gebouw **56** fijne veertjes **57** christelijk feest

verticaal

1 speurder naar dieren **2** wijes **3** opstootje **4** uitholling door stromend water **5** sportartikel **6** blaasinstrument **7** oude lengtemaat **8** deel van het oor **9** bladnerf **10** zeer raadzaam **11** bolwerken **13** Verenigde Staten **15** ver in de tijd **17** behoeftig **19** vogel **20** metaal **22** bakplaats **26** vroeger **28** modieus type **30** volmaakt **32** lidwoord **34** tweewielig karretje **36** geluidswaer **37** steendruk **40** snoes **41** rivier in Rusland **43** tablet **44** denkvermogen **46** stuk **48** naaldtekening **49** draagzak **52** compact disc

Breng de letters uit de genummerde vakjes over naar de gelijkgenummerde vakjes van de oplossingbalk.

36	18	48	24	49	13	25	51

Zaai een tuin

Zaaien is een heerlijke tuinbezigheid. De keuze aan planten die je op deze manier kan opkweken is tientallen malen groter dan wanneer je afhankelijk bent van het kopen van planten. Ook is het heel erg veel goedkoper. Voor een paar euro zaai je armen vol bloemen,

een tuin vol pracht en een buik vol eten. Daarom is er deze speciale uitgave boordevol kweek- en zaaitips, de beste soorten en variëteiten om te zaaien, kalenders om te weten wat je wanneer moet zaaien en oplossingen voor veelvoorkomende zaai problemen.

WIN!

Vul het antwoord vóór 22 augustus 2023 in op www.gardenersworldmagazine.nl/puzzel

Top chrysanten

Verwijder de groeitoppen uit chrysanten. Daardoor zullen er meer zij scheuten groeien en bloeien er dit najaar meer kleine bloemen in plaats van één grote bloem bovenin.

Hou het zachte topje tussen duim en wijsvinger en knijp het af met je nagels. Een erg lange stengel kun je inkorten met een snoeischaar. Zorg dat er genoeg bladeren overblijven waarboven nieuwe zij scheuten kunnen groeien.

Toppen vertraagt de bloei een beetje, maar doordat de kleinere zij scheuten hun bloemen na elkaar openen, kun je wel langer van de bloei genieten.

Stimuleer meer bloei door het zachte topje af knijpen.

SNELLE OPLOSSINGEN

Plant colchicumbollen (herfsttijloos) op een zonnige plek in de vollegrond en geniet jaar na jaar van de bloemen.

Plant de bollen 10 cm uit elkaar en met het topje net onder het oppervlak.

Draag handschoenen, want sommige mensen zijn allergisch voor de bloembollen.

STAP VOOR STAP

Bemest rozen

Geef je doorbloeiende rozen met vloeibaar zeewier de kracht om tot ver in de herfst te blijven bloeien. Zeewier bevat veel sporenelementen en in sommige soorten voeding zitten extra voedingsstoffen om de groei nog meer te versterken. Haal voor het gieten onkruid rond de voet weg, zodat je niet ook dat bemest.

1 Controleer op de fles de juiste dosis voordat je geconcentreerd vloeibaar zeewier afmeet in de dop, die als het goed is maatstrepen heeft.

2 Giet het concentraat in een lege gieter, zodat het als je de gieter met water vult gelijkmatig oplost zonder dat je hoeft te roeren.

3 Giet de voeding op een zachte, bewolkte dag rechtstreeks op de wortels van de rozen. Zo kan de plant de voeding zo efficiënt mogelijk opnemen.

Rommelige, zich uitdijende geraniums snoeien maakt je borders netjes en verlengt de groei.

Snoei winterharde geraniums

Stimuleer nieuwe groei en meer bloemen door de rommelige stengels van ooi-evaarsbek die inmiddels alle kanten op groeien terug te snoeien. Winterharde geraniums, vooral de variëteiten

met hoge stengels, hebben de neiging over hun burens in de border te gaan hangen, dus die hebben er ook profijt van.

Wied eventueel onkruid dat zich onder het blad verstopt heeft en

geef bij droog weer water om nieuwe groei te stimuleren. Vooral sterke winterharde geraniums die de hele zomer bloeien, zoals 'Rozanne' en 'Orion', willen nog wel eens te veel plek innemen.

Checklist

- ❑ Blijf bij droog weer camelia's goed water geven, het liefst regenwater.
- ❑ Leg rododendrons af door buigzame uitlopers naar de grond te buigen en vast te pinnen.
- ❑ Kijk vooruit en koop voorjaarsbollen om dit najaar te poten.
- ❑ Oogst snijbloemen in de koelte van de ochtend en zet ze meteen in een emmer water.
- ❑ Controleer planten 's avonds op slakken en pluk de diertjes weg.

TIP

Snoei nu krachtige groene uitlopers van de blauweregen (*Wisteria*), zodat je volgend jaar meer bloemknoppen hebt. Snoei na de bloei zachte uitlopers van dit jaar terug tot vijf of zes blaadjes vanaf hun begin.

Kop floxen

Blijf de uitgebloeide knoppen van vlambloemen of floxen (*Phlox*) afknippen, want die willen nog wel een tijdje blijven doorbloeien.

Knip niet slechts een stukje af, maar snoei het hele bloemhoofd zodra het verwelkt. Knip het met een

snoei- of bloemenschaar af net boven het punt waar nieuwe bloemknoppen verschijnen.

Sommige jongere stengels zullen ook, zodra ze meer licht krijgen, uitgroeien om te bloeien. Gooi het afval op de composthoop.

Knip het verwelkende bloemhoofd net boven nieuwe knoppen af.

Gevallen zaad van juffertjes-in-het-groen ontkiemt deze herfst.

Laat winterharde eenjarigen zaad zetten

Zorg volgend jaar voor een overvloed aan bloemen door nu je winterharde eenjarigen zaad te laten zetten.

Goede voorbeelden van geschikte bloemen zijn juffertjes-in-het-groen, goudsbloemen en slaapmutsjes. De zaden vallen op de grond en ontkiemen dit najaar of komend voorjaar op de plek waar ze terechtkomen.

Je moet de zaailingen misschien wel uitdunnen en opletten op erg lichte grond, want deze planten doen het daarop soms iets té goed.

STAP VOOR STAP Zaad van riddersporen oogsten

Controleer of de zaadhoofden van je riddersporen aan de plant goed gedroogd zijn en zich openen.

Schud een of twee vliesjes uit boven je hand, zodat er wat zaad uit valt. Gezond zaad is stevig en droog. Bewaar het zaad op een koel, droge en donkere plek en zaai het vroeg in het volgende voorjaar, zodat de tuin in de zomer vol staat met gratis, bloeiende riddersporen.

Je kunt het zaad van riddersporen het beste bewaren in een afgesloten blik in de koelkast.

1 Kies een droge, rustige dag om rijpe zaadhoofden te oogsten. Knip ze af en hou ze rechtop, zodat er geen zaad uit de bovenkant valt.

2 Trek het kaf van de bloemstengel, leg het in je hand en druk er zachtjes op, zodat het opengaat en het zaad vrijkomt. Gooi de lege vliesjes weg.

3 Doe het zaad in een envelop met daarop de datum en de naam van de plant. Bewaar het zaad in de koelkast in een blik tot je het volgende voorjaar kunt zaaien.

STAP VOOR STAP Halfrijpe stekken nemen van eikenbladhortensia's

Stek de eikenbladhortensia (*Hydrangea quercifolia*) nu de jonge uitlopers harder worden voor de winter. Stekken neem je van de jongste, niet-bloeiende uitlopers, die in deze tijd van het seizoen 'halfrijp' zijn.

Zet de stekken uit het directe zonlicht en lucht ze regelmatig om schimmelrot te voorkomen. De stekken zullen wortelen vóór de winter, maar verpot ze pas als ze in het voorjaar de eerste tekenen van groei vertonen.

1 Snijd de onderste blaadjes met een scherpe snee zo dicht mogelijk bij de stengel af en laat slechts één of twee bladparen bovenaan zitten.

2 Snij de bladeren haaks op de hoofdnerf doormidden om waterverlies te beperken en de stek beter te laten wortelen.

3 Kort de stek in tot zo'n 10 à 15 cm en zorg dat je onderaan een intacte knop houdt.

4 Steek meerdere stekken langs de rand van een diepe pot met universele stekgrond. Geef water en bedek de stekken met plastic zodat ze vochtig blijven.

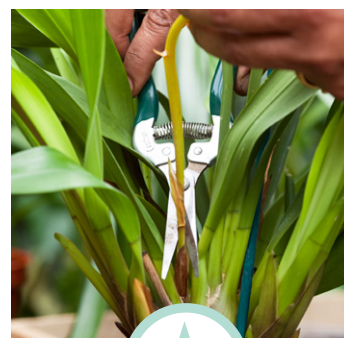
Ondersteun paprika's als je ze afknipt zodat de stengel niet scheurt.

Oogst paprika's

Oogst paprika's naarmate ze rijpen. Aan elke plant zullen vruchten in verschillende rijpingsstadia zitten. Rijpe paprika's zijn egaal van kleur, voelen zwaar en stevig aan en hun schil glanst.

Knip de rijpe vruchten met een schone, scherpe snoeischaar van de plant. Ondersteun de vrucht met één hand terwijl je hem afknipt. Zorg ervoor dat het steeltje aan de paprika zo lang mogelijk is, want dat komt de houdbaarheid alleen maar ten goede.

Eet de geoogste paprika's zo snel en zo vers mogelijk. Ze zijn vervolgens nog een dag of twee houdbaar op een koele, donkere plek – bij voorkeur niet in de koelkast, want daar is het te koud.

TIP

Zet als je met vakantie gaat potten bij elkaar, zodat je een vochtige atmosfeer creëert. Geef je planten water, kop ze en verwijder bloemknoppen die op uitkomen staan.

Geprepareerde hyacinten oppotten

Pot nu wat geprepareerde hyacintenbollen op, zodat ze met Kerstmis bloeien. Geprepareerde bollen hebben een warmtebehandeling ondergaan om ze eerder dan normaal te laten bloeien.

Check hoe lang het duurt voor je bollen gaan bloeien, want dat verschilt per variëteit, maar de meeste komen 13-15 weken nadat ze zijn opgepot in bloei. Zet de onderkant van de bol in een pot met universele potgrond en zorg dat het puntje van de bol er ruim boven uitsteekt. Geef water, dek af en zet op een koele, donkere plek (zoals in een garage) zodat de wortels kunnen groeien.

Plant geprepareerde hyacintenbollen nu zodat ze met kerst bloeien.

Haal uitlopers weg nadat zich vruchten hebben gevormd.

Help meloenen te rijpen

Knip het gebladerte boven meloenen weg zodat ze meer kunnen opzwellen en gelijkmatiger rijpen. Zo kan er meer licht bij de vrucht komen en wordt de groei van die uitlopers tijdelijk geremd.

Knip de toppen van alle hoofd- en zijscheuten terug tot een paar

knoppen vanaf de vruchten. De plant zal meer zijscheuten maken, dus doe daarmee hetzelfde als ze boven de vruchten uitkomen. Hou de plant goed vochtig en blijf de vruchten tijdens het rijpen elke week kaliumrijke vloeibare mest geven.

10
MINUTEN
OVER

Zaai nu wintersla om te zorgen voor een grotere voorraad verse, voedingsrijke slablaadjes. Zaai het zaad dun in modules, 2-3 zaadjes per vakje, en bedek met een laagje gezeefde potgrond of vermiculiet.

Checklist

- ☐ Geef opgepotte cyclamen in rust water om hun groei op te starten.
- ☐ Poot voorgekiemde pootaardappelen in groeizakken zodat je met kerst kunt oogsten.
- ☐ Laat geoogste chilipepers een week drogen voor je ze bewaart.
- ☐ Blijf tomaten, komkommers en aubergines kaliumrijke voeding geven.

STAP VOOR STAP Echeveria's stekken

Je kunt echeveria's makkelijk vermeerderen door bladstekken te nemen. Als een blad van de plant op de grond valt, kan uit het weefsel onderaan een miniplantje groeien. Door voorzichtig blaadjes los te trekken, kun je deze natuurlijke methode kopiëren. Hou de stekken licht en droog en steek ze dan in potgrond met vochtig gemaakt scherp zand.

Na een week of vier vormen zich miniplantjes. Geef ze water, zodat ze makkelijker wortelen. Geef pas weer water als de grond droog is. Jonge plantjes zijn 's winters vrijwel in rust, maar maken in het voorjaar een groeispruit.

1 Kies bij de voet van een gezonde plant een blad zonder plekken. Draai het eraf met je hand. Er blijft een klein litteken achter op de stengel van de plant – zo zie je dat de onderkant van het blad intact is.

2 Zorg dat de onderkant van de stek schoon is en leg het op een stukje krant (niet in de zon) zodat het weefsel kan drogen. Laat de stek minstens 24 uur drogen zodat de wond kan helen.

3 Zet de stekken met de onderkant in potgrond met scherp zand. Geef eerst de potgrond water, laat het wegvloeien en zet dan de stekken erin. Zorg voor voldoende ruimte tussen de stekken.

Begin met uien oogsten

Check je uien, want je zult ze al gauw kunnen oogsten en drogen voor opslag. Uien zijn klaar om geoogst te worden als het blad over de gezwollen bol hangt en geel wordt. Haal ze met

een vork uit de grond en laat ze in een onbedekte bak drogen in de zon.

Zorg dat elke ui bloot ligt en zet de bak binnen als het regent. Laat het blad zitten, zodat het vanzelf afsterft.

Als de schillen en het blad volledig droog zijn, trek je het blad eraf en bewaar je de uien in een net. Je kunt ook een uienstinger vlechten die je op een koele plek hangt.

Haal uien zonder ze te beschadigen met een vork uit de grond.

Checklist

- ☐ Maak nieuwe aardbeienplanten door uitlopers vast te pinnen, zodat ze kunnen wortelen.
- ☐ Zaai oosterse groenten zoals paksoi en Chinese kool voor een late oogst.
- ☐ Oogst bonen, rode biet, courgette, sla en tomaten.
- ☐ Vries overtollige kruiden in of droog ze, zodat je ze later in het jaar kunt gebruiken.

TIP

Zaai een groenbemester in een leeg stukje grond dat achterblijft zodra je iets geoogst hebt. Zo voorkom je dat zich daar onkruid vestigt en verbeter je de vruchtbaarheid. Zaai het zaad in de vollegrond, hark het erdoorheen en geef water.

SNELLE OPLOSSINGEN

Blijf basilicum, koriander en peterselie bij warm, droog weer goed water geven, zodat ze niet doorschieten. Breng na het gieten 2 cm goed verteerde compost aan rond de voet van de kruiden als je tuiniert op erg doorlatende zandgrond.

FOTO'S: SARAH CUTLER; PAUL DEBOIS; TIM SANDALL

STAP VOOR STAP Vroege zomerkolen planten

Als je nu kolen plant, kun je ze volgend jaar vroeg in de zomer oogsten. Kool gedijt het best in stevige, basische grond, dus zet die niet in grond waarop net stalmest is aangebracht. Goed verteerde stalmest van vorige winter is geen probleem.

Wied onkruid voor het planten, hark de grond egaal en verwijder steentjes en andere rommel. Gebruik vlindernetten om te voorkomen dat koolvliegen eitjes leggen in je groente – en ook om duiven weg te houden.

1 Maak met een troffel een gat dat breed genoeg is voor de wortelkluif en diep genoeg om de stengel tot het eerste echte bladpaar in te begraven.

2 Zet de plant in het gat en druk de aarde aan, rond de voet iets dieper zodat je efficiënt water kunt geven. Zorg dat het onderste deel van de stengel onder de grond zit.

**20
MINUTEN
OVER**

Eerder gezaaide spinazie kan gaan doorschieten, dus begin nu een nieuwe ronde. Maak een ondiepe zaaivoor, bevochtig de grond met een gieter met sproeikop en strooi gelijkmatig zaadjes in de voor. Bedek het zaad en plaats een label.

Snoei nu step-over appels

Geef de zijscheuten van step-over en leiappels een knipbeurt. Kort elke zijwaartse tak met een schone snoeischaar in tot drie knoppen boven het punt waar de tak uit de hoofdstam komt. Als je deze 'spoorsnoei' in de zomer uitvoert, zorgt dat voor minder gebladerte en ontwikkelen zich meer bloemknoppen op de korte sporen.

Als kers op de taart komt er zo meer licht bij het rijpende fruit en verwijder je met het snoeisel ook luizen. Het zachte snoeisel kan op de composthoop.

Snoei elke zijwaartse tak terug tot drie blaadjes vanaf de stam.

Oogst pruimen als ze meegeven wanneer je er zachtjes op drukt.

Oogst rijpe pruimen

Doe je geoogste pruimen in een kom die niet te diep is, anders beschadigt het gewicht de vruchten onderin. Pruimen zijn rijp als ze van kleur veranderen, het vruchtvlees wat meegeeft als je erop duwt en de

pruim makkelijk loslaat. Voelt hij hard aan, laat hem dan nog even hangen.

Pluk het rijpe fruit en bewaar het op een koele plek – in de koelkast als je daar ruimte hebt. Een teveel aan pruimen kun je koken of inmaken.

PAS OP VOOR Aardappelziekte

Controleer je aardappelen en tomaten op tekenen van aardappelziekte. Een infectie herken je aan donker verkleurend blad.

Als je de schimmel vroeg ontdekt, verwijder dan al het blad en oogst de aardappels. Bij tomaten kan het aanvankelijk helpen de geïnfecteerde stukken te snoeien, maar ze zullen al gauw bezwijken. In dat geval moet je ze weghalen. Het snoeisel kan naar de composthoop, want de sporen kunnen niet overleven zonder levend gewas.

Giet aan de voet van de plant zodat het water de wortels bereikt.

Geef wortelen water

Blijf je wortelen goed water geven. Als de planten bijna rijp zijn, hebben ze veel blad dat hun wortelstelsel voedt, maar raken ze tegelijkertijd vocht uit de bodem kwijt.

Maak de grond goed nat, vooral in droge perioden. Zelfs een paar uur regen is niet genoeg om te zorgen dat de wortels blijven zwellen, dus geeft de wortels rechtstreeks een ruime hoeveelheid water met een gieter.

Blijf wieden, want onkruid onttrekt het vocht aan je wortels. Pas op dat je de bladeren niet plet, want de geur die daardoor vrijkomt trekt de wortelvlieg aan.

Gebruik geen onkruidverdelger voor kruipend onkruid, maar wied het met de hand.

Fleur potten op met heuchera's

Voeg planten met fleurig blad toe aan potten die aan het eind van de zomer lege plekken hebben of er vermoeid uitzien. Heuchera's (purperklokjes) zijn een goede keus: je hebt ze in allerlei bladkleuren en ze zijn grotendeels wintergroen.

Geef de potten eerst een dompelbad en controleer dan de wortels op larven van de taxuskever voordat je de heuchera's plant. Als je later vermoedt dat taxuskevers schade hebben aangericht in je potten, bestrijd ze dan met aaltjes.

Een mulch van steentjes helpt tegen de taxuskever in heuchera's.

Pak kruipend onkruid aan

Trek kruipend onkruid, dat na een regenbui door je borders kan gaan woekeren, uit de grond. Vogelmuur en kleeftuig kunnen je planten onder de voet lopen, maar als de

grond is losgemaakt door een bui kun je ze makkelijk wieden.

Probeer dit klusje te klaren voordat het onkruid zaad zet. Ook vast kruipend onkruid zoals

haagwinde kun je uit de grond trekken, maar dat moet je gedurende het seizoen meerdere keren doen om het een beetje in toom te houden.

Laat je stekken overwinteren onder glas – in mei kun je ze afharden.

Neem verbenastekken

Verbena's worden, als half-winterharde vaste planten, vaak behandeld als eenjarigen en aan het eind van de zomer op de composthoop gegooid. Maar je kunt ook stekken nemen voor volgend jaar. Neem 's ochtends vroeg stengelstekken van niet-bloeiende uitlopers. Vul een potje tot aan de rand met een mix van gelijke delen turfrijke potgrond en perliet en druk licht aan. Maak een scherpe snee onder een bladknop en verwijder de onderste blaadjes. Steek de stekken langs de rand van de pot in de grond en haal de groeitop weg. Geef ruim water en bedek de pot met een doorzichtige zak, zodat er geen vocht verloren gaat.

Checklist

- ☐ Knip volwassen buxushagen en -snoeivormen bij op bewolkte, droge dagen.
- ☐ Geef planten in potten goed water door rechtstreeks op de potgrond te gieten.
- ☐ Oogst zomerkolen net boven het onderste blad.
- ☐ Zaai kolen, boerenkool en paksoi vroeg in de maand, zodat je ze in de winter kunt uitplanten onder glas.
- ☐ Neem halfharde stekken van heesters zoals viburnum en schijnhulst.

STAP VOOR STAP

Deel slangenbaard

Vermeerder *Ophiopogon* (slangenbaard) door deze nu te delen. Deze vaste plant verspreidt zich via wortelstokken. Die kun je makkelijk scheuren. Verpot de afzonderlijke delen, zodat ze groter en sterker kunnen worden voor je ze later deze herfst uitplant.

1 Schep de pollen met een schop uit de grond. Verdeel ze in kleine stukken en pot ze snel op zodat de wortels niet uitdrogen.

2 Trek ze bij de wortels uit elkaar, zodat je kleine pollen met wat bladrozetten overhoudt. Zet in goed doorlatende, humusrijke potgrond.

Checklist

- ☐ Vul vijvers aan met water uit de regenton of met kleine beetjes kraanwater.
- ☐ Geef klimplanten die tegen warme muren op het zuiden groeien water en een mulch.
- ☐ Wied rotsplanten en vul steentjes eromheen aan.
- ☐ Bewerk de bodem voor nieuwe gazons voor door te wieden en de grond te egaliseren.

Groenblijvende heesters twee of drie keer snoeien tijdens het groeiseizoen zorgt voor gelijkmatig groeiend blad.

Breng groenblijvende heesters in vorm

Breng je groenblijvende planten met een heggenschaar in vorm. Als je deze maand een paar slordige uitlopers bijknipt, heeft de plant nog genoeg tijd om kortere uitlopers te maken die

voor de winter hard kunnen worden. Knip de groei van dit seizoen terug en gebruik een snoeischaar als je omliggende uitlopers niet wilt beschadigen. Snoei niet in het oude hout.

Als de grond droog is, geef je de heester na afloop royaal vloeibare mest met een hoog kaliumgehalte, zodat hij gezond blijft en sterke uitlopers maakt voor de winter.

PAS OP VOOR

Zaadhoofden van paardenbloemen

Verwijder de zaadhoofden van paardenbloemen voor het zaad zich verder door de tuin verspreidt. De bloemen zijn waardevol voor bestuivers, dus het is goed voor de biodiversiteit als je niet te streng bent voor dit onkruid. Om te voorkomen dat ze je tuin overnemen, knip je de zaadhoofden af. Gooi ze alleen op je composthoop als die heel warm wordt.

Volgende maand

- ☐ Oogst appels en peren.
- ☐ Beplant herfstpotten.
- ☐ Help late groenten te rijpen.
- ☐ Zaai winterharde eenjarigen zodat ze volgend jaar bloeien.

FOTO'S: SARAH CUTTLE; JASON INGRAM; TIM SANDALL

Gardeners' World

Klantenservice

Wil je abonnee worden of heb je vragen over je abonnement? Op onze website vind je antwoord op de meeste vragen.

www.gardenersworldmagazine.nl/contact

Telefoon

We zijn er maandag tot vrijdag van 09.00 tot 17.00 uur om je vragen te beantwoorden.

+31 (0)24-2027827

E-mail

Stel je vraag eenvoudig per e-mail aan een van onze service medewerkers.

**klantenservice@
gardenersworldmagazine.nl**

Wist je dat je tegenwoordig eenvoudig zelf je adres kan wijzigen?

Ga naar www.gardenersworldmagazine.nl/adreswijzigen om je nieuwe adres door te geven. Het nieuwe adres wordt vervolgens automatisch in ons systeem gewijzigd.

Abonnementsinformatie

Gardeners' World kost € 6,99 per nummer. De abonnementsprijs is in Nederland € 69,- en in België € 72,- (12 nummers). Deze prijs geldt bij betaling per automatische incasso. Voor betaling via een (digitale) factuur geldt een toeslag van € 2,50. Je kunt eenvoudig een machtiging afgeven via www.magazineshop.nl/machtigen. Abonnementen worden automatisch verlengd, tenzij anders vermeld. Het opzeggen van een abonnement kan eenvoudig telefonisch via +31 (0)24-2027827 of per mail via klantenservice@gardenersworldmagazine.nl.

Copyright

BBC Gardeners' World magazine is published by F&L Media B.V. under licence from BBC Studios, Television Centre, Wood Lane, London W12 7TQ. The Gardeners' World logo and the BBC Blocks are the trade marks of the British Broadcasting Corporation. Used under licence. © Immediate Media Company Limited. All rights reserved. Reproduction in whole or part prohibited without permission.

Gardeners' World

Managing Director – Catriona Bolger
Head of Content – Kevin Smith

BBC Studios, UK Publishing

Chair, Editorial Review Boards: Nicholas Brett
Managing Director, Consumer Products and Licensing - Stephen Davies
Director, Magazines and Consumer Products - Mandy Thwaites
Compliance Manager - Cameron McEwan
UK.publishing@bbc.com
www.bbcstudios.com

Immediate Media Co Ltd

Chairman – Martin Weiss
CEO – Tom Bureau
Director of International Licensing and Syndication – Tim Hudson
International Partners Manager – Molly Hope-Seton

Alle rechten van dit materiaal behoren toe aan Immediate Media Co. Limited en mogen niet worden herdrukt of hergebruikt, in welke vorm dan ook, zonder uitdrukkelijke schriftelijke toestemming. Het auteursrecht op deze uitgave en op daarin verschenen artikelen wordt door de uitgever voorbehouden. Het verlenen van toestemming tot publicatie in de gedrukte uitgave houdt in dat de auteur de uitgever, met uitsluiting van ieder ander onherroepelijk machtigt de bij of krachtens de auteurswet door derden verschuldigde vergoedingen voor kopiëren te innen en dat de auteur alle rechten overdraagt aan de uitgever, tenzij anders bepaald. Niets uit deze uitgave mag worden overgenomen, vermenigvuldigd of gekopieerd zonder uitdrukkelijke schriftelijke toestemming van de uitgever. De uitgever stelt zich niet aansprakelijk voor eventuele onjuistheden die in deze uitgave zouden kunnen voorkomen.

Gardeners' World is een uitgave van F&L Media B.V.

in licentie van BBC Studios

Hoofdredactie

Anne Wiegers

Redactie

Iona van den Dries, Jos Heijmans,
Helga Kluiter en Linda Passies

Met medewerking van

Berthe Bogers, Milly Born,
Jaap Molenaar (De Bijenstichting),
Stichting NL Bloeit! en redactie
Gardeners' World UK

Art director

Nick Groenewold

Vormgeving

Mylène Nales, Tom Gerrits,
Susan Gerbrands-Derksen
en Ellen Willemsen

Sales

Gavin Woesthoff
+31 (0)6 20 50 98 54
gwoesthoff@fnl.nl

Marketing

Anouk Tolboom
+31 (0)24 24 04 595
atolboom@fnl.nl

Drukkerij

Senefelder Misset Doetinchem B.V.

Vragen aan de redactie

Heb jij opmerkingen, suggesties
of vragen aan de redactie?
redactie@gardenersworldmagazine.nl

Nieuwsredactie / Pers

redactie@gardenersworldmagazine.nl
of adresgegevens zie hieronder o.v.v.
F&L Media, redactie Gardeners' World

Bezoekadres F&L Media

Jonkerbosplein 52, 6534 AB Nijmegen

augustus Groeigids

Met ons handige overzicht kies je de beste eetbare gewassen om nu te zaaien en te planten.

Binnen zaaien **Buiten planten/zaaien** **Oogsten**

De beste keuzes voor augustus		jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
	Boerenkool Bevat antioxidanten zoals flavonoiden, fenolen en vitamine C, en is een bron van calcium.												
	Tips Oogst losse bladeren in plaats van hele kroppen voor een continue oogst van november tot in de lente. Zaaien ↓ 2 cm diep Afstand ↔ 60 cm uit elkaar ↗ 45 cm tussen rijen												
	Koolrabi Calorie-arm en rijk aan voedingsstoffen. De paarse variëteiten leveren beschermende anthocyanen.												
	Tips Geef planten goed water en oogst ze als ze de grootte van een golfbal hebben. Paarse variëteiten zijn sterker dan de groene. Zaaien ↓ 2 cm diep Afstand ↔ 23 cm uit elkaar ↗ 30 cm tussen rijen												
	Landkers (barbarakruid) Is sterk verwant aan waterkers en vol vitaminen, ijzer en calcium. Voeg toe aan een salade of gebruik het in een soep.												
	Tips Is in slechts zeven weken klaar om te oogsten. Bescherm de planten vanaf oktober met een stolp. Zaaien ↓ 1 cm diep Afstand ↔ 15 cm uit elkaar ↗ 20 cm tussen rijen												
	Lentekolen Koolsoorten die je in de herfst kunt zaaien om in het voorjaar te oogsten. Dit zijn onder andere spitskool, witte kool, rode kool en bloemkool.												
	Tips Voeg compost toe aan de grond voordat je gaat zaaien. Dek het gewas af met fijnmazig net tegen koolwitjes en duiven. Zaaien ↓ 2 cm diep Afstand ↔ 60 cm uit elkaar ↗ 60 cm tussen rijen												
	Lente-uien Milder van smaak dan andere alliums en worden vaak beter verdragen door mensen die gevoelig zijn voor uien en knoflook.												
	Tips Oogst augustuszaaiingen in het najaar of bescherm met vliesdoek tegen de wintervorst en pluk in het voorjaar. Zaaien ↓ 1 cm diep Afstand ↔ 3 cm uit elkaar ↗ 10 cm tussen rijen												
	Paksoi Bevat veel foliumzuur en helpt vermoeidheid verminderen. Vitamine C, zink en carotenoiden helpen infecties bestrijden.												
	Tips Oogst bladeren na 30 dagen, of halfrijpe tot grote kroppen na 45-70 dagen. Bescherm tegen strenge vorst met vliesdoek of stolpen. Zaaien ↓ 2 cm diep Afstand ↔ 10 cm uit elkaar ↗ 45 cm tussen rijen												
	Radijs Rijk aan vitamine C, die de effecten van veroudering tegengaat en bijdraagt aan sterke botten en gezonde bloedvaten.												
	Tips Oogst de wortels als ze niet groter zijn dan een walnoot. De bladeren kun je toevoegen aan roerbakgerechten. Zaaien ↓ 1 cm diep Afstand ↔ 1 cm uit elkaar ↗ 15 cm tussen rijen												
	Spinazie Voor een goede dosis ijzer voeg je een flinke handvol toe aan stoofschotels, stoofpotten en currygerechten.												
	Tips Zaai elke drie weken dun in de vollegrond tot eind september. Late zaaiingen kun je binnenshuis laten overwinteren. Zaaien ↓ 2 cm diep Afstand ↔ 15 cm uit elkaar ↗ 30 cm tussen rijen												
	Winterpostelein Rijk aan vitamine C en E, bètacaroteen en de mineralen kalium, magnesium en calcium. Eet het rauw of gekookt.												
	Tips Zaai regelmatig kleine partijen om tijdens de koudere maanden te oogsten. Verwerk bladeren, stengels en bloemen in salades. Zaaien ↓ 1 cm diep Afstand ↔ 15 cm uit elkaar ↗ 23 cm tussen rijen												
	Wintersla Rijk aan voedingsstoffen en een nuttige bron van ijzer, koper en kalium.												
	Tips Winterhard, maar bescherm jonge planten na oktober met stolpen. Houd goed vochtig en wied onkruid regelmatig. Zaaien ↓ 1 cm diep Afstand ↔ 30 cm uit elkaar ↗ 40 cm tussen rijen												

Volgende maand

Het septembernummer ligt vanaf **22 augustus** in de winkel.

**Bestel hem
vóór 4 augustus
met gratis
verzending!**

Ga naar gardenersworldmagazine.nl/voorverkoop

Adam laat zien hoe je veel geld bespaart met het bewaren van zaadjes.

Carol vertelt over haar favoriete planten die houden van een schaduwrijk plekje.

In Alans gids ontdek je alles wat je moet weten over succesvol kweken in potten.

FOTO'S: JASON INGRAM; SARAH CUTTLE

Bollentijd!

- Volg de tips van Monty voor de beste resultaten
- Plant deze bollen nu voor maandenlang kleur
- Soorten en variëteiten voor elke tuin

**Gardeners'
World**

**Mis geen
nummer meer!**

Ga naar www.gardenersworldmagazine.nl/abo
of bel gratis naar **+31 (0)24 2027 827**

Neem nu een abonnement en krijg voortaan elke uitgave van Gardeners' World automatisch in je brievenbus.

09-10- SEPT -2023

Outdoor Garden Festival

Info & tickets www.hex.be

Kasteel HEX
3 8 7 0
Heers Heks

Responsible
Editor:
Ghislain
d'Ursel

Poster
designed by:
Atelier
Antoine
Henriot

 EDEN
MAGAZINE

tuinen **daenen**

CHAMPAGNE
TAITTINGER
Reims

SUBSTRAL
Naturen

HENCHMAN®

DÉ ULTIEME TUINLADDER

Ongelijke grond, verschillende hoogtes en een combinatie van zachte en harde bodem: de tuin heeft verschillende uitdagingen waar een gewone ladder geen goede oplossing voor heeft.

Een **HENCHMAN Tripod Ladder** is ontworpen om je veilig, stabiel en zelfverzekerd te laten werken. De verhoogde stabiliteit geeft je het vertrouwen om op hoogte te werken en maakt het trimmen van heggen en het snoeien van bomen makkelijk. Als je hem eenmaal hebt, zou je willen dat je hem eerder had aangeschaft.

Door het lichtgewicht ontwerp van de **HENCHMAN Tripod Ladder** is het prettig om hem te tillen en te gebruiken – perfect voor de lastig bereikbare klusjes in je tuin en in huis.

1. VEILIG WERKEN

Elk van de drie poten kan individueel versteld worden voor complete stabiliteit op ongelijke ondergronden.

2. COMFORTABEL WERKEN

De ingebouwde platformtrede en hoge leuning zorgen ervoor dat je makkelijk handsfree kunt werken.

3. ZELFVERZEKERD WERKEN

De klauwvormige voeten van de ladder zorgen voor extra stabiliteit op zachte ondergronden. De gratis rubberen voetjes houden je stabiel op harde ondergronden, zowel binnen als buiten.

PRIJZEN V.A. € 349 • MATEN 1,8 - 4,8 M

GRATIS VERZENDING • 5 JAAR GARANTIE

"Kwalitatief hoogwaardige producten die ervoor zorgen dat je met vertrouwen werkt op hoogtes!" Daniel. G

2,4 M
3 VERSTELBARE
POTEN

DE ONGEËVENAARDE
VEILIGHEIDSKENMERKEN
VAN DE HENCHMAN
TRIPOD LADDER ZIJN
ONDER MEER:

PLATFORM VOOR
EXTRA STABILITEIT

BREDE KLAUWVORMIGE
VOETEN VOOR GRIP OP
ZACHTE GROND

SET VAN RUBBEREN
VOETJES VOOR VEILIGHEID
OP HARDE ONDERGROND

4,9

Op basis van meer dan 3000 reviews in het VK

NEEM ZELF EEN KIJKJE!

Scan de QR-code om meer te weten te komen over alle HENCHMAN-ladders

BESTELLEN OF MEER INFORMATIE:

www.henchman.nl